

Kl. 13.00–15.56

18.00–20.49

§ 1 Åtterrapportering från informellt möte med EU:s stats- och regeringschefer*Åtterrapportering från
informellt möte med
EU:s stats- och rege-
ringschefer*

Anf. 1 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Ledarna i Europeiska rådet träffades förra torsdagen över ett videomöte för att diskutera den pågående pandemin. Europeiska rådets ordförande Charles Michel berörde inledningsvis den senaste tidens terroristattacker i Frankrike och Österrike. Att skydda människor från fruktansvärda handlingar som de här attackerna är en av statens mest centrala skyldigheter och en viktig del i EU-samarbetet. EU:s medlemsstater står i full solidaritet med Frankrike och Österrike. Europeiska rådet planerar att återkomma till säkerhetsfrågorna i december. Det blev ingen mer diskussion i den frågan.

Fru talman! Ordet gick därefter till förbundskansler Angela Merkel, som redogjorde för det tyska ordförandeskapets arbete med budgetpaketet. Det hade varit en omfattande uppgift att omvandla slutsatserna från Europeiska rådets möte i juli till rättsliga texter som därefter förhandlats med EU-parlamentet. Angela Merkel konstaterade att 25 länder och EU-parlamentet nu kan ställa sig bakom överenskommelsen, medan Ungern och Polen blockerar. De två länderna accepterar inte den så kallade villkorsförordningen, som skapar en konditionalitet mellan utbetalningar från EU:s budget och respekten för rättsstatens principer. Det här är en fråga som Sverige har drivit hårt.

Ungerns och Polens regeringschefer, Viktor Orbán och Mateusz Morawiecki, redogjorde för sina invändningar mot överenskommelsen. Även Sloveniens premiärminister Janez Janša gav sin syn på saken. Charles Michel avslutade därefter diskussionen och underströk vikten av att budgetpaketet antas så snart som möjligt.

Fru talman! Mötet ägnades därefter åt den pågående pandemin, med fokus på tre frågor: testning, vacciner och samordning av restriktiva åtgärder. Kommissionens ordförande Ursula von der Leyen gav en kort presentation av kommissionens arbete och de förslag som har presenterats den senaste tiden. De ledare som tog till orda, vilket var de flesta, redogjorde för situationen i sina länder. Det fanns en stor oro över den senaste tidens utveckling, med större smittspridning och fler människor i behov av intensivvård.

När det gäller testning låg fokus på så kallade snabbtester och hur dessa kan användas och bedömas mer lika mellan medlemsstaterna. Det fanns

en bred samsyn kring behovet av ömsesidigt erkännande av både tester och testresultat, och många välkomnade de rekommendationer som kommissionen presenterade förra veckan. Effektiv testning är en viktig del i arbetet för att stoppa smittspridningen, och det är positivt att man nu har kommit längre i att ta fram tillförlitliga snabbtester.

I vaccinfrågan konstaterades att vi äntligen tycks ha ett vaccin inom räckhåll. Det gäller nu att förbereda för tilldelning och distribution. Medlemsstaterna ska fortsätta arbetet med sina nationella vaccinationsplaner för att vaccin när det väl finns tillgängligt också ska vara tillgängligt för alla EU-medborgare. Jag och många med mig välkomnade den EU-gemensamma upphandling som ägt rum. Sverige har nu anslutit sig till upphandling från tre företag som alla har visat goda testresultat. En fråga som många berörde var att allt fler människor är misstänksamma mot vacciner och att det därför är extra viktigt med tydlig och korrekt information för att säkra att tillräckligt många väljer att vaccinera sig.

Den sista punkten handlade om hur nuvarande restriktioner ska kunna lättas på bästa sätt när väl läget har förbättrats. Många framhöll vikten av att iakttäta försiktighet och lära av den senaste tidens erfarenheter. Kommunikation och samordning hade inte fungerat alla gånger när restriktionerna infördes. Det fanns en samsyn om att restriktioner bör släppas gradvis. Jag lyfte fram att det är bra med större förutsägbarhet och samordning vad gäller exempelvis reserestriktioner och karantänsregler.

Fru talman! Coronapandemin, som nu har svept in över världens alla länder, drabbar våra familjer, våra släktingar och våra vänner. Det är naturligtvis viktigt att EU bidrar till ett effektivt pandemiarbete. Samtidigt är det upp till varje människa att göra sitt för att smittan ska kunna hejdas. Det här kräver uppoffringar i både det lilla och det stora, men det är helt nödvändigt.

Därmed avslutar jag min redogörelse från mötet den 19 november.

Anf. 2 JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Jag tackar statsministern för återrapporten. Jag kommer främst att fokusera på budgeten. Min kollega Johan Hultberg kommer att lyfta fram coronakrisen, som var en huvudpunkt på Europeiska rådets möte. Icke förty var det mycket rapportering både före och efter mötet om Ungerns och Polens veto i budgetfrågan. Europeiska rådets ordförande Charles Michel lyfter fram den prekära situation som nu har uppstått. Bland annat sa han på presskonferensen: Vi kommer att fortsätta diskussionerna för att hitta en lösning som är acceptabel för alla.

Min tolkning av Ungerns och Polens uttalande är att de inte är beredda att acceptera någon lösning. Jag undrar hur statsministern tolkar rådets ordförande och vad statsministern tycker är en acceptabel lösning.

Vi moderater var i somras kritiska till den överenskommelse som till slut träffades om rättsstatsmekanismen. Därför är jag tacksam över att Europaparlamentet har drivit fram det här förslaget, som 25 – eller 24, beroende på hur man ska tolka Slovakiens uttalande – länder tydligt säger ja till. Det är klart att EU-samarbetet alltid är en fråga om kompromisser och ett ständigt förhandlande. Men Sverige kan inte kompromissa bort EU:s grundläggande värderingar.

Sverige kommer även fortsatt att vara en av de absolut största nettobetalarna. Det har Sverige sagt okej till. En ganska viktig anledning är att

många andra EU-länder har det extra svårt. Det är såklart så att alla medlemsstater formellt har lika mycket att säga till om i den här frågan. Men Sverige och den svenska regeringen har ett extra moraliskt ansvar gentemot vårt lands skattebetalare att se till att den här rättsstatsmekanismen kommer på plats. Moderaterna är inte beredda till några kompromisser. Jag undrar vad statsministern säger.

Anf. 3 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! När det först gäller Ungern och Polen är det tydligt att de är emot. Men det är också lika tydligt att 25 har sagt ja till överenskommelsen. Det var inte Slovakien utan i så fall Slovenien som också begärde ordet. Men det är min bedömning att det är de två – Ungern och Polen – som är de som är mest emot. Jag kan naturligtvis inte garantera vad Sloveniens inställning slutgiltigt blir. I sämsta fall är det 24 mot 3.

Det var väldigt tydligt på det förmöte som vi hade inför Europeiska rådet med ett antal länder. Det var Tyskland, Italien, Portugal, Spanien, Sverige, kommissionen och Europeiska rådet. Nu har vi gjort en överenskommelse med Europaparlamentet, och då är det den som gäller. Sedan är frågan hur man ska ta sig vidare i nästa steg. Det är vad Charles Michel åsyftar när han säger att vi måste diskutera det vidare.

Blir det ingen uppgörelse inom rätt tid kommer den nuvarande budgeten att rulla fram en månad i taget, och då har vi ingen långtidsbudget. På något sätt måste det lösas. Men det finns ingen aptit från någon annan att gå ifrån den överenskommelse som vi har med parlamentet.

Därmed är det också svaret på den andra frågan. Jag ser ingen kompromiss i meningen att vi ska urvattna detta. Det finns en stark uppställning här i Sveriges riksdag för det regeringen har drivit. Det tänker vi stå upp för. Det finns en stark uppställning för det bland en stor majoritet av de andra länderna.

Anf. 4 JESSIKA ROSWALL (M):

Fru talman! Tack, statsministern, för beskedet!

Man blir provocerad av Polens och Ungerns agerande. Jag tänkte också lyfta fram en annan fråga som statsministern lyfte fram först i sin återrapport.

För några veckor sedan drabbades Frankrike och Österrike av avskräckande terrorattacker. Det är viktigt att vi står upp för varandra, visar solidaritet och fördömer terrorismen oavsett vilket slags terrorism det handlar om.

Terrorism utgör ett hot mot vårt samhälles grundläggande värderingar. Här spelar EU och vår gemenskap roll. När EU arbetar tillsammans gör det skillnad. Det är viktigt att vi har ett konsekvent agerande och är tydliga i våra signaler.

I presskonferensen som Charles Michel höll lyfte han bland annat fram striktare ramverk för onlineplattformar. Det är någonting som Moderaterna har lyft fram bland annat för att kunna spara datatrafik. Det är bra.

Det finns en rad andra åtgärder som vi också måste titta på. Det gäller finansiering, stärkning av Europol, europeisk spärlista för hatpredikanter och så vidare.

Vad tänker statsministern att han ska lyfta fram i diskussionerna?

Anf. 5 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Vi uttryckte vår empati och sympati med Österrike och Frankrike. Vi är väl medvetna om att det kan drabba vem som helst. Uppenbarligen kan också Sverige drabbas av den här typen av attacker. Därför är samarbetet A och O.

Det måste ske på en mängd olika sätt. Det gäller naturligtvis informationsöverföring, och det kan vara andra saker. Det förbereder vi nu inför december. Det var vi överens om. Vi återupptar diskussionen i december. Inför det får alla länder respektive inte minst kommissionen redogöra för vad vi kan göra för att ytterligare stärka samarbetet.

Det har tagits ett första initiativ av Frankrike och Österrike. De ville ha igång ett ännu närmare samarbete. Vi är också i kontakt med dem för att se vad vi kan göra mer där tillsammans i det samarbetet. Jag tror dock att hela EU-samarbetet kommer att vara avgörande.

Anf. 6 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Tack, statsministern, för återrapporten!

Regeringens renommé i det internationella finrummet är något som regeringen har lagt mycket tid, energi och pengar på. Sverige som en humanitär stormakt är det varumärke som man vill sälja in. Det gör man bland annat genom miljardbidrag till FN och dess olika institutioner och genom att Sveriges biståndsbudget kraftigt överstiger FN:s rekommendation.

Regeringen har budgeterat över 70 miljarder i internationellt bistånd under nästa år. Men det sker också genom att Sverige utgör en av de största nettobidragsgivarna till EU och på så vis slussar vidare 45 miljarder svenska skattekrönor till EU varje år.

Fru talman! Varför öser regeringen iväg alla dessa pengar till andra stater och deras medborgare i stället för att investera dem här?

Jag tror att regeringen genom denna pengarullning gör sitt yttersta för att inom det internationella samfundet dölja de misslyckanden som finns på hemmaplan, inte minst kopplat till den utbredda kriminaliteten, otryggheten och segregationen.

På så sätt hoppas regeringen kunna bedömas av världsledare och annat fint folk utifrån sin givmildhet gentemot andra stater, organisationer och folk i stället för sitt försakande av Sverige och svenskarna.

När det kommer till hanteringen av pandemin har detta nog stundvis varit svårt att dölja. Det gäller inte minst då Sverige valt en egen väg, har ohyggligt höga dödstal och senast för några dagar sedan ansågs vara sämst på coronahantering av samtliga länder i OECD.

Min fråga är därför: Fick Sveriges hantering av pandemin någon kritik under mötet?

Anf. 7 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Nej.

Anf. 8 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Tack för det korta svaret från statsministern. Det är dock fortfarande min uppfattning att regeringens frikostighet syftar till att försöka etablera en lika effektiv fasad som den som döljer den smutsiga bakgrunden bakom Musse Piggs husvagn i *Kalle Anka och hans vänner önskar God Jul*.

När det kommer till hanteringen av pandemin är jag dock övertygad om att det inte bara återfinns sprickor i denna fasad utan revor och stora hål. Det är något som sannolikt har uppdagats av stats- och regeringschefer från andra länder. Frågan är väl snarare om de haft mage – vilket de enligt Stefan Löfven inte hade – att påtala detta för honom eller om de i stället gör honom och regeringen en björntjänst genom att låtsas som inget i förhoppningen om att i framtiden få ytterligare svenska skattemedel till sina länder och sin befolkning.

Anf. 9 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Om riksdagsledamoten hade ägnat lika mycket tid åt att ta reda på fakta som att försöka formulera en populistisk text om Sverige, EU och omvärlden säger fakta att det är riksdagen som fattar beslut om till exempel Sveriges budget, statsbudgeten, i vilken också biståndspengarna ingår.

Att säga att regeringen slösar med pengar är bara simpel populism. Jag är helt övertygad om att Sveriges riksdag har valt den linjen av det skälet att Sverige far väl av medlemskapet i EU. Ensam på den här seglatsen skulle vara ett mycket farligt äventyr.

Sverige har stora fördelar av medlemskapet i EU och tillgång till en marknad som bidrar till Sveriges välbefinnande. Men det mäktar nog inte populismen med att förstå.

Anf. 10 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Tack, statsministern, för återrapporten!

Vi börjar närma oss slutet på ett år som har inneburit väldigt svåra påfrestningar för Sverige vad gäller coronavirusets spridning men också för de många företag som har drabbats hårt till följd av restriktionerna. Vi delar regeringens bedömning att skarpa restriktioner behövs i den nu alltmer snabbare smittspridningen.

Det är samtidigt nödvändigt att lyfta blicken och se till tiden efter pandemin. För många svenska företag är frågan just nu om de över huvud taget kommer att finnas kvar om några månader. Tiotusentals anställda på företag runt om i landet känner just nu en väldigt stor oro och frågar sig nog om de kommer att ha jobbet kvar nästa år.

I förra veckan efterlyste Centerpartiet att regeringen måste agera för att få EU-kommissionen att återaktivera den katastrofgrund i regelverken som möjliggör för ett kraftigt utökat omställningsstöd till våra svenska företag. Det är helt nödvändigt för att minska riskerna för fortsatta konkurser och fortsatta uppsägningar.

Statsministern meddelade i den frågestunden att han helt delade Centerpartiets uppfattning och att han hade för avsikt att lyfta fram och driva den frågan i EU. Jag vill därför följa upp det med statsministern. Fick han tillfälle att lyfta den frågan, och hur gick i så fall diskussionerna?

Anf. 11 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! De här olika frågorna drivs inte bara vid ett tillfälle utan vid de olika tillfällen som vi har. Det är framför allt Finansdepartementet som i sina kontakter med kommissionen driver den frågan för att vi ska kunna underlätta för svenska företag i den här svåra situationen. Detta gör vi alltså på flera olika sätt.

På Europeiska rådet är vi inte inne i precis alla detaljer som ingår, men det är ingen tvekan om att kommissionen och EU vet var Sverige står i frågan och vad vi vill åstadkomma.

Anf. 12 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Bara under den vecka som gått sedan förra återrapporten har ju läget blivit betydligt sämre. EU sa också redan i våras att det var ett exceptionellt läge. Vad är det vi nu ser framför våra ögon om inte ett exceptionellt läge?

För Sverige är det en oerhört angelägen fråga att få dessa stöd på plats. Vi upplever inte i kontakten med andra länder att de alla gånger har lika stora svårigheter som Sverige. Jag vill därför inte riktigt nöja mig med svaret att detta är en fråga som bara hanteras på Corepernivå eller på finansministernivå. Den här frågan är så viktig för Sverige att den måste lyftas också på den högsta nivån.

Jag vill därför åter fråga statsministern hur han kommer att gå vidare med att driva denna fråga, när det nu uppenbarligen är svårt för Sverige att få stöd i EU för att genomdriva dessa för oss väldigt viktiga stödformer.

Anf. 13 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Till att börja med är detta inget regelverk som gäller bara Sverige. Det gäller lika för alla länder. I Sverige har vi också presenterat ett antal, ett tvåsiffrigt antal, extra ändringsbudgetar med anledning av den situation vi är i, där mycket av stödet riktar sig just till näringslivet. Det är alltså inte så att vi inget har kunnat göra.

Vi tar alla chanser som finns att påtala brister i regelverket. Finns det sådana har vi inte bara *ett* tillfälle att göra det utan flera tillfällen.

Regeringen är alltså väldigt tydlig i EU med att vi vill ha bra förutsättningar för att kunna hjälpa våra företag. Det har vi gjort hittills, och vi vill göra mer. Vi följer situationen väldigt noga här i Sverige och är beredda att göra mer. Det kommer med stor sannolikhet fler extra ändringsbudgetar, till fördel också för det svenska näringslivet.

Anf. 14 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Fru talman! Tack för återrapporten, statsministern!

Jag vill börja med att uttrycka Vänsterpartiets fulla stöd för att statsministern inte ska vika en tum när det gäller rättsstatens principer.

Jag vill också återknyta till EU-nämndens sammanträde inför Europeiska rådet. Jag lyfte då risken för att länder i syd inte ska få del av vaccinet och var nöjd med statsministerns svar att Sverige driver den frågan och att Europeiska unionen också i sitt bistånd ser till att vaccin kommer att fördelas över hela världen, så att säga.

Nu har jag dock en fråga som gäller samarbetet inom EU: Hur säkerställer man att vaccinet kommer att distribueras jämnt i unionen och efter behov, så att det inte också här blir så att de rika och mer framfusiga länderna får mer av vaccinet? Vi har ju tidigare sett hur vissa länder har stängt sina gränser och beslagtagit material som skulle vidare, till exempel till Sverige. Finns det någon risk att detta kommer att ske nu?

Jag har också en fråga som gäller vaccinet. Vi vet ju att många stater och även unionen har satsat miljarder sammanlagt på forskning. Kommer

det att på något sätt påverka priset, eller är det enbart kommersiellt framställt vaccin som unionen och Sverige nu har upphandlat?

Statsministern nämnde också att det finns ett vaccinsmotstånd och att ni hade pratat om att det krävs tydlig och övervägd information. Jag skulle vilja veta lite mer om hur ni pratade om att vaccinsmotståndet skulle kunna övervinnas. Pratades det till exempel någonting om repressalier i form av reserestriktioner eller liknande från någon stat?

Anf. 15 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Först tackar jag för stödet i fråga om rättsstatens principer. Det finns som jag sa ett väldigt tydligt stöd hos en rejält stor majoritet, vilket känns bra. Vi har dock fortfarande en väg att vandra eftersom två är emot, eventuellt tre.

Vad gäller distributionen inom EU görs den upp i förhandlingar utifrån en nyckel som bygger på befolkningen, helt enkelt. Det är den första parametern, vad jag känner till. Jag känner inte till någon annan, utan det är så det fördelas ut. Vi får vår andel i förhållande till vår andel av befolkningen.

Det där med priset kan jag inte. Det är lika bra att säga som det är. Jag vet inte exakt hur priset har satts. Vi har förhandlat fram tre avtal som Sverige är del i, men exakta parametrar för priset vågar jag helt enkelt inte gå in på.

Vad gäller vaccinsmotståndet pratade vi inte om repressalier men däremot om behovet av ytterligare kommunikation och information. Det finns ju, dessvärre också i EU, mycket falska rykten och farsarier som sprids om vaccinet. Det finns också ett till delar organiserat motstånd mot vaccinet. Detta menar vi att vi helt enkelt behöver bemöta med korrekt information, till exempel om att dessa vacciner inte blir godkända bara så där. Det är en rigorös prövning, och när de väl är godkända ska det naturligtvis fungera. Det är alltså mer på kommunikations- och informationsområdet som vi diskuterar, inte repressalier.

Anf. 16 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Fru talman! Jag ställde frågan om reserestriktioner eftersom det redan nu i väldigt många av medlemsstaterna finns särskilda reserestriktioner som gäller vissa länder, vissa regioner eller vissa krav på testning. Därav min fråga om det hade kommit upp.

När det gäller kostnaden har jag full förståelse för att statsministern inte vet vad vaccinet kommer att kosta per dos eller för Sverige. Det är kanske inte så konstigt. Men jag ser också att unionen, och även Sverige, har lagt väldigt stora resurser, skattepengar, på forskning om coronavaccinet. Min fråga är väl egentligen vad de pengarna har gett för resultat. Är det bara kommersiellt framforskat vaccin som vi nu kommer att få, eller får vi också något resultat av de forskningsresurser som vi har satsat?

Anf. 17 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! När det först gäller reserestriktioner tycker vi när vi ska lyfta diskussioner av allehanda slag att det är viktigt med en samordning så att vi hamnar ungefär lika. Exakt vad det får för följd om olika länder har olika vaccinationskrav ska jag låta vara osagt, men det är åt det hållet vi vill gå: till att försöka lyfta diskussionen koordinerat.

Prot. 2020/21:40
24 november

*Återrapportering från
informellt möte med
EU:s stats- och rege-
ringschefer*

Det har ju lagts in forskningspengar för att detta ska kunna bli av. Som sagt kan jag inte säga i detalj i vad mån det har räknats in i priset eller i den totala kostnaden. Det är klart att det någonstans finns en sådan parameter också, det är jag rätt övertygad om. Jag kan dock inte säga exakt hur det har gått till.

Anf. 18 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Fru talman! Tack för återrapporten, statsministern!

När det gäller långtidsbudgeten är vi överens om att det är viktigt att nu hitta en lösning på den blockering som nu sker från Ungern och Polen. Det pågår ju ett artikel 7-förfarande gentemot just Ungern och Polen, som i slutändan kan innebära att de mister rösträtten i rådet. Frågan är hur långt gånget detta artikel 7-förfarande är. Jag tycker att vi har harvat det ganska länge i EU-nämnden nu. Skulle det kunna påverka så att man får en lösning på så sätt?

När det gäller corona och den delen är det positivt att de två första coronavirusvaccinerna kommer att godkännas nästa månad. Det låter naturligtvis väldigt lovande. Däremot varnade man vad jag förstår för logistiska hinder för tillverkning och distribution av vaccinerna. Jag undrar lite vad statsministern uttryckte avseende det. Kan det bli distributionsproblem med att få vaccinet till Sverige, till och med? Och vad är det exakta problemet?

Sedan uttrycktes en djup oro för att lyfta restriktioner för snabbt, vilket kan leda till en tredje infektionsvåg. Det antydde ett behov av att begränsa resor, något som sannolikt skulle sätta en enorm dämpare på jul- och nyårsferierna.

Min fråga till statsministern är om regeringen kan tänka sig att införa begränsningar för inresa till Sverige från andra EU-länder. Statsministern säger att han är för att samordna men att Sverige inte ensidigt skulle införa det för att skydda Sverige.

Finlands statsminister Sanna Marin har efterlyst en gemensam europeisk strategi på området, och hon vill ha ett säkert system för resor inklusive testning av resenärer före avresa och vid ankomst. Hon har alltså ett tydligt förslag på hur man ska göra begränsningar och testsystem för att det ska fungera i EU. Hur ser statsministern på det?

Anf. 19 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! När det gäller budgeten och Polen och Ungern pågår de två processerna. Exakt när de kommer att ta slut tror jag att ingen riktigt kan svara på. Jag håller med om att det har tagit sin tid, men det beror väl också på att detta är ett väldigt kraftfullt verktyg. Oavsett detta måste budgetfrågan lösas, och så får man se vad det kan ge för möjligheter.

Diskussionen måste fortsätta mellan framför allt ordförandeskapet och Europeiska rådets ordförande Charles Michel om det finns någon sådan lösning, men den kan inte bygga på att vi kompromissar bort det vi har avtalat med parlamentet.

När det gäller coronavaccinet tog jag upp logistiken specifikt, därför att den är en gigantisk utmaning. Det är många doser som ska ut till alla dessa länder, och ett av de stora problemen är att åtminstone ett vaccin, som vi vet nu, kräver förvaring i -70 grader. Alla länder har inte den typen av förvaringsmöjligheter. Det i sig är en utmaning, men att överlag se till

att det kommer ut till länderna är också det. Dessutom ska medlemsstaterna ha sina respektive strategier för att få ut det i medlemsstaterna.

Det här är alltså en gigantisk logistikutmaning, och därför vinnlade jag mig om att ta upp den. Vi behöver prata igenom den noggrant och veta att vi verkligen är redo när vaccinerna är redo för distribution.

När det gäller att lyfta diskussionen är det Sanna Marins hela poäng att vi egentligen borde samordna det här på ett annat sätt än vad vi gör i dag. Jag kan inte säga att Sverige aldrig kommer att göra något sådant där, men i dag är det inte aktuellt. Folkhälsomyndigheten tror inte att det är där vi har huvuddelen av smittan, utan det är andra källor.

Anf. 20 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Fru talman! Jag hoppas att statsministern funderar på vad vi kan göra mer för att skydda Sveriges befolkning från ytterligare utbrott av corona.

Frågan om brexit var inte direkt uppe på dagordningen, men det är ändå en fråga som nu ligger nära i pipeline. Det ska ju helst finnas ett avtal på plats före årsskiftet. Det finns flera EU-tjänstemän och diplomater, inklusive från Frankrike, Nederländerna och Spanien, som är oroliga för att Barnier går för långt och att det avtal som han skriver fram blir sämre än vad en deal-situationen skulle innebära.

Min fråga är: Hur ser statsministern på det här scenariot och på förhandlingarna? Har vi tillräcklig insyn i och inflytande över slutresultatet, enligt statsministern? Jag antar att nästa toppmöte kommer att handla mycket om brexit.

Anf. 21 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Hela regeringens arbete går naturligtvis nu ut på att skydda befolkningen i Sverige från corona med alla till buds stående medel.

Vad gäller brexit stod det ju stilla under lång tid, men det låter nu som att en riktig process är igång. Inte minst det faktum att den sköts under tystnad är ett gott tecken.

Michel Barnier har fått ett mandat som han och hans organisation förhandlar utifrån, så de vet mycket väl hur långt det mandatet räcker. Nu låter det, när det gäller de tre känsligaste frågorna som vi har talat om länge, som att det ändå finns en dialog på gång. Det går aldrig att lova någonting men, visst, förhoppningen är att vi ändå har kommit dithän att det finns möjligheter. Vi hoppas verkligen det, för det här behöver Sverige. Jag känner tilltro till att det sköts genom mandatet.

Anf. 22 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Tack för en bra dragning och bra svar hittills, statsministern!

Jag börjar med att konstatera att när det gäller frågan om rättsstaten finns det inte bara ett starkt stöd från riksdagen, utan det är väl närmast så att det inte finns något annat mandat, får man konstatera efter den här frågestunden, för någonting annat än att försvara rättsstaten helt och fullt i alla de länder som ingår i Europeiska unionen och på det sätt som statsministern hittills har redogjort för.

Jag har en fråga som tar avstamp i vaccinerna. Som liberal blir man väldigt glad, fru talman, när statsministern nu på ett väldigt tydligt sätt förklarar hur Europeiska unionen och de gemensamma muskler som vi får

Prot. 2020/21:40
24 november

*Återrapportering från
informellt möte med
EU:s stats- och rege-
ringschefer*

när vi samarbetar faktiskt skapar den här möjligheten som vi nu kommer att få till en mycket god tillgång till vaccin. Det är någonting som inte på samma sätt hade kommit Sverige till del, eller andra länder i Europeiska unionen, om vi inte hade varit medlemmar och på allvar samarbetat med andra.

Min fråga är – utifrån scenariot som vi har just nu där vi tillsammans tack vare att vi gemensamt får muskler och med vaccin kan stävja covid i hela unionen – om statsministern drar lärdom av detta. Det finns ju andra områden, till exempel när det gäller mycket högspecialiserad vård, vård för mycket sällsynta sjukdomar, med stort utrymme för Europeiska unionen att utveckla ett mycket djupare samarbete och där utgångspunkten är densamma, nämligen att varje enskilt land har väldigt svårt att skapa vård av den kvalitet som krävs för att rädda patienter men att Europeiska unionens medlemsländer skulle kunna göra det ihop.

Drar statsministern lärdom av detta?

Anf. 23 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Ja, vi är helt överens om rättsstatens principer, och det är bra. Det är en stark signal från Sveriges riksdag, och det är bra med det stödet.

När det gäller vaccin är EU-samarbetet en möjlighet. När det gäller lärdomar rörande vården i framtiden finns det säkert sådana. Vi ska komma ihåg att det här är ett statligt mandat. Hälso- och sjukvården är medlemsstaternas mandat.

Det går säkert att dra lärdom vad gäller ytterligare samarbete på forskningsområdet. Vilka slutsatser som kan komma att dras därutöver kanske vi ska överlåta till den kommission som vi själva har tillsatt för att se på regering, myndigheter, regioner och kommuner – men det kanske även där kan finnas någon slutsats att dra vad gäller EU-samarbetet, vad vet jag. Det måste kommissionen få svara på.

Än är jag inte där med någon säker slutsats, men jag tycker att EU-samarbetet och det vi kan göra utan att bryta mandatet som finns här är av största vikt. I grund och botten är det medlemsstaternas sakfråga.

Anf. 24 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Tack för svaret, statsministern!

Det är lite oklart vad den socialdemokratiska ståndpunkten är när det gäller de här frågorna. Socialdemokraterna i Europaparlamentet har varit duktiga när det gäller till exempel antibiotikafrågor, som ju också handlar om att skydda liv och hälsa för europeiska medborgare och där det också handlar om att vi ensamma inte kan göra det men kan göra det mycket effektivt om vi gör det ihop.

När det gäller vaccinet redogör Stefan Löfven för en väldigt rimlig ståndpunkt, nämligen att det är med gemensamma muskler som vi kan få till bra upphandlingar som kommer hela Europa till del.

Men då undrar jag: Varför drar man inte slutsatsen att vi då också skulle kunna ha till exempel europeiska specialistcentrum för mycket sällsynta sjukdomar eller mycket avancerad vård? Inom sådan vård behöver läkarna kvantitet för att få en sådan vana som man inte kan få med bara ett nationellt patientunderlag, utan det behövs fler för att patienterna i slutändan ska få så god kvalitet på vården som möjligt.

Anf. 25 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Som jag sa kan det visst vara så att vi behöver utöka samarbetet ytterligare, men frågan var över huvud taget inte uppe till diskussion på det här mötet i Europeiska rådet som jag rapporterar tillbaka från nu. Med all respekt vill jag säga att vi kanske kan återkomma till den där diskussionen. Den är nog viktig men diskuterades inte på det här mötet.

Anf. 26 MARIA STRÖMKVIST (S):

Fru talman! Tack, statsministern, för återrapporten!

När man kommer så här i slutet av frågestunden är ju de flesta frågor ställda, och många svar har vi också fått. Men jag ska alla fall försöka få någon ny liten vinkling på det hela.

De här dagarna är vi många som längtar och nästan törstar efter positiva coronanyheter. Samarbetet inom EU för att upphandla och ta fram ett vaccin till alla medborgare är ju något som vi alla hoppas väldigt mycket på.

Resultaten från de olika vaccinkandidaterna ser lovande ut. Förhoppningsvis kommer man att kunna vaccinera prioriterade grupper i början av nästa år, men naturligtvis är ingenting klart. Och även om inget är klart förrän vi har fått ett godkänt vaccin på plats vill jag ändå fråga statsministern: Vilken betydelse ser du att EU-samarbetet har haft för att påskynda utvecklingen av ett vaccin för att alla ska kunna få ta del av det?

Anf. 27 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Joar Forssell var också inne på detta i sin fråga. Jo, det är klart att det har en enorm betydelse. Det är en väldig skillnad i möjligheter om Sverige med drygt 10 miljoner invånare i stället deltar i ett samarbete som omfattar 500 miljoner invånare. Det är klart att i den diskussionen med de företag som ska forska, utveckla och producera vaccinet blir det en helt annan kraft – så är det.

Jag bedömer att det har en stor betydelse för Sveriges tillgång till vaccin. Jag tycker också att det har stor betydelse i och med det faktum att EU har samma ambition som Sverige har uttryckt, att vi måste se till att också världen där utanför faktiskt får tillgång till vaccin. Det är många fattiga länder som inte alls har samma resurser som vi och vars medborgare också ska ha vaccinet. Där har vi samma inställning. Det har också betydelse för vår förmåga att driva den linjen att vi har full uppställning i Europeiska unionen i vår diskussion med resten av världen och producenterna.

På frågan här från Maria Strömkvist är mitt svar att EU-samarbetet också i det här perspektivet har väldigt stor betydelse.

Anf. 28 MARIA STRÖMKVIST (S):

Fru talman! Jag är nöjd med svaret.

Anf. 29 AMANDA PALMSTIERNA (MP):

Fru talman! Tack, statsministern, för återrapporten och tydliga och bra svar!

Jag instämmer med många andra riksdagsledamöter angående detta med rättsstatens principer. Demokratien är ju Europeiska unionens bultande hjärta och verkligen det ordentliga mervärdet av Europeiska unionen och

de grundläggande värderingarna: jämlikhet, rättsstatens principer, domstolarnas oberoende och mänskliga rättigheter.

Vi ser nu till exempel i Polen en väldigt tuff situation när det gäller abortfrågan, och där det genomförs stora demonstrationer som vi försöker stötta.

Det är liksom inte bara paragrafer på ett papper, utan det är människor av kött och blod som drabbas om detta inte blir på ett bra vis. Jag uppskattar därför att statsministern har varit väldigt tydlig inför Europeiska rådet och även här i frågestunden med att detta är något som Sverige driver på väldigt tydligt för. Det var ju förhandlingar om de här frågorna i somras, även om man kan tycka att de egentligen inte borde vara förhandlingsbara.

Ordningsföljden är väldigt viktig, för som jag har förstått det kommer man att först besluta om rättsstatens principer och därefter om hela budgetpaketet. Om jag har förstått det rätt blir det en fördel för oss demokratiivrare, så att säga, att lite grann av hävstångseffekten i så fall faller bort. Man kanske får syna korten lite där. Hur mycket har Polen och Ungern egentligen att sätta emot i detta när de har alla andra länder emot sig?

Jag skulle vilja ha en försäkran från statsministern om att vi nu verkligen håller ut hela vägen med det förslag som kommit från EU-parlamentet.

Anf. 30 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! På det sista kan jag definitivt svara att ja, vi håller ut. Det är viktigt. Men likafullt kommer det att vara en ganska guppig väg eftersom Polen och Ungern agerar som de gör.

Vi kunde i morse höra att det nyligen har presenterats en undersökning bland befolkningen i EU och att det finns en majoritet även i Polen och Ungern för att det är viktigt att stå upp för rättsstatens principer. Det tycker jag är ett ytterligare argument gentemot de länderna.

Om man ska ha resurser och stöd från en organisation som bygger på rättsstatens principer är det naturligt att man säger: Vi står också upp för rättsstatens principer. Om man inte är beredd att göra det är det någonting som i grunden är fel. Då har vi ett rejält problem. Och då måste vi ta tag i problemet och inte bara skicka ut pengar utan garantier för att rättsstatens principer efterlevs. Precis som Amanda Palmstierna säger handlar det om mänskliga rättigheter, hela den mediala situationen, akademien, domstolarna och så vidare, så det är oerhört viktigt att vi nu står upp för rättsstatens principer.

När det sedan gäller frågan vad som görs först hävdar naturligtvis de två länderna att de delar som ingår är ett paket, ett beslut. Exakt hur den tvisten kommer att sluta måste någon annan fundera mera på. Men det är lika bra att säga som det är. Vi har ett stort problem här. Vi måste lösa det, för EU är så oerhört viktigt för oss alla medlemsstater. Men det måste byggas på att man står upp för rättsstatens principer. Det kan vi inte ge avkall på.

Anf. 31 AMANDA PALMSTIERNA (MP):

Fru talman! Tack, statsministern, för det mycket tydliga svaret! Det uppskattar jag.

En annan fråga som jag vill ta upp är förstås coronakrisen. Vi är ju verkligen i ett allvarligt läge. Jag tycker att man känner runt omkring sig att det är en helt annan känsla nu jämfört med för bara några veckor sedan.

Det är väldigt bra att det finns en uppslutning kring snabbtestning och att den gemensamma upphandlingen av vaccin äntligen har ägt rum. Det är också bra att man arbetar med att samordna på olika vis.

Min fråga handlar om exportrestriktioner. I våras, när allting hände, var det väldigt smärtsamt att se hur medicinsk utrustning fastnade vid landsgränser. Det var liksom ett slag mot solidariteten inom unionen, men där tog Sverige ett väldigt bra initiativ för att stävja detta. Då undrar jag: Finns det en risk för att detta händer igen, eller jobbar man proaktivt för att lösa det?

Anf. 32 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Man ska aldrig säga aldrig. Men det fungerar mycket bättre nu än under våren och hur den förlöpte. Vi ser inte de där tendenserna än, men vi kan ju aldrig garantera något.

Hur vaccindistributionen ska ske är uppgjort på förhand utifrån befolkningens mängd, så att alla får sin andel. Sedan kan det ske saker smygvägen, något som vi kanske inte känner till. Det går inte att garantera att det inte sker. Men både kommissionen och de flesta av medlemsstaterna var i våras tydliga med att vi inte ha det så att en marknad som vi är så beroende av helt plötsligt inte fungerar när vi är som mest beroende av den. Jag tror att de flesta nog drar sig för att hamna i en liknande situation.

Anf. 33 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Låt mig inledningsvis ta tillfället i akt att ge statsministern beröm för sitt tal till nationen i söndags. Mitt beröm rör tydligheten i talet. Det var en tydlighet som verkligen behövdes och som jag, tyvärr, har saknat i stora stycken från regeringens sida under coronapandemin. Men när statsministern i sitt tal konstaterade att ”många har slarvat med att följa råd och rekommendationer” tycker jag samtidigt att det är viktigt, fru talman, att statsministern förstår och erkänner att otydligheten och de dubbla signalerna som regeringen har skickat, tyvärr, sannolikt har bidragit till den bristande efterlevnad som statsministern talade om. Regeringen behöver helt enkelt lära sig av sina misstag för att förbättra arbetet framåt.

Fru talman! EU-kommissionen har varit väldigt tydlig i sina rekommendationer till medlemsländerna om vilka konkreta motåtgärder man vill se för att minska antalet fall av covid-19. Kommissionen har bland annat understrukt behovet av testning, inklusive användningen av snabbtester, och man uppmanar alla medlemsländer att utveckla och använda sig av appar för att bryta smittkedjor.

Allt detta, fru talman, ligger väl i linje med vad vi från Moderaternas sida har efterfrågat. Vi vill att regeringen ska ta ett initiativ till en samlad nationell strategi för testning, smittspårning och isolering. Vi tycker också att även Sverige skyndsamt bör få på plats en app för smittspårning.

Därför, fru talman, vill jag fråga statsministern hur Sverige har svarat på kommissionens rekommendationer. Vilket besked har statsministern gett till kommissionen och till sina övriga europeiska kollegor när det gäller till exempel den nationella testningsstrategin, smittspårningsapp och övriga rekommendationer som har kommit från kommissionen?

Anf. 34 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Jag blev först förvånad över att jag skulle få beröm och tänkte ”Det kan aldrig vara möjligt!”, och naturligtvis vändes det till någonting kritiskt. Men det är okej!

Jag delar inte uppfattningen att vi har slarvat med beskedet. Vi har varit väldigt tydliga med målsättningen för bekämpningen av coronapandemin och vilka strategier vi faktiskt använder. Det har framgått hela tiden. Med en situation som förändras bör också beslut förändras, och när verkligheten förändras ska naturligtvis åtgärderna förändras. Det är det vi gör. Det är det som är att fatta beslut – rätt beslut vid rätt tillfälle.

Vi har också hela tiden varit väldigt tydliga med betydelsen av testning. Det är därför vi har skjutit till så mycket resurser till regionerna för att klara testningen; vi ligger på något över 9 miljarder kronor enbart för att testningen ska fungera. Vi är nu uppe i drygt en kvarts miljon tester per vecka. Jämför man med Danmark är det klart att det ser lite ut, men jämför man med Tyskland tror jag att vi till och med ligger lite över. I det avseendet ligger vi nog alltså bra till, om man ska jämföra oss med andra europeiska länder. Dock behöver vi göra mer, och det är därför vi också tittar på möjligheten att handla upp till exempel mer laboratoriekapacitet.

Inte minst kan vi ta det riktigt stora steget i den stund vi får flera snabbtest som är tillräckligt tillförlitliga och där länderna kan lita på varandras bedömning att de utförs på rätt sätt och att resultaten är tillförlitliga – att vi kan lita på varandra. Samtidigt är det fortfarande så, vad jag förstår, att det för en del av snabbtesterna likafullt behöver göras ett PCR-test om testet visar positivt. Då kräver ju även det kapacitet. Snabbtesterna kommer dock att bidra, och vi är med i den koordinationen och samordningen.

Anf. 35 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Tiden är knapp, så jag nöjer mig med att konstatera att vi har lite olika uppfattning om tydligheten från regeringens sida. Jag är lite bekymrad över den bristande självkritik jag hör från statsministern.

Nu vill jag dock fråga om vaccinationsfrågan, fru talman. När vi moderater tidigt i pandemin lyfte behovet av att från svensk sida snabbt agera för att säkerställa tillgången till vaccin och påbörja det mödosamma arbete som krävs för att få till en storskalig vaccinering möttes vi, i alla fall inledningsvis, av ett ganska stort ointresse från regeringens sida. Tack och lov hörsammade dock regeringen till slut Moderaternas förslag och påbörjade ett strukturerat arbete i två spår, ett nationellt och ett EU-gemensamt. Det senare, alltså det EU-gemensamma, har nu verkligen burit frukt; vi har fem olika förköpsavtal klara som kommissionen har undertecknat.

Vid diskussionen nu diskuterades bland annat frågan om vaccinationsmotstånd. Vad var Sveriges bidrag i den diskussionen? Vilka åtgärder vidtar regeringen för att adressera den problematiken?

Anf. 36 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Fru talman! Vaccinationsstrategin var tidigt klar, tycker jag, och den bygger på några saker. Den bygger på det samarbete vi har med andra länder – inte minst EU, där Sverige är ett av sex länder, om jag kommer ihåg det rätt, som är representerade i förhandlingsgruppen. Sverige är alltså med där, och det är bra. Den bygger också på att vi har en koordinatör som ska se till att vi får in vaccinet i landet och på att Folkhälsomyndigheten har i

uppdrag att få ut vaccinet i landet, alltså se till att det faktiskt kan hanteras logistiskt här hemma så att alla kan få sitt vaccin när de ska ha det. Det är denna strategi vi har jobbat med hela tiden, och den vet kommissionen om. Det är också den som Folkhälsomyndigheten har kommunicerat till den europeiska myndigheten.

Vad gäller motståndet vet vi att det finns. Sverige tillhör traditionellt de länder där det finns en stark uppställning bakom vaccination, men det kan bli ett problem också här. Det var därför jag på senaste Europeiska rådet tog upp behovet av mer kommunikation och information.

Återrapporteringen var härmed avslutad.

§ 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 3 november justerades.

§ 3 Anmälan om ersättare

Andre vice talmannen anmälde att *Hannes Hervieu* (C) skulle tjänstgöra som ersättare för Johan Hedin (C) under tiden för hans ledighet den 1 januari 2021–28 februari 2021.

§ 4 Meddelande om frågestund

Andre vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 26 november kl. 14.00*.

§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2020/21:135

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:135 Vargstammens storlek
av Sten Bergheden (M)

Frågan kommer att besvaras fredagen den 22 januari 2021, gemensamt med interpellation 138. Statsrådet har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 20 november 2020

Miljödepartementet

Isabella Lövin (MP)

Enligt uppdrag

Egon Abresparr

Expeditionschef

Prot. 2020/21:40
24 november

*Återrapportering från
informellt möte med
EU:s stats- och rege-
ringschefer*

Interpellation 2020/21:138

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:138 Vargstammens storlek
av Marléne Lund Kopparklint (M)

Frågan kommer att besvaras fredagen den 22 januari 2021, gemensamt med interpellation 135. Statsrådet har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 20 november 2020

Miljödepartementet

Isabella Lövin (MP)

Enligt uppdrag

Egon Abresparr

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:147

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:147 En flexibel föräldraförsäkring
av Linda Lindberg (SD)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 december 2020.

Skälet till dröjsmålet är andra inbokade åtaganden.

Stockholm den 20 november 2020

Socialdepartementet

Ardalan Shekarabi (S)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:161

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:161 Kyltorn och legionellsmitta
av Eric Palmqvist (SD)

Frågan kommer att besvaras fredagen den 22 januari 2021. Statsrådet har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 20 november 2020

Miljödepartementet

Isabella Lövin (MP)

Enligt uppdrag

Egon Abresparr

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:167

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:167 EU:s medlemskapsförhandlingar med Albanien och Nordmakedonien
av Ludvig Aspling (SD)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 18 december 2020.

§ 6 Anmälan om faktapromemoria

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2020/21:FPM36 Kemikaliestrategi för en giftfri miljö COM(2020) 667 till miljö- och jordbruksutskottet

§ 7 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Finansutskottets betänkanden

2020/21:FiU1 Statens budget 2021 – rambeslutet

2020/21:FiU11 Höständringsbudget för 2020 samt extra ändringsbudget för 2020 – ytterligare medel till kommuner och regioner, ökad testning och andra merkostnader med anledning av coronaviruset samt ändrade regler för kostförmån i särskilda fall

2020/21:FiU14 Ändrade krav på insiderförteckningar och några tillsynsfrågor

Skatteutskottets betänkanden

2020/21:SkU8 Vissa ändringar i skattelagstiftningen till följd av resolutionsregelverket

2020/21:SkU9 Justerande bestämmelser om avdrag för koncernbidrags-spärrade underskott och avdrag för negativt räntenetto

2020/21:SkU10 Motåtgärder på skatteområdet mot icke samarbetsvilliga jurisdiktioner och vissa andra inkomstskattefrågor

Justitieutskottets betänkande

2020/21:JuU10 Åtgärder till skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet

§ 8 Svar på interpellation 2020/21:118 om kontantförbud vid handel med metallskrot

*Svar på
interpellationer*

Anf. 37 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Mikael Strandman har frågat mig varför jag anför frivillig självreglering inom branschen som en lösning på problemet med handeln med stulet metallskrot då 10 procent av handeln med metallskrot fortfarande

de sker utanför denna frivilliga reglering, samt på vilket sätt den nya lagen om penningtvätt motverkar handeln med stulet metallskrot då värdet på den stulna metallen vid transaktionstillfällena sällan uppgår till mer än 5 000 euro.

Jag vill först säga att jag delar synen att stöld av koppar och andra metaller är ett problem som drabbar samhället på flera sätt och dessutom kan medföra stora samhällskostnader. Vi har varit tydliga med att detta måste bekämpas och motverkas, och vi ser också en effekt av det.

För att ytterligare motverka handel med stulet metallskrot har branschen på eget initiativ infört ett frivilligt kontantförbud. Jag har i tidigare svar till Mikael Strandman framfört att regeringen ser positivt på näringslivets initiativ och att frivillig självreglering är ett alternativ eller, ibland, komplement till gällande lagstiftning. Självreglering är ett viktigt instrument för att undvika en alltför detaljerad lagstiftning och innebär fördelar genom att den är flexibel och snabbt kan anpassas till förändringar och nya metoder som exempelvis dna-märkning av metaller och digitala betalningsmetoder.

Mikael Strandman har också frågat mig på vilket sätt den nya lagen om penningtvätt motverkar handel med stulet metallskrot, då värdet på den stulna metallen vid transaktionstillfällena sällan uppgår till mer än 5 000 euro. Jag vill här påpeka att beloppet 5 000 euro enligt lagen inte bara avser varje enskilda transaktion utan även sådana transaktioner som kan antas ha ett samband. På det sättet kan även transaktioner till ett lägre belopp komma att omfattas av lagens krav, om de sammantaget överstiger 5 000 euro.

Fru talman! Samhället går mer och mer mot en digitalisering av penningtransaktioner, vilket ger en ökad spårbarhet. Enligt lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism ska verksamhetsutövaren vidta åtgärder för att uppnå kundkännedom om sina kunder. Om de åtgärder som verksamhetsutövaren vidtar inte är tillräckliga för att kunna hantera risken för penningtvätt är denne skyldig att avstå affären.

Sammanfattningsvis behöver olika åtgärder mot metallstöld och handel med metallskrot effektivt samverka. Regeringen kommer att både fortsätta jobba med frågan och följa den noga för att se ifall det behövs ytterligare åtgärder.

Anf. 38 MIKAEL STRANDMAN (SD):

Fru talman! Tack för dina svar, ministern!

Dock är svaren väldigt ologiska. Att säga att det räcker att 90 procent har en frivillig överenskommelse och att det finns 10 procent som inte bryr sig om detta är ungefär som att säga att alla vi som vill leva ett hederligt liv och inte begå brott gör en överenskommelse om att inte vara kriminella, och sedan låter vi de kriminella vara kriminella. Så funkar ju inte en lagstiftning, utan vill man komma åt handeln med stulet metallskrot måste man börja med att införa kontantförbudet.

Det är nämligen så att om man hade ett kontantförbud för handeln med metallskrot skulle alla transaktioner vara elektroniska. Via banköverföringar skulle polisen och Skattemyndigheten kunna följa spåret bakåt ända till ursprunget för den stulna metallen. Men det kan de alltså inte göra i dag.

Skrothandlare som inte har anslutit sig till den frivilliga överenskomsten, ofta små företag med endast några anställda, samarbetar ofta med kriminella grupperingar som vill tvätta pengar från till exempel drogförsäljning på gatan. Man har massor av kontanter och sedlar som måste in i digitala ettor och nollor på ett bankkonto för att man ska kunna använda pengarna till lite större investeringar. Med endast kontanter kan man inte göra så mycket i dag. Du kan gå på krogen och du kan köpa lite märkeskläder, men du kan inte köpa en ny bil, en lägenhet eller något sådant.

Det dessa skrothandlare då gör är att köpa in lastbilsflak med stulet metallskrot, ofta av utländska kriminella ligor som river av koppartak från kyrkor eller river ned elledningar från våra pendeltåg med oerhörda samhällskostnader som följd. Skrothandlaren betalar det stulna godset med svarta pengar, sorterar upp det och gör rent kopparn. Sedan säljer han godset vidare till en uppköpare utomlands, kanske i Spanien eller Polen, och får betalt och pengar insatta på sitt konto.

Nu har dessa svarta pengar överförts till bolagets konto. Överföringen är till synes helt okej, eftersom uppköparen som han har sålt till är seriös. Vips har han alltså tvättat pengar. De smutsiga papperspengarna finns nu på kontot, där de ser lagliga ut.

Skulle Skattemyndigheten eller polisen göra en razzia, utreda och försöka att gå vidare med det här och fråga skrothandlaren hur han har fått tag i den koppar som han sålt till uppköparen kan denne, i och med att vi tillåter kontanthantering, fabulera ihop en historia om att en massa personer och småföretagare har varit inne och lämnat koppar till ganska små summor – mellan 5 000 och 20 000 kronor brukar de få. Det är Nisse i Hökarängen, det är den här rörfirman och det där byggbolaget som har lämnat in skrot. Eftersom summorna är så pass små kräver inte penningtvättslagen att skrothandlaren kommer med uppgifter om företagen. Det enda han behöver visa Skattemyndigheten och polisen är ett utslag i kassaapparaten som visar att han har betalt ut pengarna.

Anf. 39 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Jag blandar mig i den här interpellationsdebatten av två skäl. Det ena skälet är att jag sitter i trafikuskottet, och på vårt bord finns naturligtvis järnvägstransporter. I den region där jag själv är bosatt hade vi för några år sedan enorma problem när tågtrafiken gång på gång stod stilla. Det berodde på att man stal kopparledning, den så kallade jordledningen, vid järnvägen.

Det blev stora driftsstörningar som fick konsekvenser för hela samhället. Det kostar pengar att återställa ett system som inte fungerar, och det kostar pengar när tågen inte rullar. Det här är ett jättebekymmer. De som stjal kopparn får några tiotusentals kronor för materialet, medan stölden åsamkar samhället stora kostnader. Handeln är också väldigt enkel, eftersom det är kontanthantering. De kriminella nätverken nyttjar detta för att tvätta pengar.

I statsrådets svar står det: ”Jag vill först säga att jag delar synen på att stöld av koppar och andra metaller är ett problem som drabbar samhället på flera sätt och som kan medföra stora samhällskostnader. Regeringen har varit tydlig med att detta måste bekämpas och motverkas.”

Då kan jag i ärlighetens namn inte förstå varför man inte ändrar lagstiftningen och tar bort kontanthanteringen. Återvinningsbranschen själv

vädjar om att man ska ta bort kontanthantering. Även polisen vädjar om detta.

Jag förstår inte regeringens motstånd mot att ta det steget. Att förhindra kriminell verksamhet med alla till buds stående medel måste ju vara prio ett i allt vi gör. Då kan man inte ha ett system som låter kriminella tvätta sina smutsiga pengar. Man måste åtminstone göra ansatser för att stoppa det.

Jag kommer från åkerinäringen, och vi har problem med kriminell verksamhet. Det är något som jag har tagit upp flera gånger i debatter här. Ibland får man svaret att det är internkontroll som ska komma åt detta. Då brukar jag svara att den dagen de kriminella ägnar sig åt internkontroll för att undvika kriminalitet i sin verksamhet lovar jag att gå på händer mellan Skövde och Skara. Det löftet ställer jag ut här i dag också, för det lär vi aldrig få se.

Jag hoppas nu innerligt att statsrådet driver den här frågan, ändrar inriktning och ser till att vi får bort kontanthantering.

Anf. 40 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att man är nog. 90 procent av den handel som sker finns inom de organisationer som har anslutit sig. Därutöver finns det över 1 000 ytterligare företag. Att här i talarstolen utmåla dem alla som kriminella tror jag att vi ska vara försiktiga med. Det lät så; jag hoppas och tror att Mikael Strandman inte menar det.

Fru talman! Under en tid kunde vi se ganska mycket av inte minst kopparstöld. Det ställde i sin tur till ganska stora konsekvenser för infrastrukturen, precis som jag sa i mitt interpellationssvar och som Thomas Morell nämner.

Sedermera har vi, näringen och inte minst Trafikverket jobbat på för att försöka att minska det här, och vi ser alltså en positiv utveckling. Låt mig ta ett exempel utifrån det som Thomas Morell pratade om. År 2012 var antalet stöld 318 för att året efter, 2013, öka till 349. Detta har sedermera minskat, för att 2018, vilket är den senaste siffran vi har, vara 74.

Det är fortfarande 74 stöld för mycket, men jag vill ändå påpeka att en hel del av de vidtagna åtgärderna i branschen och naturligtvis också dna-märkning, bättre uppföljning och ibland även materialbyte har gjort att utvecklingen har gått åt rätt håll.

Då blir frågan naturligtvis varför man inte går fram med ett kontantförbud. Jag tror att man lurar sig själv lite om man tror att det löser allt. Vi vet att många av de här ligorna också för stöldgods över gränserna. Detta skulle ju inte omfattas av något kontantförbud, utan vi måste fortsätta att jobba på straffrättsligt och se till att utnyttja den teknik som möjliggör dna-märkning och uppföljning. Vi måste fortsätta att jobba på med den typen av åtgärder som Trafikverket har vidtagit för att göra det här.

Fru talman! Nu står två representanter för Sverigedemokraterna och kräver reglering. Det var inte så länge sedan jag stod här i talarstolen och debatterade mot en av Sverigedemokraternas representanter i näringsutskottet, som tvärtom, fru talman, menade att vi är alldeles för klåfingriga och i stället borde förenkla genom att ta bort regler. Förenklingspolitiken och förenklingsmålen behöver tas fram och göras mycket effektivare, menade man.

Fru talman! I båda dessa fall finns naturligtvis klokskap. Det är klart att vi ska göra vårt yttersta för att göra livet svårt och surt för kriminella element. Det gör vi med hjälp av skärpta straff, uppföljningsförstärkning av polisen med mera, och samtidigt ska vi hitta en balans där vi inte i onödan påför byråkrati och regelverk som gör det svårt för näringen.

Det här är en balansakt som också måste förändras över tid, fru talman. Vad har hänt sedan 2014 när utredningen kom? Jo, vi har fått en hel del ny teknik och ökad digitalisering, som gör att det i dag finns bättre möjligheter att följa upp.

Fru talman! Om det skulle visa sig – och det vill jag vara tydlig med, till såväl debattörerna som dem som följer debatten – att den positiva utveckling vi har sett de senaste åren inte fortsätter, eller ännu värre vänder, ska ingen tro att vi kommer att tveka inför att reglera ytterligare. Men jag påpekar att ingen tror att det räcker med att införa ett generellt kontantförbud för att förhindra stölder. Det kan vara ett verktyg, och det är därför förbudet har varit bra.

Anf. 41 MIKAEL STRANDMAN (SD):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaren.

Att stölderna har gått ned kan bero på att man i dag lägger mycket mer pengar på bevakning, men det är ett resursslöseri. Ministern har rätt i att ett kontantförbud förmodligen skulle innebära att ligorna skulle försöka föra ut metallen ur Sverige. Naturligtvis måste man jobba på flera områden och förstärka tullen. Det är absolut nödvändigt. Man måste jobba på flera håll och kanter.

Ministern säger att det skulle bli mer byråkrati. Låt oss titta på hur återvinningsbranschen ser ut. Det är företag som jobbar med att riva infrastruktur, och då uppstår metallskrot. Att dessa företag skulle tycka att det är byråkratiskt jobbigt med ett förbud mot kontanter låter helt orimligt. Alla seriösa företag i dag låter sina affärer gå över faktura. Till och med privatpersoner handlar sällan med kontanter.

Med det sagt är jag absolut inte för ett kontantfritt samhälle. Kontanter är jätteviktiga, men just inom områden där vi ser sådana problem skulle vi med ett alexanderhugg kunna försvåra enormt för dem som vill vara kriminella. Jag menar naturligtvis inte att alla dessa företag är kriminella, men de som vill skulle få oerhörda problem om det infördes ett förbud mot kontanthandel. Då skulle transaktionerna vid inköp av materialet bli spårbara för skattemyndigheter och polisen. Man skulle i utredningsfasen mycket lättare komma till insikt om varifrån kopparn kommer, om den kommer från en legal rivning av ett större fastighetsbestånd eller om det helt enkelt inte finns någon förklaring. Då är det fråga om någon form av stöld.

Av de svar jag har fått från ministern är jag fortfarande frågande till att det skulle vara så svårt för regeringen att införa förslaget. Regeringen har infört personalligare på restauranger och så vidare. Ni har infört en enorm byråkrati för många småföretag så att de inte ska kunna fuska med skatten. Men i det här fallet skulle ingen seriös företagare drabbas. Det är väl ingen seriös företagare som egentligen vill ha kontanter. Man vill ha pengar på kontot direkt. Det är bara jobbigt att hantera kontanter.

Regeringen har väntat så länge på att göra något åt problemet. I alla utredningar har alla instanser varit för ett kontantförbud. Byggindustrin

utsätts hela tiden för inbrott – material stjäls därifrån – och måste lägga en mängd pengar på bevakning. Återvinningsindustrierna måste bevaka sina skrotgårdar. SJ och SL får stora problem när kablar stjäls och ställverk förstörs. Det blir enorma följdkostnader för att återställa infrastrukturen. För ett metallvärde på några tiotusentals kronor kan det kosta flera miljoner att återställa. Kulturbyggnader förstörs för att kopparkar och stuprännor slits av. Kyrkorna har börjat ersätta taken med förzinkad plåt i stället.

Är det verkligen rimligt att låta bli att införa en enkel åtgärd för att komma åt problemet?

Anf. 42 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaren.

Jag har här en debattartikel undertecknad av åtta vd:ar eller kommunikationschefer för skrotföretag. De skriver att det nu behövs krafttag för att minska brottsligheten. Inom EU har ett antal länder, exempelvis England, Belgien och Frankrike, redan infört kontantförbud för att hindra stölderna. De väddar till politiker att hjälpa samhället och den etablerade industrin att bli av med kriminaliteten, som är så oerhört kostsam för samhället. Ett kontantförbud drabbar endast den sektor som måste ha en ospårbar transaktion för att undvika att synas.

När man inte vidtar de åtgärder som branschen efterfrågar gynnar man de kriminella och deras verksamhet. Man skapar ekonomiska resurser för de kriminella, som man på ett hyggligt enkelt sätt skulle kunna bromsa genom att införa kontantförbudet.

Jag förstår inte motviljan mot att införa en åtgärd som på hyggligt enkla grunder kan försvåra för dem som ägnar sig åt kriminalitet. Det borde vara prio 1 för oss alla att verkligen sätta ned foten gentemot de kriminella nätverken.

Anf. 43 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Det finns nog ingen regering i modern tid som har satt ned så många fötter mot just de kriminella nätverken. Vi har skärpt straffen för ett stort antal brott i vårt samhälle, och vi kommer att fortsätta det arbetet eftersom det är nödvändigt.

Vi har genomfört den största förstärkningen av den svenska polisen, med målet 10 000 ytterligare polisanställda till 2024. Vi har stärkt tullen, och vi har stärkt arbetet mot penningtvätt. Vi jobbar kontinuerligt i dialog med branscher för att införa ny teknik för att till exempel spåra upp metaller som stjäls från infrastrukturen.

Fru talman! Vi ser resultatet av arbetet, och det går åt rätt håll. Är det tillräckligt? Nej, vi måste naturligtvis fortsätta. Det är mot den bakgrunden jag i mitt svar sa att regeringen kommer att fortsätta arbetet därför att det är nödvändigt av flera skäl. Debattörerna har varit inne på dem, både utifrån den olägenhet de innebär och för att vi vill slå undan benen och finansieringen för kriminella nätverk.

Skulle det visa sig att ytterligare åtgärder behöver vidtas kommer jag inte att tveka att göra det. Men jag tror att man lurar sig själv om man tror att bara man gör så här och så här är problemet borta. Så enkelt är det inte. I stället är det viktigt att fortsätta att jobba brett med dessa åtgärder.

Jag tror dessutom att vi behöver titta över ytterligare straffrättsliga skärpningar på området. Det ska helt enkelt utdömas hårdare straff när man blir påkommen med, i det här fallet, stöldgods.

Fru talman! Jag förstår naturligtvis att jag inte har någon anledning att betvivla ledamöternas engagemang, men jag vill bara påpeka att det är lite svårt att se den raka linjen hos Sverigedemokraterna. Här finns två ledamöter som kräver mer reglering. För några veckor sedan stod jag här och blev anklagad för att inte vilja ta bort regelverk och byråkrati. Då säger Mikael Strandman att detta inte innebär någon byråkrati. Det är klart att det gör. Man kan inte bara skärpa lagar, utan man måste dessutom bygga upp en uppföljning. Till den utredning vi nu pratar om fanns många positiva remissvar, men det fanns också en del tveksamheter. De handlade just om den roll som Skatteverket skulle ha. Till exempel var Skatteverket självt tveksamt till detta.

Fru talman! Om utvecklingen inte fortsätter på den linje som vi vill ha – den går ju åt rätt håll – eller skulle ännu värre vända, är jag beredd att vidta ytterligare åtgärder för att se till att klämma åt dem som ägnar sig åt den typen av verksamhet.

Anf. 44 MIKAEL STRANDMAN (SD):

Fru talman! Det låter inte som om det här skulle vara någon omöjlighet. Men först och främst vill jag säga att detta inte är någon höger-vänsterfråga utan en fråga om sunt förnuft.

Att det skulle bli mycket byråkrati tror jag inte. Det är snarare så att om man inför ett generellt kontantförbud för handel med metallskrot och polisen eller Skattemyndigheten gör en razzia kommer de på ett mycket enklare sätt än i dag att kunna be skrothandlaren att verifiera och visa sina inköp. I stället för att då försöka undersöka om hans historia är riktig när han berättar att han köpt från Sunes rör och allt vad det är kan de direkt se de elektroniska transaktionerna i tidigare led och följa dem tillbaka till metallens ursprung.

Naturligtvis behövs det flera åtgärder; det håller jag absolut med om. Vi var inne på att tullen måste stärkas eftersom detta kommer att medföra att man flyttar metallen utomlands på olika sätt. Men den stora vitsen med detta är att när Skattemyndigheten eller Polismyndigheten gör en razzia kommer det inte att finnas ett svart hål de inte kan gå vidare från och där de måste gå på de uppgifter som skrothandlaren lämnat om att han köpt från den och den. Det kommer att finnas elektroniska bevis för vad som skett. Finns det inga elektroniska transaktioner, ja, då är det uppenbart att den här skrothandlaren har köpt skrotet svart. Det finns liksom ingen verifierad köpare.

Anf. 45 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Vi har nog i grund och botten samma uppfattning, nämligen att detta är verksamhet som vi måste göra vårt yttersta för att bli av med.

Det som är positivt är att vi under en tid har sett att vi kunnat minska dessa stölder och därmed också annan brottslighet som är förknippad med dem. Som sagt: Skulle den utvecklingen brytas eller vända måste vi fortsätta med de verktyg vi har i dag eller ta fram nya verktyg. Det tvekar jag inte en sekund att göra.

Samtidigt vet vi ju, fru talman, att i alla andra sammanhang där branschen själv är involverad och gör ett arbete brukar det bli ganska flexibelt och effektivt. Men vi kommer som sagt att fortsätta följa frågan, och jag tvekar inte en sekund att vidta de åtgärder som krävs för att ytterligare försvåra för de kriminella element som lever på detta.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2020/21:123 om fortsatt stöd till bussbranschen

Anf. 46 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Thomas Morell har frågat mig om jag avser att föreslå ett riktat stöd för avställda turistbussar enligt modell från Sveriges Bussföretag och Transportföretagen.

Det är ett mycket besvärligt läge som vårt land befinner sig i med anledning av den pågående pandemin och dess följdverkningar. Regeringen följer utvecklingen mycket noga för att minska och förhindra fortsatt smittspridning men också dämpa effekterna på jobb och företag. Vi för därför en ganska tät dialog med det svenska näringslivet om detta. Många branscher, däribland företag som utför busstransporter, har drabbats hårt ekonomiskt till följd av pandemin.

Senast den 9 november, det vill säga för några veckor sedan, presenterade regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna förlängningar på flera av de stora stödåtgärder som har tagits fram under vår och sommar för att möta pandemin och mildra dess effekter på jobb och företag. Den 5 november beslutade regeringen om ett nytt omsättningsstöd till enskilda näringsidkare. Det är ett stöd som har särskild betydelse för en betydande del av bussbranschen. Dessa företag utgör en viktig del av det svenska transportsystemet.

Regeringen analyserar kontinuerligt effekterna av de presenterade stödåtgärderna och följer utvecklingen noga, inte minst i dialog med det svenska näringslivet och dess intresseorganisationer.

Anf. 47 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet!

Ja, i våras drabbades världen och Sverige av pandemin, en pandemi som formligen slagit undan benen på bussbranschen och för all del också många andra branscher.

Bussbranschen störtdök i samband med att vi fick detta utbrott och rekommendationerna kom att vi skulle undvika att resa. Bussbranschen lever ju på att transportera människor till besöksmål eller vad det nu kan vara, så när pandemin slog till blev det stopp i verksamheten. Det finns företag som har minskat med 95 procent. Det är nästan stillastående, kan man säga.

Det kommer ju ett liv efter pandemin, och då måste samhället fungera. Vi måste ha fungerande företag som kan starta upp igen och utföra de transporter som vi kommer att vara i behov av, för hur det än är kommer människor att kunna börja resa igen när vi är igenom krisen.

Nu ser vi ett litet ljus i tunneln i vaccinationsdiskussionerna. Det kan bli fråga om allmän vaccinering, kanske till sommaren, och sedan får vi se hur pass snabbt utvecklingen går till att vi kan starta upp samhället igen. Men då vill det till att det finns företag som kan utföra de transporter som samhället behöver.

Bussbranschen är också som en stödfunktion till järnvägstrafiken – en ganska omfattande stödfunktion, vill jag påstå, för när det blir störningar i tågtrafiken kallar man in bussar för att ersätta de tåg som då står still. Men det sprider sig inte över alla bolag, utan det är de som ligger utmed de stora järnvägsstråken som kan få del av detta. Det är inte tillräckligt för att man ska kunna bedriva sin verksamhet eller ha en trygghet i verksamheten, utan det måste till annat.

Sedan är det så att på en normal marknad, när verksamheten fungerar som den brukar göra, kan man köpa på sig fordon när man får utökade transporter och sälja av fordon när transporterna blir färre. Den naturliga regulatorm finns inte i dag. Om jag nu sitter med kanske fyra fem bussar och har stopp i verksamheten måste jag ju göra allt jag kan för att minska mina kostnader. Men det finns ingen marknad som jag kan sälja av ett fordon på, för vem ska köpa det? De andra står också still.

Den naturliga regulatorm, den naturliga möjligheten att sköta flödena med pengar, den finns alltså inte i dag. Nödbromsen har verkligen slagit till i verksamheten. Många företag blöder, och många kommer att duka under om det inte kommer att finnas stöd även fortsättningsvis.

Svenska Bussbranschens Riksförbund har lagt fram ett förslag på hur man skulle kunna övervintra. En buss kostar ju pengar även om den är avställd. Det finns kapitalkostnader i fordonet, så även om man inte har skatter och försäkringar och sådant att betala finns det annat som måste betalas.

Frågan är: Kommer regeringen att sätta in åtgärder för att rädda bussbranschen och liknande branscher som lider under pandemin?

Anf. 48 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Detta är utan tvekan en tuff tid – tuff och väldigt sorglig för dem som har mist anhöriga och en tid av lidande för dem som drabbats av sjukdomen, särskilt för dem som drabbats över tid. Vi vet ju att en del drabbas extra hårt av denna sjukdom.

Fru talman! Lägg därtill den chock som mötte vår ekonomi, som jag tycker att Thomas Morell beskriver väl när det gäller bussbranschen. Jag tror tyvärr att beskrivningen skulle kunna gälla många branscher: buss-, taxi- och flygbranschen, ja, hela transportbranschen. Delar av industrin stod stilla under våren och delar av sommaren. Restaurang-, hotell- och eventbranschen, ja, hela besöksnäringen – jag skulle kunna fortsätta ett bra tag till. Detta är den situation vi har, såväl i vårt land som i många andra delar av världen.

Det är, fru talman, mot denna bakgrund man ska se de enorma stödåtgärder som regeringen har föreslagit för riksdagen och som riksdagen i nästan alla delar har ställt sig bakom. Vi talar om hundratals miljarder av skattebetalarnas pengar, som vi har använt just för att mildra effekterna för jobb och företagande.

Effekten var att vi efter en initial uppgång i antalet konkurser under våren och början av sommaren kunde se en stabilisering under hösten. Jag tror att det var avgörande att vi kunde få ett antal stödåtgärder på plats.

På samma sätt, fru talman, har löntagarna drabbats ganska hårt. Arbetslösheten har gått upp kraftigt, och det har naturligtvis varit väldigt svårt för många av de människor som har tappat jobbet – särskilt som det har drabbat branscher som vi vet ofta anställer många unga och också nyanlända, det vill säga de som inte är särskilt etablerade på arbetsmarknaden.

Nu, fru talman, ser vi återigen en ökning av antalet smittade, såväl i vårt land som i större delen av Europa. Detta gör naturligtvis att vi har fortsatt vidta åtgärder för att stötta vårt näringsliv. Som jag sa i mitt svar tidigare beslutade vi tidigare under månaden att förlänga ytterligare ett antal av dessa åtgärder, och häromdagen aviserade vi att vi nu också tittar på att ytterligare förlänga både omsättnings- och omställningsstödet. Vi tittar på uppskov, och vi har dessutom dessförinnan ytterligare förlängt det stöd som kanske har varit allra viktigast för det svenska näringslivet, nämligen korttidsstödet, till nästa sommar.

Fru talman! Detta gör vi därför att vi behöver stå tillsammans och hjälpa åt under väldigt svåra tider. Det kommer vi att fortsätta göra.

Thomas Morell hänvisar till det förslag som kommer från bussbranschen. Jag kan försäkra Thomas Morell om att nästan alla branscher har olika förslag och idéer om hur man skulle kunna mildra effekterna. Vi fortsätter föra den dialogen, och jag utesluter inga åtgärder.

Även om man kan hoppas på det bästa, det vill säga att det kommer ett vaccin som är potent och kan distribueras bland befolkningen, kan vi inte planera utifrån detta. Vi måste utgå från det vi känner till, och det är mot den bakgrunden vi fortsätter att jobba på och undan för undan antingen lägga fram konkreta förslag eller avisera kommande förslag för att fortsätta stötta det svenska näringslivet så att det förhoppningsvis kan övervintra.

Med detta sagt, fru talman, tror jag att vi alla i grund och botten ändå inser att vi kommer att få negativa effekter av detta. Vi får göra vårt bästa för att se till att de blir så små som möjligt, men det kommer tyvärr att bli sådana.

Anf. 49 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet!

Hoppet är det sista som överger människan, och det är väl gott. Om man följer den utveckling som sker just på vaccinsidan ser det trots allt hoppfullt ut. Det blir bra resultat i de prover man gör. Det senaste jag hörde gällde ett vaccin som man kunde förvara vid +4 grader i stället för att ha det nedkyllt till -70.

Så visst finns det ljuspunkter, men det måste också finnas ljuspunkter för de företag som lider av den situation vi har i dag. Ska vårt samhälle kunna starta om och fungera vill det till att företagen finns kvar. Vi kan liksom inte starta med ingenting. Persontransporterna är oerhört viktiga för hela samhällsfunktionen. Oavsett om man förflyttar sig med tåg, buss, flyg eller taxi är transporterna en viktig grundbult för hela vårt samhälle och den funktion det har. Därför är det så rasande viktigt att sådana viktiga samhällsstrukturer har en möjlighet att överleva. Har de inte det blir det mycket svårare att starta om övriga delar av samhället.

Låt oss för ett ögonblick ändå hoppas att vaccinet kommer så att allmän vaccinering kan ske någonstans under andra halvåret nästa år. Då kan man se ljuset i tunneln och planera lite för hur man ska göra för att övervintra fram till dess.

Bussbranschen har lagt fram ett väldigt bra förslag när det gäller att hålla företagarna lite under armarna. Bussarna står ju still. Och ett fordon som inte producerar – bussen är ju en produktionsapparat – kostar pengar. Bussbranschen har lagt fram ett förslag om ett stöd på 1 050 kronor per fordon och per dag som det är avställt, under förutsättning att det har varit avställt under minst en veckas tid. Det är ett ganska bra förslag som gör att företagarna har en rimlig chans att övervintra så att de finns kvar när vi rullar igång vårt samhälle igen.

Jag vet att också flygbranschen är i samma situation, liksom taxibranschen och många andra. Alla vill ha stöd och hjälp. Det är skattebetalarnas pengar, men dessa företagare är ju också skattebetalare. Vårt skattesystem måste vara uppbyggt på ett sådant sätt att det fungerar som ett skyddsnät, oavsett om man är företagare eller löntagare, när något sådant här slår till.

Det var ingen människa som kunde ana vilka effekter detta skulle få när vi hörde de första rapporterna om covid-19. Men det har fått ett genomslag i vårt samhälle som ingen kunde förutse. Därför får man tänka lite utanför boxen när det gäller hanteringen av detta.

Anf. 50 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Det gäller inte bara att tänka utanför boxen utan att också agera resolut och snabbt. Jag är inne på mitt nionde år som ledamot i en svensk regering, och jag tror att jag aldrig har varit med om en period som just denna, där vi med åtgärder i en sådan hastighet och av en sådan omfattning har mött en så djup och bred kris.

Det dröjde bara någon vecka innan vi kunde komma med besked om ett korttidsstöd, som fortfarande gäller och kommer att fortsätta gälla och som stöttar både företagen och löntagarna så att vi slipper få ännu fler arbetslösa än vi redan har sett. Konjunkturinstitutet gör bedömningen att åtminstone ett par hundra tusen jobb har kunnat räddas på detta sätt.

Vi har infört omställningsstöd, hyresstöd, statligt övertagande av delar av sjuklöneansvaret, uppskov med skatter och avgifter, nedsatta arbetsgivaravgifter upp till den trettionde anställda och så vidare – en mängd direkta stöd och garantier och krediter av olika slag. Inte ens för ett land med välskötta statsfinanser, som har haft överskott i statsfinanserna fram till nu, är de resurser som står till förfogande oändliga, även om de är stora. Med flera hundra miljarder i direkta stöd av olika slag tillsammans med garantier på ytterligare omkring 500 miljarder är det alltså klart att vi gör insatser. Och det gör vi just av det skäl som Thomas Morell talar om, nämligen att vi hjälps åt för att övervintra.

Jag kan, fru talman, försäkra Thomas Morell att jag är en väldigt optimistisk person. Jag tror verkligen på människan och på att vi, när vi står där i en nödsituation, lyckas göra något som tidigare inte var möjligt: att på mindre än ett år få fram ett potent vaccin. Det är klart att jag hoppas på det. Det tror jag att vi alla gör. Någonstans tror jag att vi alla känner att vi nog kan det här med pandemin nu; det får räcka.

Men vi är inte där. Även om det nu kommer positiva besked kan vi inte jobba utifrån hypotesen att detta är slut till nästa år eller nästa höst. Jag

hoppas på det; jag tror att vi alla hoppas på det. Men vi måste utgå från det värsta och hoppas på det bästa.

Ja, vi kommer att fortsätta att stötta det svenska näringslivet. Vi gör det ofta via generella åtgärder, och det beror på att många av de generella åtgärderna är lättare att införa. De är lättare i statsstöds hänseende och dessutom i juridiskt hänseende. De omfattar stora delar av det svenska näringslivet, och mot bakgrund av att pandemin fortsätter har vi precis aviserat att vi kommer att förlänga dem.

Vi utesluter inte att man kan behöva vidta ytterligare åtgärder som kan vara specifika. Vi för, som sagt, en hel del dialog med branscher och företag, och jag kan försäkra Thomas Morell om att vi får många goda förslag från branscherna just utifrån den ganska besvärliga situation företagen befinner sig i, där de varken kan producera eller har några kunder. Vi måste hela tiden balansera, så att vi kan använda skattebetalarnas pengar på ett klokt sätt och också se till att så många som möjligt av våra företag och jobb kan övervintra denna eländiga pandemi.

Anf. 51 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Vi har ett besvärligt läge, och det är många duktiga företagare där ute som verkligen kämpar för att få företagen att överleva och för att skapa förutsättningar så att de kan driva företagen vidare med sina anställda. I dag behöver de hjälp av statsmakterna.

Jag får rapporter om att det är krångligt att söka stöden, och de betalas inte ut i den omfattning som behövs. Effekterna är ganska dramatiska. Mellan januari och september 2020 var det en fyrdubbling av antalet uppsagda inom transportsektorn jämfört med 2019. De flesta uppsägningar skedde under mars och april, men vi ser nu att det ökar igen och att kurvan är på väg uppåt.

Med andra ord talar mycket för att det kommer att bli värre, och risken är att ännu fler förlorar jobbet innan det vänder. Finns det då inget jobb att komma tillbaka till när det väl vänder blir skadan än värre. Här hoppas jag innerligt att regeringen och statsrådet gör vad som kan göras för att rädda företagen, att man lyssnar på branschen och att man också tar till sig av de förslag som finns för att få bussbranschen att övervintra och överleva denna mycket besvärliga situation.

I det här läget är man helt i händerna på de restriktioner som gäller i samhället: Människor ska inte resa vare sig inom regioner eller över regiongränser. Därmed försvinner kundunderlaget för bussbolagen till i princip 100 procent. De klarar inte detta i ett längre perspektiv.

Anf. 52 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Så är det nog för alla företag: Om man har en situation där man inte kan bedriva verksamhet och därmed inte har några intäkter blir det oerhört svårt i längden. Det vet vi alla. Det är just mot den bakgrunden som vi har infört ett stort antal stödåtgärder, och vi fortsätter med dem och förlänger dem för att kunna möta effekterna av pandemin.

Thomas Morell säger nu att det är krångligt. Vi hade precis nyss en diskussion om vikten av att hålla kriminella element borta. När vi använder flera hundra miljarder av skattebetalarnas pengar för att stötta det svenska näringslivet kan man inte bortse från att det också drar till sig

lycksökare och kriminella element. Då gäller det att hitta en balans, så att de skattepengar vi använder för att stötta det svenska näringslivet just går till sunda och ärliga företag och inte hamnar i händerna på ligor och organiserad brottslighet. Då måste man ha ett regelverk som säkerställer detta så långt det är möjligt.

Sedan får det inte slå över, så att det blir så krångligt att det inte går att använda. Det är denna balansakt som vi försöker göra.

Jag ska vara ödmjuk och säga att det är klart att det alltid är lite svårare när man gör något nytt för första gången än när man har en viss erfarenhet av det. Vi har undan för undan skruvat i regelverken, så att de ska fungera.

Fru talman! Vi är i ett besvärligt läge. Vi kommer att fortsätta vara i ett besvärligt läge tills vi har ett vaccin som går att distribuera bland befolkningen, så att vi kan slå ut pandemin. Under tiden kommer vi att fortsätta att hjälpas åt. Men jag vore oärlig om jag stod här som näringsminister och sa att vi kommer att kunna möta varje negativ konsekvens som pandemin har på näringsliv och jobb. Det kommer vi tyvärr inte att kunna. Det kommer inget land att kunna. Men vi ska göra vårt yttersta för att mildra effekterna, så att vi kan komma starkare ur det elände som vi är i just nu.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2020/21:143 om Postnords kundbemötande

Anf. 53 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Mikael Larsson har frågat mig om jag har för avsikt att säkerställa att Postnord för en dialog med berörda aktörer inför förändringar i postutdelningen.

En väl fungerande postverksamhet i hela landet är en viktig fråga för regeringen. Svenska folket ska kunna lita på posten och att breven kommer fram i tid.

Det är Post- och telestyrelsen som är den myndighet som är utsedd av regeringen att utöva tillsyn inom postområdet, och myndigheten för en tät dialog med alla postoperatörer, varav Postnord är den största.

Det är vidare bolagets styrelse och ledning som ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av dess angelägenheter samt den löpande förvaltningen av bolagets operativa verksamhet.

Regeringen har genom statens ägarpolicy högt ställda krav på att bolag med statligt ägande ska agera på ett sådant sätt att de åtnjuter offentligt förtroende. Som ansvarig minister för förvaltningen av bolag med statligt ägande för jag en löpande dialog med Postnord, bland annat om vikten av att bolaget för en öppen och konstruktiv dialog med sina intressenter, särskilt i ett läge där vi går igenom en ganska stor strukturförändring.

Anf. 54 MIKAEL LARSSON (C):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Statsrådet var ju inne på att det sker en stor och snabb förändring på postmarknaden och kopplat till post och tidningar. Vi ser att brevvolymerna sjunker medan mängden paket

ökar. Detta är något som har skett under många år, och det sker snabbt över hela landet.

Interpellationen handlar framför allt om kundbemötandet. Jag har full respekt och förståelse för att statsrådet inte kommer att kunna gå in och svara i detalj om varje enskilt ärende, men jag vill ändå ta upp detta som ett exempel på en attityd och ett kundbemötande som inte känns okej från ett statligt företag.

I min hemkommun, Marks kommun, finns det i Kinna ett bostadsområde med både kommunala bostäder och bostäder som ägs genom en samfällighetsförening där man kan vara medlem. Där vill man flytta samman postlådor till en postlådesamling, vilket de boende är positivt inställda till, för de förstår att brevvolymer och kanske också tidningsvolymer sjunker. Men det som blir kruxet i det här fallet är att man som samfällighetsförening också har en samfällighetslag att ta hänsyn till. Där regleras det via lantmäteriförrättningar att man inte kan sätta samman en postlådesamling.

I ett nyhetsinslag i *TV4-nyheterna* den 24 oktober 2020 uttalade sig en produktionschef på Postnord i stil med: Gör man inte som vi säger får man hämta sin post på ett företagscenter, och det är bara att lyda order. Att man uttalar sig på detta sätt utan att ha kommit fram till en lösning som passar alla – den ska ju passa Postnord i det här fallet, men den ska också passa de boende – känns inte okej från ett statligt företag. I det här fallet handlar det om Postnord, men det hade lika gärna kunnat vara en statlig myndighet eller ett annat statligt bolag.

Frågan är: Har ministern för avsikt att säkerställa att Postnord för en dialog med berörda aktörer inför en förändring i postutdelningen? I statsrådets svar kan man läsa att man bland annat för en löpande dialog om vikten av att bolaget har en öppen och konstruktiv diskussion. Min fråga avsåg framför allt att man ska säkerställa att detta verkligen sker. Jag skulle gärna vilja att ministern utvecklade svaret på min fråga lite grann: Har ministern för avsikt att säkerställa att Postnord för en dialog med berörda aktörer inför en förändring i postutdelningen?

Anf. 55 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Postnord är ett bolag som är en sammanslagning av den gamla svenska posten och den gamla danska posten. Sammanslagningen skedde för över ett årtionde sedan och var, inte minst i denna kammare, kontroversiell när den genomfördes av den förra regeringen.

Detta skedde under en tid när den ganska snabba förändringen av poststrukturen, inte minst via digitaliseringen, hade påbörjats, framför allt i Danmark. Inte minst genom lagförändringar sjönk volymer i den danska verksamheten ganska raskt. Det är klart att det har gjort att situationen har varit väldigt tuff för Postnord. Jag tror att alla begriper att det blir svårt om man inte har intäkter.

Den utveckling som vi såg i Danmark såg vi naturligtvis också i Sverige, om än något senare. Nedgången i brevvolymer som startade också här för en tid sedan har nu accelererat. Jag tror att vi alla förstår varför. Vi skickar allt fler elektroniska mejl till varandra och allt färre handfasta brev. Också det offentliga ska digitaliseras mer. Därmed kommer det att bli mindre och mindre sådana volymer.

Detta gör naturligtvis att intäkterna från brevfrösendelser minskar kraftigt. Samtidigt ökar paketvolymerna av samma skäl, precis som Mikael Larsson säger.

Det här gör naturligtvis att detta bolag har behövt göra ganska stora och ibland smärtsamma förändringar. En del har gått bra. Annat har inte gjort det. Det är klart att vi kontinuerligt jobbar med den struktur som finns när det gäller en dansk-svensk post. Vi jobbar kontinuerligt för att försöka stötta och hjälpa bolaget att komma in i den nya tiden – man har ju hela sin historia med postfrösendelser och allt vad det innebär.

Jag förstår naturligtvis att Mikael Larsson som lokal riksdagsledamot tar upp en fråga från Marks kommun. Precis som Mikael Larsson vet kan jag inte kommentera enskilda ärenden på det sättet, men jag kan försäkra generellt att vi för en kontinuerlig diskussion med Postnord om den strukturförändring som sker. Naturligtvis ställer vi ganska höga krav på att statliga bolag eller bolag med statligt ägande ska föregå med gott exempel och se till att göra det så bra det går, men jag vill samtidigt påpeka att med sammanslagningen med den danska posten inleddes en period som har varit väldigt besvärlig. Den resan är inte över än. Vi är fortfarande mitt i en strukturförändring, och den kommer att fortsätta.

Vi kommer i nära dialog med postens styrelse och ledning fortsätta att se till att stötta och hjälpa så att strukturförändringen går så bra som möjligt både för kunderna och för bolaget.

Anf. 56 MIKAEL LARSSON (C):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Självklart ska vi komma ihåg att Postnord i grunden är ett bra företag. Det är ett bra bolag. Jag har själv haft förmånen att bland annat få göra studiebesök på Rosersbergs postterminal. Det är en fantastisk verksamhet som bedrivs. Bolaget har ett fantastiskt nät för att kunna distribuera brev och paket i landet. Jag har också under en hel dag följt med en lantbrevbärare ut på den sista slingan för att få ut brevet till slutkund. Det är ett bra sätt att få intryck och insyn i hur det verkligen fungerar och ska fungera. Utifrån det besöket kan jag garantera att det fungerade väldigt bra.

Jag delar bilden av att saker och ting måste få förändras – jag tror inte att någon säger emot det. Men man behöver ha en konstruktiv dialog när man väl ska gå in och göra en förändring. Det kan vara allt från att lägga om rutter till att göra brevlådesamlingar. Det kan handla om den diskussion som nu pågår som är kopplad till varannandagsutdelning och hur det kan påverka kunder, kanske framför allt på landsbygden. Det kan gälla brev till företagare men kanske också den diskussion som är kopplad till tidningsbranschen. Jag är övertygad om att även statsrådet är uppvaktad om detta.

Det viktiga är att man har en konstruktiv dialog, ett konstruktivt samtal, så att inte den ena parten rusar åt andra hållet. Det är viktigt att båda blir så nöjda som möjligt. Båda parter i detta fall, som är i Kinna, kanske inte kan bli helt nöjda. Men man måste kunna sätta sig ned och verkligen hitta en lösning innan den ena parten snabbt rusar iväg.

Jag förstår att statsrådet inte kan kommentera detta fall, men här har man alltså en annan lagstiftning, samfällighetslagstiftning, att ta hänsyn till. Att man som statligt bolag springer vidare och anser att man inte behöver ta hänsyn till den tror jag inte låter särskilt bra i svenska folkets öron.

Prot. 2020/21:40
24 november

Svar på
interpellationer

Jag tror inte att det låter särskilt bra om man ska prata om tillit till myndigheter och statliga bolag.

Anf. 57 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Jag tror att vi är helt överens. Man gör denna typ av ibland ganska smärtsamma förändringar. De är smärtsamma eftersom affärsmodellen inte är riggad för detta. De är smärtsamma för personalen, som naturligtvis får vara med om ganska stora förändringar. De är också smärtsamma eftersom infrastrukturen i sig förändras. Människor som är vana vid den kan tycka att det blir otryggt innan de får besked.

Det är klart att vi ska försöka se till att bolaget gör detta så bra som möjligt. Det är därför vi ställer de krav som vi ställer. Om detta är vi helt överens, och vi kommer att fortsätta det arbetet. Det innebär inte att det inte kommer att uppstå incidenter som kan betecknas som brister. Men vi får försöka hjälpas åt att se till att det rättas till så fort det går.

Anf. 58 MIKAEL LARSSON (C):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Det är positivt att statsrådet förstår problematiken i detta. Det kan, som jag har uttryckt det, vara en rad av händelser som har påverkat detta.

Jag tror att man i grunden behöver ställa sig själv en fråga. Det är en fråga som vi måste ha för ögonen oavsett om vi är i Sveriges riksdag, i regeringen, i kommuner eller i regioner: Vem är till för vem? Det är inte Sveriges invånare som är till för staten och, i detta fall, Postnord, utan det är staten och, i detta fall, Postnord som är till för Sveriges invånare.

Detta tror jag, oavsett vilken förändring eller utveckling som sker. Vi är inne i digitaliseringen. Vi märker nu, med corona, att den har betytt jättemycket. Vi har kunnat ställa om samhället på ett helt annat sätt. Det är ändå viktigt att tilliten finns och att man har förtroende. Det är oerhört viktigt att man har tillit till och förtroende för det offentliga, för det är ändå det som på något sätt företräder oss på de stora arenorna.

Jag tackar än en gång statsrådet för svaret. Jag kommer att fortsätta att följa frågan, både det lokala ärendet och Postnord nationellt. Jag sitter i trafikutskottet. Jag kommer självklart också att följa det som är kopplat till digitaliseringen och kundbemötandet och attitydfrågan, som vi är inne på.

Anf. 59 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Det var så klokt uttryckt av Mikael Larsson att jag inte har något annat att tillägga än ett tack för debatten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2020/21:84 om tidsgränser för häktning

Anf. 60 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Ellen Juntti har frågat justitie- och migrationsministern om han ser några risker för att begränsningarna och skillnaderna mellan häktningstider ger ett visst ökat incitament för äldre kriminella att utnyttja per-

soner som är under 18 år till att begå brott och, om svaret är ja, vilka åtgärder han kommer att vidta för att detta inte ska ske.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Brottsligheten i kriminella nätverk ska tryckas tillbaka med samhällets fulla kraft. Vi ska göra det på bred front genom att bekämpa både brotten och brottens orsaker. Med 34-punktsprogrammet genomför vi det största paketet mot gängkriminalitet någonsin i Sverige. Programmet omfattar åtgärder på både kort och lång sikt. Det handlar om nya verktyg till myndigheterna, hårdare straff och åtgärder mot tystnadskulturen. Vi genomför också långsiktiga insatser för att strypa gängens nyrekrytering.

Tidsgränser för häktning förändrar inte detta. I många länder, bland annat Danmark, finns redan en borte gräns för hur lång tid en häktning får pågå. Att införa tidsgränser för häktning vore alltså inget unikt för Sverige. Tvärtom har det riktats återkommande internationell kritik mot Sverige för avsaknaden av tidsgränser. Kritiken har kommit från Europarådets särskilda kommitté mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT), FN:s kommitté mot tortyr (CAT) och FN:s kommitté för barnets rättigheter (CRC). Den kritiken tar regeringen på allvar.

Men regeringen har varit noga med att utforma de föreslagna tidsgränserna så att de brottsutredande myndigheternas förmåga att utreda allvarliga brott inte försämras. Det som har föreslagits är därför inte några fasta tidsgränser, utan tidsgränser som under vissa förutsättningar får överskridas. Exempel på när tidsgränserna får överskridas har i propositionen angetts vara just när brottet är en del av organiserad eller gängrelaterad brottslighet. Ett annat exempel är när brottet har internationella kopplingar. Förslaget om tidsgränser bör därför inte ge incitament för gäng att tvinga unga att begå allvarliga brott för deras räkning.

Det kan också nämnas att flera av åtgärderna i 34-punktsprogrammet riktas helt eller delvis mot unga lagöverträdare och unga i riskzon att utveckla kriminalitet. Det handlar exempelvis om förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott men också om förebyggande insatser genom ökade möjligheter för socialtjänsten att ingripa och ytterligare resurser till LVU-placeringar. En utredning pågår också om bland annat skärpta straff för dem som involverar unga i kriminalitet.

Anf. 61 ELLEN JUNTTI (M):

Fru talman! Tack, Mikael Damberg, för svaret!

Regeringen föreslår att en misstänkt ska få vara häktad i längst sex månader fram till dess att åtal har väckts. För den som är under 18 år föreslås motsvarande tre månader. Tiderna får överskridas men endast om det finns synnerliga skäl. Det är väldigt höga krav innan man når upp till synnerliga skäl.

Förslaget om högst sex månader fick bakläxa i justitieutskottet, som i stället föreslog nio månader. Lagrådet avstyrkte förslaget om nio månader därför att underlaget var för dåligt. Vi moderater har hela tiden motsatt oss tidsgränserna för häktning.

Lagförslaget grundar sig på brottslighet som gällde för fem år sedan. Det verkar som att regeringen har missat att den grova brottsligheten har ökat dramatiskt de senaste åren. Vi såg det inte komma, som Löfven sa i en intervju.

Prot. 2020/21:40
24 november

Svar på
interpellationer

Utgångspunkten i lagförslaget är att inte försämra de brottskämpande myndigheternas möjligheter att utreda brott. Naturligtvis ska häktningstiden vara så kort som det bara går, men det finns andra sätt att åstadkomma detta.

Fru talman! Det grova våldet har nått historiskt höga nivåer i Sverige. Totalt inträffade 333 skjutningar och 259 sprängningar 2019, vilket är en högre helårssiffra än något tidigare år. År 2020 kommer att bli ännu värre. De första tio månaderna visar att skjutningarna har ökat med 20 procent jämfört med förra året. Hittills har 37 personer mördats, jämfört med 31 under 2019, och ytterligare har tillkommit nu i november.

Mord och mordförsök med skjutvapen har blivit vardagsbrott i Sverige. Jag blir faktiskt förtvivlad över utvecklingen i Sverige, för våldet har blivit oerhört grovt. En tolvåring mejas ned med automatvapen. En mamma blir skjuten i huvudet när hon håller sitt spädbarn i famnen. Ett bombattentat sker på en vårdcentral, där en 85-åring skadas allvarligt. De senaste tio åren har 14 helt oskyldiga mördats bara för att de har varit på fel plats.

Utvecklingen är mycket allvarlig och måste stoppas. Ett av de absolut viktigaste verktygen är häktning. Jag har träffat flera ungdomsåklagare och ungdomspoliser som säger att det nu för tiden är lika vanligt att gängmördare är under 18 år som att de är över 18 år. Det innebär att om tremånadersgränsen införs kommer det i många fall att bli så att den misstänkte tiger i tre månader och sedan blir utsläppt. Han kan gå ut i frihet och hota vittnen och målsägare till tystnad. Resultatet blir att polisutredningen läggs ned, att brottsoffret inte får någon upprättelse och att gärningsmannen kan fortsätta på sin brottsliga bana.

Åklagarmyndigheten varnar för detta. De säger att det inte är ovanligt att gärningsmän under 18 år begår brott med äldre personer. I dessa ärenden finns hög kollusionsfara, vilket innebär att det skulle vara förödande för hela brottsutredningen om häktningen hävs för någon av gärningsmännen. Dessa konsekvenser kan förväntas bli mer frekventa ju kortare tid som misstänkta under 18 år kan vara häktade.

Sacoföreningen på Åklagarmyndigheten skriver något liknande. De tror att unga kommer att lockas in i gängkriminalitet betydligt mer. Polismyndigheten är inne på samma linje. De anser att om man inte skriver att det ska vara ett förtydligande om en helhetsbedömning anser de att häktningstiden för unga ska vara sex månader i stället för tre.

Sammantaget borde regeringen inse att det är ett dåligt lagförslag som kommer att försämra de brottsbekämpande myndigheternas möjligheter att utreda brott. Förslaget borde helt enkelt dras tillbaka. Eller litar regeringen inte på Sveriges poliser och åklagare, som säger att det kommer att försvåra deras möjligheter att utreda svåra och allvarliga brott?

Anf. 62 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Det är viktigt att vi gör allt vi kan för att pressa tillbaka gängvåldet och den grova organiserade brottsligheten i Sverige, och därför är det positivt att vi har enighet om många nya åtgärder och även nya verktyg för polis och åklagare som kommer att göra deras vardag och verklighet ännu enklare framöver så att de kan göra sitt jobb så effektivt som möjligt.

Det är lite komplicerat att ha denna interpellationsdebatt just nu eftersom utskottet behandlar förslaget till proposition senare i veckan. Vi får se vad riksdagen kommer fram till. Men regeringens proposition ligger på bordet, och det är riksdagen som måste hantera den. Därför ska jag svara på de principiella frågorna kopplat till detta, och så får vi se vad riksdagen fattar beslut om.

Det förslag som riksdagen själv först jobbade fram, där en ny gräns för häktningar skulle hittas, skickades till Lagrådet. Jag noterar att de skrev att utskottets lagrådsremiss inte ger underlag för slutsatsen att regeringens föreslagna tidsgräns med möjlighet till överskridande vid synnerliga skäl skulle försämra förutsättningarna för effektiv utredning av allvarliga och svårutredda brott.

Man behöver inte tycka så, men Lagrådet konstaterade att detta var en av de slutsatser som gjorde att de avstyrkte ändringen av propositionen. Det är inte fasta tidsgränser, och man kan tycka vad man vill om detta. Vi får internationell kritik för att vi inte har några tidsgränser för häktningar, vilket många andra länder har, inklusive Danmark, som ofta diskuteras i Sverige.

Vi kan gå igenom synnerliga skäl. Vad skriver vi i propositionen? Vad är det för situationer där man får ha längre häktningstider än tidsgränserna? Det är när brottet är särskilt svårutrett och till exempel har internationella kopplingar, när brottet utgör en del av organiserad brottslighet eller gängbrottslighet, vilket vi skriver rakt ut, om man medvetet leder in utredarna på villospår eller på annat sätt saboterar utredningen i syfte att få tiden att gå eller om nya utredningsåtgärder begärs i utredningens slutskede som likaväl hade kunnat begäras tidigare.

Jag menar, och jag tror att också Lagrådet menar, att med de undantag som finns är det inga fasta tidsgränser. Om man motarbetar på det sättet eller om man är ung och en del av organiserad brottslighet, som i exemplet, är det just ett sådant fall som vi pekar ut i förarbetena och i lagstiftningen och där det ska göras undantag från tidsgränsen.

Vi får se hur riksdagen behandlar denna fråga. Jag konstaterar att det finns stöd för ganska många av punkterna i regeringens proposition, i alla fall så här långt i riksdagsbehandlingen. Vi får se vad riksdagen landar i när utskottet träffas senare i veckan.

Anf. 63 ELLEN JUNTTI (M):

Fru talman! Tack, Mikael Damberg, för svaret!

Det stämmer att det är lite knepigt att ha denna debatt just nu, men så blev det. Varken statsrådet eller jag visste när det skulle bli.

Man kan bara konstatera att hela utskottet var med på förslaget att höja från sex månader till nio, även Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Det var alltså inte bara oppositionen som tyckte att det var fel med en gräns på sex månader.

När det gäller synnerliga skäl har även remissinstanserna tagit hänsyn till det. Till exempel Sacoföreningen på Åklagarmyndigheten säger att de först och främst tycker att hela förslaget andas en misstro gentemot åklagare. En åklagare begär en person häktad när det finns grund för det, alltså inte för skojs skull. De motsätter sig införandet av tidsgränser för häktning. Brottsligheten blir alltmer avancerad med gängkriminalitet och internationella kopplingar, säger de. Den möjlighet till förlängning av häktnings-

fristen, alltså de synnerliga skäl som Damberg pratar om och som kommer att införas, är mycket begränsad då det finns ett krav på mycket högt straffvärde, säger de också.

Åklagarna och Polismyndigheten har skrivit i sina remissvar att de ser en risk med att synnerliga skäl är ett så högt krav att de inte kommer att kunna utreda allvarlig brottslighet. Det är ändå Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten som gör jobbet när det gäller utredningar. De ser alltså en fara och en risk att detta försvåras. Det var ju det som var utgångspunkten i regeringens förslag, att det inte skulle försvåras. Men de som jobbar på fältet, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten, säger att det finns en risk för att synnerliga skäl är ett för högt krav helt enkelt.

Jag ska säga några ord om de unga. Åklagarmyndigheten är också emot att det blir en tidsgräns på tre månader för unga. De vill att det ska vara sex månader i stället, om det över huvud taget ska införas tidsgränser.

Många utredningar visar att unga – 10–12-åringar – tvingas in i gängkriminalitet. De kan bli portade från sin stadsdel eller utsättas för våld. Det är många som varnar för att om man sätter tidsgränser och det blir för stor skillnad på häktningstider mellan vuxna och unga kommer det att öka pressen på unga. Gängkriminella kommer att tvinga ännu fler unga att begå brott. Detta säger Polismyndigheten, Kriminalvården, Helsingborgs tingsrätt och Sveriges advokatsamfund. Sveriges advokatsamfund skriver till och med att det finns en uppenbar risk för detta.

Åklagarmyndigheten skriver att man redan har haft väldigt många ärenden där barn utnyttjats av äldre att begå brott eller att ta på sig ansvaret för allvarliga brott som mord, grova vapenbrott och grova narkotikabrott. Man säger att om skillnaden blir alltför stor ökar risken för att barn utnyttjas i ännu större utsträckning. Det är alltså fem tunga remissinstanser som anser att det blir en ökad risk för att unga utnyttjas.

Därför tycker jag att det är mycket konstigt att regeringen inte ser att denna risk ökar. Det är ju brottsförebyggande att se till att gängkriminella inte tvingar in barn. Barn ska ägna sig åt att spela innebandy och annat. Men de tvingas och hotas till att börja bära vapen och bära narkotika åt gängkriminella. Det är brottsförebyggande att se till att det inte blir så.

Jag undrar därför hur regeringen kan blunda för denna risk, särskilt när fem tunga remissinstanser har påpekat detta. Var finns egentligen barnperspektivet i det hela?

Anf. 64 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Det finns två diskussioner här. Å ena sidan handlar det om det principiella, om man ska ha tidsgränser över huvud taget. Om man inte gillar det är man kritisk oavsett vilken tidsgräns det handlar om. Då finns det alltid gränsdragningar, och det finns alltid problem med det. Å andra sidan får vi återkommande kraftig internationell kritik för att vi inte har det. Regeringen har tagit fasta på det och gör som många andra länder, också länder som vi vanligtvis brukar hänvisa till när vi talar om gängkriminalitet och som har tidsgränser. Därför har vi lagt fram detta förslag. Vi tycker att det är välbalanserat. Men man kan ha synpunkter på det.

Det går inte att säga både att det är ett problem att dessa synnerliga skäl ska gälla allvarlig brottslighet och att det kommer att få stor effekt för just barn i de situationer där det är inte är fråga om grov brottslighet. Det är bara vid grov brottslighet som det är så långa häktstider. Det är inte så att

åklagarna håller barn häktade under lång tid om det inte är fråga om grov brottslighet. Det måste vara allvarligt för att ha långa häktningstider. Det är därför som man begränsar det till detta. Det är där det förekommer långa häktningstider och inte annars.

Jag menar att vi har ett balanserat förslag. De särskilt svårutredda brott som pekas ut är just en del av organiserad och gängrelaterad brottslighet. Det är det första exemplet som vi räknar upp i propositionen. Om en ung människa har använts vid gängrelaterad brottslighet är det ett skäl till att man kan ha längre häktningstider. Om brottsligheten dessutom har internationella kopplingar, vilket mycket av gängbrottsligheten har kopplat till narkotikasmuggling, vapensmuggling och så vidare, finns det också skäl till längre häktningstider. Det kan också finnas skäl till längre häktningstider om någon obstruerar utredningen eller jobbar på annat sätt för att försöka trixa med systemet i slutskedet.

Jag tycker alltså att vi har tagit höjd för detta. Man kan ha olika synpunkter på detta. Men det som är riktigt allvarligt är att vi ser trenden att unga används alltmer i brottsliga sammanhang. Det är en trend i dag. Den har pågått under en längre tid. Det har mer att göra med straffvärdesfrågorna. Det är därför som vi gör förändringar i fråga om detta. Vi slopar straffrabatten för unga vuxna människor vid grov brottslighet så att de inte används för det. Men vi tittar också på nya ungdomspåföljder, och vi har en utredning som tittar på att det blir skärpta straff för dem som involverar unga människor i brottslighet. Det är de som involverar unga människor som ska ha straffen. Involverar man barn och ungdomar på detta sätt i brottslig verksamhet ska man få skärpta straff för det i framtiden. Det är detta som vi utreder. Därför tar vi frågan på allvar.

Anf. 65 ELLEN JUNTTI (M):

Fru talman! Jag tackar Mikael Damberg för detta.

När Mikael Damberg tar upp synnerliga skäl ska jag återigen referera vad Sacoföreningen på Åklagarmyndigheten skriver. Åklagarmyndigheten har skrivit sitt remissvar efter att de har tagit del av detta med synnerliga skäl och stött och blött detta. Sacoföreningen skriver: Den möjlighet till förlängning av häktningsfrister som kommer att införas är mycket begränsad då det finns ett krav på mycket högt straffvärde.

Då har de tagit del av vad ni har skrivit om gängkriminalitet och internationella kopplingar. Detta skriver alltså åklagarna, och det är åklagarna som jobbar varenda dag med detta.

Även Polismyndigheten, som är den andra myndigheten som jobbar på fältet, på golvet, med detta, säger liknande saker. De säger att det kan vara för höga krav.

Jag litar mer på att de som jobbar med detta i sin vardag kan detta.

Utöver det vill jag säga att jag tycker att det är mycket dålig tajmning att föreslå dessa häktningstider med tanke på vad jag har sagt om den grova brottsligheten. Jag är övertygad om att svenska folket vill att fler gängkriminella ska sitta bakom lås och bom, oavsett om de är yngre eller äldre än 18 år.

Regeringen har många gånger sagt att man ska krossa gängkriminaliteten och göra vad som behövs. Men jag tycker att det många gånger är en massa tomma ord. Vi moderater vill till exempel införa dubbla straff för gängkriminella. Det vill inte regeringen göra. Vi vill sänka gränsen för

obligatorisk häktning från minimistraffet två år till ett år. Det vill inte regeringen göra. Vi vill sänka gränsen för att fler unga ska häktas, och vi vill införa särskilda ungdomshäkten. Vi har sett att många av de gängkriminella är under 18 år. De är inga duvungar. Det vill inte regeringen göra. Vi har även många andra bra förslag som jag kan återkomma till.

Men jag vill tacka för debatten, och jag vill gärna att Mikael Damberg svarar på de frågor som jag ställde.

Anf. 66 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Detta är inte sista gången som vi diskuterar gängkriminalitet, eftersom detta är en av de viktigaste frågorna i vårt land just nu. Det är därför som regeringen skärper straff, ger myndigheterna nya befogenheter och bryter den tystnadskultur som är ett stort problem i detta sammanhang. Men vi gör också viktiga förebyggande insatser, så att vi hindrar dessa kriminella gäng att rekrytera nya människor in i gängkriminalitet. Då är skärpta straff för att använda barn och ungdomar i brottslig verksamhet mycket viktiga. Den tillsatta utredningen jobbar med förslag för att just förhindra att denna trend fortsätter.

Jag tror att vi är helt överens om att långa häktningstider inte är något självändamål. Det är bra för polisen, åklagarna, brottsoffren och domstolsprocessen att häktningstiderna är så korta som det går. Men häktningstider kan behövas. Det kan behövas restriktioner för att leda utredningarna i hamn och fälla människor. Då ska det också finnas undantag från dessa begränsningar. Det får inte vara några fasta tidsgränser. Då menar jag att regeringen har ringat in de områden som just nu lyfts fram, nämligen gängkriminalitet, internationella kopplingar eller om personer försvårar utredningar.

Men vi får se vad riksdagen kommer fram till i sin behandling under den närmaste veckan.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2020/21:98 om balkongflickor och oskuldskontroller

Anf. 67 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Amineh Kakabaveh har frågat justitie- och migrationsministern om regeringen anser att det behövs en utredningskommission som granskar de så kallade balkongflickorna. Amineh Kakabaveh har även frågat justitie- och migrationsministern om regeringen kommer att tillsätta en utredning som kartlägger förekomsten av utfärdandet av oskuldsintyg och genomförandet av så kallade oskuldsoperationer, samt om han bedömer att det behövs ny straffrättslig lagstiftning för att bättre kunna bekämpa oskuldsnormerna.

Interpellationen har överlämnats till mig.

Alla former av hedersrelaterat våld och förtryck är oacceptabla och hör inte hemma i det svenska samhället. Regeringen har därför vidtagit många åtgärder för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck.

Precis som Amineh Kakabaveh lyfter fram infördes det den 1 juli i år bland annat ett särskilt barnäktenskapsbrott som kan ge fängelse i högst fyra år. Det infördes också en straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv och ett utreseförbud som ska skydda barn från att föras utomlands för att ingå barnäktenskap eller könsstympas.

Den 7 oktober 2020 överlämnade Hedersbrottsutredningen sitt betänkande i vilket det bland annat föreslås att det ska införas ett särskilt hedersbrott. Betänkandet är nu ute på remiss, och remisstiden går ut den 19 januari 2021.

När det gäller frågan om en utredningskommission för att bland annat undersöka eventuella brister i polisutredningar vill jag framhålla att en viktig del i att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck är att utbilda yrkesverksamma inom rättsväsendets myndigheter.

Polismyndigheten har därför inrättat ett nationellt kompetensnätverk mot hedersrelaterade brott och också tagit fram ett uppdaterat metodstöd för polisens arbete mot detta. Polismyndigheten har vidare genomfört kompetenshöjande insatser för förundersökningsledare och andra beslutsfattare inom myndigheten. Även Åklagarmyndigheten har tagit fram ett nytt metodstöd samt en ny handbok för åklagare om hedersrelaterad brottslighet.

I regleringsbrevet för 2020 har regeringen gett Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten återrapporteringskrav gällande vilket utvecklingsarbete som bedrivs i myndigheterna för att öka förutsättningarna att klara upp brott med hedersmotiv och höja kompetensen i organisationerna avseende dessa brott.

Angående frågan om en utredning beträffande förekomsten av oskuldssintyg och oskuldsoperationer kan följande noteras. År 2018 tog Socialstyrelsen fram ett meddelandeblad som tydliggör att oskuldskontroller och oskuldssintyg är oförenliga med svensk lag. Den som inte lever upp till patientsäkerhetslagens krav på vetenskap och beprövad erfarenhet riskerar att få kritik och få sin yrkeslegitimation återkallad. Inspektionen för vård och omsorg utövar tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen och är skyldig att göra en anmälan till åklagare om myndigheten kan misstänka att ett brott för vilket fängelse är föreskrivet har begåtts.

Även här vill jag lyfta fram betydelsen av ökad kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. Genom ökad kunskap inom berörda yrkesgrupper kan vi bli bättre på att i tid nå dem som riskerar att utsättas. Regeringen har därför gett Socialstyrelsen i uppdrag att ge socialtjänsten och hälso- och sjukvården fördjupad fortbildning om hedersrelaterat våld och förtryck inklusive könsstympling.

När det till sist gäller frågan om att bekämpa oskuldsnormer med den straffrättsliga lagstiftningen vill jag framhålla följande. Om en oskuldskontroll har skett utan samtycke eller om personen som utsatts varit under 15 år kan kontrollen vara att anse som ett sexualbrott, till exempel våldtäkt eller våldtäkt mot barn, trots att den inte har något sexuellt syfte. Sexualbrotten är en högt prioriterad fråga för regeringen, och Sverige har efter 2018 års reform den strängaste sexualbrottslagstiftning vi någonsin har haft. Arbetet med att skapa ett heltäckande och tydligt straffrättsligt skydd mot alla typer av sexuella kränkningar fortsätter dock, och regeringen gav därför i januari 2020 en särskild utredare i uppdrag att överväga ytterligare

åtgärder i skärpande och förtydligande riktning när det gäller sexuella kränkningar.

Regeringen har utöver dessa åtgärder vidtagit ett stort antal andra åtgärder på området. Att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck kommer att fortsätta att vara en högt prioriterad fråga för regeringen.

Anf. 68 AMINEH KAKABAVEH (-):

Fru talman! Tack, inrikesminister Mikael Damberg, för svaret och redogörelsen för regeringens olika lagförslag och insatser! Det är utmärkt att regeringen inte accepterar hederskulturen och hedersförtryckets olika normer i vårt samhälle.

Under de senaste 20 åren har flera unga flickor och kvinnor i hederskulturen mördats eller tvingats dö genom att "trilla ned" från en balkong, men i nästan alla fall förutom i ett enda har rubriceringen varit självmord. I Södertäljefallet överlevde kvinnan tack och lov. Men förövaren hann lämna landet, och ingen är därmed utpekad för brottet. I nästan alla dessa fall har det explicit handlat om tjejer eller unga flickor med invandrarbakgrund. Det är inget att dölja.

I de fall som jag själv känner till eller har fått höra om har flickorna varit under uppsikt av både socialtjänsten och skolan när de var yngre. Frågan är varför det brister i samhället och myndigheterna sinsemellan när det gäller samarbete mellan polis, socialtjänst och skola. Det har därför varit svårt, och ofta har man gömt sig bakom kunskapsbrist. Man har låtit dessa mord på invandrarflickor, som dött genom att de ramlat, knuffats eller tvingats ned från en balkong, kallas självmordsförsök. Detta är, enligt mig, en skamfläck i vår rättshistoria.

Det är bra att polisen skaffar sig kunskap om hedersrelaterat förtryck och våld och gör insatser för ökad bildning för flera samhällssektorer. I 20 år har vi satsat miljarder – 100 miljarder kronor – efter morderna på Fadime och Pela.

Oavsett regering har det funnits en stark vilja att försöka lagstifta och förbjuda till exempel könsstympning, barnäktenskap och oskuldsnormer. Det finns faktiskt en lag sedan 1982 som förbjuder könsstympning. Men senast i somras talade en professionell könsstympare i Kenya om att svenska flickor var hennes offer där. Vi har alltså olika lagstiftningar som inte fungerar. Det har ofta förekommit att man gömt sig bakom kunskapsbrist.

Vad jag efterlyser är en utredningskommission som studerar dödsfall som inte utreds som mord och fall som avskrivs som självmord. Det står inte i motsättning till att skapa ett nationellt kompetensteam inom polisen. Mitt förslag om en utredningskommission handlar inte om en polisutredning utan om en granskning av balkongflickor där det är fråga om mordförsök. Det är detta jag vill att vi ser till ska ske.

Det har tidigare gjorts utredningar som har lett till exempelvis bra förslag. Ett av dem var när dåvarande regering gav den tidigare Ungdomsstyrelsen, nuvarande MUCF, ett uppdrag som resulterade i rapporten *Gift mot sin vilja*. Efter det öppnade vi ögon och öron för förekomsten av barnäktenskap, tvångsäktenskap och mycket annat.

Jag menar att det går att göra det här. Vi har olika system för att mäta brott. Jag hoppas att jag kan få besked om regeringen vill göra detta.

Fru talman! Jag vill först tacka för interpellationen av Amineh Kaka-baveh men också för hennes väldigt långa kamp för dessa frågor. Det här är en riksdagsledamot som har djup kunskap och som vet exakt vad hon pratar om när hon talar om detta slags förtryck som fortfarande är alltför ofta förekommande i vårt land, trots att vi har vetat om och jobbat med frågorna under lång tid. Jag lyssnar därför med stort intresse på Aminehs erfarenheter och inspel i detta.

Det jag försökte lyfta fram i interpellationssvaret blev lite brett, men det berodde på att vi ville berätta det här. Grunden till många av myndigheternas bristfälliga hantering av frågorna har varit att de inte har vetat vad det har handlat om och att de inte riktigt har haft förväntningar på sig från vår sida att ta frågorna på allvar. Jag menar att en stor förändring och vändning nu har skett när det gäller både vår styrning av myndigheterna och våra uppdrag till dem. De har nu själva kompetens och kan inte skylla på att de inte vet. De jobbar också med utbildningsinsatser och numera metodstöd för att verkligen veta hur man ska angripa det hela om det förekommer diskussioner om till exempel balkongflickor och hur polisen ska göra.

Jag vill ge ett exempel på detta. I polisens senast uppdaterade metodstöd, som alltså uppdaterades nyligen, skriver man på följande sätt:

Vid händelser som vid första anblicken eller enligt anmälaren är ”olyckor” eller självmord bör polisen alltid ha i åtanke att det kan handla om ett maskerat brott. Ett exempel är så kallade balkongflickor där den döda eller skadade uppges ha hoppat eller ramlat från balkongen men personen i själva verket har knuffats eller tvingats hoppa. I samband med exempelvis trafikolyckor, brännskadeolyckor eller fallolyckor är det viktigt att noggrant undersöka omständigheter. Det är viktigt att alltid klargöra vilka som var med vid olyckstillfället.

Sedan avslutas det med: Om du är det minsta tveksam till om det rör sig om olycka, självmord eller inte bör du alltid hantera händelsen som ett brott.

Polisens metodstöd är mycket tydligare i dessa frågor än tidigare så att man inte ska tappa bort eller missa dessa möjliga brott.

Frågan handlade också om en eventuell utredningskommission. Man kan fundera på hur man ska göra en sådan. Jag har noterat att en del har gjorts också på universitet. Det handlar bland annat om kartläggningar. Exempelvis har docent Annika Norée vid Stockholms universitet skrivit en artikel om de balkongflickor vi känt till under 2000-talet fram till omkring 2014. Hon har gått igenom varje fall och har granskat och diskuterat dem. Det sker således också en uppföljning av dessa frågor genom våra universitet.

Jag har fått uppgifter om att hon ska uppdatera frågan genom en ny artikel. Hon har tittat på senare fall om hur det har varit med till exempel balkongflickor. Det här är också ett underlag som vi kan använda framöver.

Vi ska inte säga att det verkligen är så, men det känns, med anekdotisk evidens, som att när polisen och samhället uppmärksammar det här mer finns det tendenser att man jobbar med andra sätt för att maskera brott. Det kan vara piller eller självmord. Det kan vara så att man inser att det blir ganska uppmärksammat när människor ramlar, eller hoppar, från bal-

konger; det blir automatiskt en granskning av det på ett annat sätt än när det handlar om människor som mår dåligt och tar piller.

Jag menar att vi har ganska bra koll på det här, men jag är beredd att lyssna. Framför allt är jag beredd att titta på att det inte bara är polisen som gör utredningar utan också våra akademiska institutioner. Jag ska vara ärlig och säga att vi just nu inte har något förslag om en utredningskommision, men det betyder inte att jag tar lätt på denna fråga eller att jag inte tycker att den är viktig.

Anf. 70 AMINEH KAKABAVEH (-):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Mikael Damberg, som själv har varit väldigt engagerad i detta. Jag kommer ihåg att du, Mikael Damberg, lyfte upp dessa frågor när du var ordförande i Fadimefonden. Det gläder mig också att du inte bara vill släta över detta utan vill titta på det; det är faktiskt nödvändigt.

Det är bra att man har underlag från akademiskt håll för att se djupare på saken, men mord och försök till mord är fortfarande rättsstatens och polisens sak. Myndigheterna måste samarbeta för att göra något åt detta, för dessa flickor osynliggörs. Jag känner personligen till många fall, och de upprör mig mycket. Sedan min tid som socialarbetare i Botkyrka och Skärholmen har jag själv blivit vittne till att andra, som känner flickan eller familjen i fråga, tycker att det var ett hedersmord, men samhället har brustit på olika sätt.

Det är bra att polisen uppmärksammar detta. Det är bra att man inte döljer sig i dessa känsliga ärenden för att inte bli kallad rasist och annat. Jag har själv haft debatter med polis och med många myndigheter om detta. Jag menar att det faktiskt är tvärtom; det är diskriminerande att vissa människor – eller en del flickor och kvinnor – inte finns i vår statistik när det handlar om mord eller om hedersmord och hedersbrott. Därför menar jag att det är nödvändigt.

Jag har lyft upp detta under mina tolv år i riksdagen, och jag kommer att fortsätta göra det tills vi blir en röst även för dem som inte finns i statistiken och vars död inte uppmärksammas som mord utan som självmord. Självklart har vi självmord i vårt samhälle, men varför – explicit – är det bara flickor med invandrarbakgrund som faller ned från en balkong?

En annan fråga, som jag har drivit i tre interpellationer bara under denna månad, gäller oskuldskontroller och så kallade oskuldsoperationer. Vi är världens mest jämställda land, i alla fall på papperet och enligt vad vi tror, men ändå sker detta år 2020.

Inrikesministern sa i sitt svar att IVO har ansvar att vända sig till allmän åklagare när de upptäcker fall av så kallade oskuldskontroller eller utfärdande av oskuldsintyg. Problemet är att vi ännu inte har sett något sådant fall, trots att det finns ett sådant problem. Ingen har utrett detta. Ingen har heller blivit fälld, och ingen läkares legitimation har blivit indragen. Vi vet att *Kalla fakta* och många journalister har undersökt detta och att det har förekommit på vårdcentraler.

När jag för någon vecka sedan hade en debatt med socialministern menade hon att det inte går att utreda omfattningen av brott eftersom det handlar om kriminell verksamhet. Jag menar att vi har många andra kriminella verksamheter som är kriminaliserade, till exempel barnäktenskap och

Anf. 71 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! I interpellationssvaret försökte jag reda ut att vi kan se att man kan bli av med legitimationen om man bryter mot detta och att det också finns straffrättsliga möjligheter att angripa det hela.

Varför ser vi då inte mer resultat? Ja, därför att det är en verksamhet som är ganska ljusskygg. Man skyltar inte med det här; man talar inte om det. Det är svårt att få tag i bevis, på samma sätt som det har funnits problem med bevissäkringen när det gäller balkongflickorna. Polisen måste direkt när sådant här sker säkra bevis och se vilka som kan ha varit på plats, för det kan senare ha en avgörande betydelse i utredningen.

Vi måste också bryta tystnadskulturen här. Vi måste få mer uppgifter och information när sådant här sker, så att vi kan utreda det. Det är också en del av detta.

Inte minst när det gäller balkongflickorna vill jag betona att det inte finns någon preskriptionstid för mord. Om vi får fram nya uppgifter eller ny bevisning i tidigare fall ska förövarna inte kunna gå säkra. Det tror jag är viktigt – om det finns nya uppgifter eller ny bevisning kan åklagaren ta upp det, och det kan leda vidare.

Jag tror dock att det i framtiden handlar väldigt mycket om att människor ska veta att polisen tar denna typ av brott på allvar. Polisen säkrar bevis, och risken för upptäckt är större i dag än tidigare. Kanske är det detta vi redan ser – det blir lite för spektakulärt när man begår denna typ av brott, och därför avstår man. Man försöker att påverka de unga flickorna på annat sätt. Man kanske hotar, eller till och med tar livet av dem, på annat sätt. Om det finns någon form av misstanke från polisens sida vid olyckor eller självmord är det viktigt att det alltid flaggas upp, och det ska tas på allvar.

Jag tackar för dessa inspel och fortsätter att engagera mig i den här frågan. Jag ser också fram emot att Amineh Kakabaveh fortsätter att jaga regeringen och myndigheter i denna fråga, för jag tror att det även fortsättningsvis kommer att behövas.

Anf. 72 AMINEH KAKABAVEH (-):

Fru talman! Detta gläder mig självklart. Så länge orättvisor och förtryck finns och så länge flickors och kvinnors grundläggande mänskliga fri- och rättigheter förtrycks i kulturens, religionens och traditionens namn kommer denna kamp att fortsätta. Jag tror att både jag och du, Mikael Damberg, kommer att kämpa emot detta. Det är nödvändigt, inte minst eftersom många människor flyr från diktaturer och från förtryckande kulturer och samhällen.

Dessa människor kommer hit i tron att de ska få samma rättigheter, men Fadime sa i riksdagen att invandrarflickors rättigheter inte är desamma. De får äta samma mat och titta på samma tv, men de har inte samma rättigheter. Detta kommer jag aldrig att glömma bort, och jag hoppas att ingen av oss glömmar bort det.

När det inte finns så mycket kunskap eller bevis behövs det olika kartläggningar och studier, till exempel för att vi ska få veta vad som händer i samband med alla de mord som inte har utretts under de senaste 20 åren.

Svar på
interpellationer

Det gäller att gå tillbaka och undersöka dem men att också ha strategier för framtiden.

Det gäller också oskuldsnormer. Jag är jätteglad att vi har en sexualbrottslagstiftning som är så stark, men dessvärre har ingen läkare eller någon annan blivit fälld för att den har begått våldtäkt genom att undersöka någons oskuld. Jag vet att det förekommer; sedan i somras har jag själv avrätt flera tjejer. Man tvingas som 19-åring till att göra detta. Det handlar om att fly från ett förtryck till ett annat förtryck. Det finns möjligheter i dag, men detta är så skam- och skuldbelagt – det går inte att bevisa.

Jag tackar för svaret och hoppas att vi utreder de här problemen.

Anf. 73 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Jag vill än en gång tacka för denna viktiga interpellation. Vi kommer att fortsätta att jobba väldigt hårt för att alla flickor och pojkar i det här landet ska ha samma rättigheter och samma skyldigheter och vara lika inför lagen. Detta måste gälla oavsett var i Sverige man bor och varifrån man kommer. Att man ska få älska vem man vill och att man ska få göra det man vill i sitt liv är hela idén om den svenska demokratin, som många människor också har flytt till. De förväntar sig att dessa ideal ska avspeglas i det samhälle vi lever i.

Här finns det mer att göra, till exempel när det gäller att bryta tystnadskulturen och att avslöja dem som bryter mot lagen. Jag tror att polis och åklagare är på rätt väg när de lär av sina tidigare misstag och tar fram nya metodstöd och ny kunskap för att säkra bevis på ett annat sätt än tidigare, så att fler fälls för dessa fruktansvärda brott.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2020/21:113 om ett tillräckligt befolkningsskydd

Anf. 74 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Alexandra Anstrell har frågat mig om det är min mening att Försvarsberedningens förslag gällande skyddsrum och befolkningsskydd är tillgodosedda med propositionen *Totalförsvaret 2021–2025*. Hon har frågat om jag och regeringen har för avsikt att tilldela MSB ökade resurser i närtid om alla skyddsrumstillsyner visar att det behövs upprustning och modernisering. Hon har även frågat hur jag och regeringen avser att hantera resultatet. Vidare har Alexandra Anstrell frågat hur jag avser att ge det civila försvaret rätt förutsättningar för att uppnå det uppsatta målet att värna civilbefolkningen när inga satsningar på befolkningsskydd görs i närtid.

Det säkerhetspolitiska läget i Europa har försämrats över tid. Vårt närområde präglas i ökad utsträckning av en större närvaro av militära styrkor och ökad militär aktivitet. Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas.

Vi återuppbygger nu vårt totalförsvaret. I det arbetet är det av stor vikt att det civila försvaret ges hög prioritet och goda förutsättningar att förstärkas och utvecklas. Den av regeringen föreslagna nya försvarspolitiska

inriktningen ska ligga till grund för att säkerställa en uthållig totalförsvarsförmåga.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att det civila försvaret ska förstärkas. Tillsammans med de medel som tillfördes i budgetpropositionen 2018 uppgår summan avseende civilt försvar år 2025 till 4,2 miljarder kronor. Det är den största satsningen i modern tid. 320 miljoner kronor satsas på skydd av civilbefolkningen och räddningstjänst under höjd beredskap.

Att värna civilbefolkningen är ett av målen för det civila försvaret. Det bör därför i nödvändig omfattning finnas tillgång till skyddsrum eller andra skyddade utrymmen som kan ge civilbefolkningen ändamålsenligt fysiskt skydd mot direkta konsekvenser av krigshandlingar på svenskt territorium.

Sverige har i dag ett unikt stort bestånd av skyddsrum. Det finns ungefär 65 000 skyddsrum med plats för 7 miljoner personer. Dock varierar standarden på skyddsrummen. De äldsta byggdes på 40-talet, och sedan 2002 har det byggts endast ett begränsat antal nya skyddsrum. Det är Myndigheten för samhällsskydd och beredskap som ansvarar för att kontrollera att inrättade skyddsrum har avsedd skyddsförmåga. Fastighetsägare ansvarar för det löpande underhållet av skyddsrummen samt den tillhörande utrustningen.

I den försvarspolitiska propositionen anges att det är av betydelse att slå fast en tydlig inriktning och närmare planering för en ändamålsenlig utveckling av framtidens skydd av civilbefolkningen vid höjd beredskap och då ytterst krig. Regeringen avser därför att tillsätta en utredning som ska se över detta.

I samband med återuppbyggnaden av det civila försvaret kommer det att ställas krav på åtgärder både på kort och på lång sikt. Regeringen kommer att noga följa utvecklingen på området och vidta de åtgärder som behövs för ett uthålligt totalförsvar.

Anf. 75 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret!

Sverige har i dag ungefär 65 000 skyddsrum runt om i landet med plats för ungefär 7 miljoner människor. Problemet är att många är i dåligt skick. Det har inte heller byggts nya skyddsrumspplatser i Sverige sedan 2002, trots att befolkningen har ökat och trots en ökad urbanisering och ökad risk för väpnad konflikt.

I våras lyssnade jag på programmet *Kaliber* och avsnittet De underkända skyddsrummen. Var man inte mörkrädd innan blev man nästan det efter att ha lyssnat. Det är Myndigheten för samhällsskydd och beredskap som ansvarar för att kontrollera att inrättade skyddsrum har avsedd skyddsförmåga. Fastighetsägare ansvarar för det löpande underhållet av skyddsrummen samt den tillhörande utrustningen. Ett mål är att skyddsrummen ska kontrolleras vart tionde år. En kontrollant som uttalade sig i programmet sa att det var 20 år sedan han var i just det skyddsrum i Göteborg de befann sig i vid inspelningen av programmet och att det intervallet mellan kontrollerna inte var en ovanlighet.

I samma veva som programmet sändes kom statistik från MSB som visar att det finns ett antal skyddsrum med så kallade kvarstående brister. Det gällde nästan en tredjedel av alla skyddsrummen. Men underlagen för

Prot. 2020/21:40
24 november

Svar på
interpellationer

de så kallade kvarstående bristerna i kontroller gjorda före 2011 är, enligt MSB, borttagna. I en majoritet av de skyddsrummen har det inte heller gjorts någon kontroll efter 2011. När det gäller den kontroll som gjordes tidigare och som visade på kvarstående brister kan man alltså inte se vilka bristerna var; underlagen är ju borta. Det arbetet kan nästan sägas vara bortkastat.

Fru talman! I mars ställde jag ett antal frågor till statsrådet gällande skyddsrum och befolkningsskydd. Jag fick till svar att Försvarsberedningens förslag bereddes och att det skulle komma att utgöra ett viktigt underlag för inriktningen i den kommande totalförsvarspropositionen. Nu har vi fått totalförsvarspropositionen och kan utläsa att satsningen på befolkningsskydd ska ske först 2024 och 2025. Vidare kan vi utläsa att ifall mer pengar tillförs efter 2025 ska förslag genomföras i enlighet med kapitel 4, som redogör för regeringens politik. Där kan i alla fall inte jag hitta någonting om befolkningsskydd.

Gällande skyddsrum har Försvarsberedningen lyft upp att befintliga skyddsrum ska istandsättas och att det behövs fler skyddsrum i prioriterade områden. Regeringen skriver i sin proposition att den avser att tillsätta en särskild utredare i frågan, vilket ministern också redogjorde för här i kamraren i dag.

Det är länge sedan Försvarsberedningen kom med sina rapporter där man konstaterade att befolkningsskyddets förmåga att möta de krav som krig kan ställa på samhället är starkt begränsad. Att värna civilbefolkningen är en central uppgift för det civila försvaret. Vi behöver kunna skydda civilbefolkningen vid ett väpnat angrepp. Det är också jätteviktigt för vår trovärdighet.

För att kunna hantera och minska påfrestningarna för civilbefolkningen i händelse av väpnat angrepp ansåg Försvarsberedningen att det i fredstid måste upprättas planer och avdelas resurser för befolkningsskyddet. Jag har nu fått svar av ministern att det satsas på totalförsvaret.

Men hur länge ska vi behöva vänta? Det talas mycket om utredningar. Hur länge ska saker och ting behöva utredas? Och hur många gånger ska de behöva utredas? När kan svenska folket se lite mer handlingskraft och inte bara utredningar när det gäller skyddsrum?

Anf. 76 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! MSB har gjort både kontroller och tillsyn. Det kommer man att fortsätta med. Tillsynsverksamheten för nästa år beräknas bli väldigt stor, därför att det görs i olika sjok. Nu fokuserar man på tillsyn för att senare kunna göra lite större bedömningar av vilka investeringsbehov som finns och hur man framöver ska jobba med kontrollverksamheten. MSB har skalat upp och har prioriterat de mest befolkningstäta områdena. Det arbetet pågår nu.

Vi har avsatt ganska mycket pengar i propositionen för området. Nu måste vi tänka igenom exakt vad vi ska prioritera. Är det nybyggnation av skyddsrum, som är väldigt dyrt? Är det iordningsställande av gamla skyddsrum? I så fall måste det göras mot bakgrund av den nuvarande och framtida hotbilden. Vi måste alltså ha en uppdaterad beskrivning av vilket befolkningsskydd och framför allt vilken skyddsrumsförmåga vi behöver.

Det saknas en del saker som vi hade förr. Då hade vi en stödorganisation. Innan kommunerna tog över ansvaret fanns det också frivilligorganisationer som jobbade med det. När vi nu bygger upp det civila försvaret måste vi ta ett helhetsgrepp om allt det. Annars finns det risk att vi gör tidiga investeringar som sedan visar sig vara inte särskilt relevanta eller kanske kostnadseffektiva.

Jag menar alltså att det nog är rätt att först ta ett helhetsgrepp om skyddsrumsfrågan, att avsätta pengar som vi har gjort och att fortsätta med tillsynen samt att MSB över tid bygger upp en helhetsbild, för att mot slutet av försvarsbeslutsperioden göra rätt investeringar. Alternativet vore att bränna pengarna nu, sedan titta på detaljerna och kanske konstatera att man gör fel investeringar. Det tror jag inte är rätt väg att gå. Jag tycker fortfarande att det är rätt att först göra en utredning och spendera pengarna efter det.

Anf. 77 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret!

Jag håller med om att det är viktigt att planera, speciellt med andras pengar.

Ministern var inne på att tillsyn och kontroller sker i olika sjok. En ganska snabb följdfråga blir hur långa intervallen för de sjoken ska vara, enligt ministern. Ska det vara 20-årsintervall? Är det okej? Att hänvisa svenska folket till skyddsrum som inte är funktionella är som att skicka ut någon på sjön utan flytväst. Det är inte riktigt okej. Man kan ha en långsiktig plan, men det måste också finnas ganska många snabba puckar. Jag återkommer alltså till hur långa eller hur stora sjoken ska vara.

Det totalförsvarsbeslut vi ska ta är jätteviktigt, och det är jättebra att hela riksdagen är överens om att vi ska satsa 4,2 miljarder på det civila försvaret.

En del utredningar som redan har gjorts avser regeringen att göra igen. Jag tänker på näringslivets roll inom totalförsvaret.

Det var länge sedan dessa rapporter kom från Försvarsberedningen. Hade det inte varit bra om man varit på den här bollen lite tidigare så att vi redan hade kunnat se mer verkstad? När man nu i beslutet går fram med att man ska utreda skyddsrummen känns det som att vi har tappat ganska många år. Håller ministern inte med om det?

En utredning som det ska bli mycket intressant att ta del av är den som ska klargöra frågorna som gäller ansvar, ledning och samordning. Jag tror att den är jätteviktig. Men jag hade önskat att den hade blivit klar tidigare så att vi hade kunnat ha med det i det totalförsvarsbeslut som ska tas före jul.

En sak som är viktig för oss moderater är sektorsansvariga myndigheter. Vi tror att det är viktigt att ha ett tydligt ansvar och att man inom denna sektor samordnar verksamheten såväl i fred som under höjd beredskap. Vi tänker att en sektorsansvarig myndighet för ledning av det civila försvaret är viktigt. För som ministern var inne på är det brett och stort. I en sådan sektorsfunktion borde MSB, länsstyrelserna och de landshövdingar som utsetts till civilbefälhavare ingå.

Anf. 78 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! MSB har växlat upp arbetet med tillsynskontroller under senare år i huvudstadsregionen och andra befolkningstäta områden. Tätorterna är prioriterade eftersom det i huvudsak är här det finns skyddsrum och här man bedömer att människor inte kan hitta andra lokaler att befinna sig i om det blir krig. Man har gjort ett sådant arbete. Nu är man inne i en lite annan fas där det är mycket fokus på tillsynssidan.

Men låt oss inte glömma ansvarsfrågan. Den som är ansvarig för skyddsrummen, både löpande underhåll och tillhörande utrustning, är fastighetsägaren. Denna ansvarsfråga får vi inte ludda till.

Jag tror att det är rimligt att ta ett samlat grepp på skyddsrumsförfrågan, utrymningsfrågan och eventuell stödorganisation när vi nu bygger upp det civila försvaret så att vi investerar pengarna absolut bäst.

Jag är också irriterad över att vi inte har hållit uppe nivån på det civila försvaret under dessa år och att det har skett en successiv avveckling av mycket av förmågeutvecklingen i det civila försvaret.

När det gäller just skyddsrum har dock Sverige ett försprång till många andra länder eftersom vi de facto ändå *har* skyddsrum som kan iordningställas eller investeras i så att de kan fortfarande kan fungera. Det vore en mycket större process om vi inte hade haft några skyddsrum alls och behövt börja från noll än att som nu ändå ha skyddsrum som på någon nivå kan ge civilbefolkningen skydd.

Det rätta när man ska spendera mycket pengar är att först utreda vad man ska satsa mest pengar på och göra det klokt. Det tror jag är smart när man ska använda mycket pengar på kort tid.

Jag väntar också på utredningen om ansvar, ledning och samordning av det civila försvaret. Jag tror att detta är helt avgörande för att få ett starkare civilt försvar som också spelar inom ramen för ett starkare totalförsvar.

Anf. 79 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaren.

Jag tänkte faktiskt på just det på vägen hit i dag, att vi till skillnad från många andra länder i alla fall har skyddsrum. Men det som är problematiskt är om vi invaggas i en falsk trygghet och tror att de skyddsrum vi har fungerar. Tänk om det skulle hända något i dag och de inte fungerar och det inte kommer in luft som det ska. Det vore hemskt.

I min interpellation ställde jag en tredje fråga: ”Ett av målen för det civila försvaret är att värna civilbefolkningen. När inga satsningar görs i närtid på befolkningsskydd, hur avser statsrådet att ge rätt förutsättningar att uppnå uppsatt mål?” Jag upplever inte att jag fick något riktigt svar, så ministern får gärna återkomma till den frågan.

Anf. 80 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Det raka och ärliga svaret är att vi inte kommer att uppnå alla målsättningar med det civila försvaret under de första åren av denna försvarsperiod.

Var ligger då satsningarna? I närtid gör vi ganska stora satsningar på hälso- och sjukvårdsområdet. Under hela perioden gör vi satsningar på digital säkerhet, för många av de offentliga systemen är beroende av digital säkerhet även i fredstid. Satsningarna ligger lite olika i tid, och befolk-

ningsskydd och skyddsfrågan specifikt ligger lite senare. Jag ser dock fram emot att återkomma ganska snart med en utredning i frågan.

Under hela perioden ger vi också mer pengar till de frivilliga försvarsorganisationerna för att de ska kunna jobba långsiktigt och utbilda och organisera fler som kan hjälpa till inom ramen för civilförsvaret, vilket gynnar civilbefolkningen.

Vi är inne i en startperiod. Vi är inte framme vid slutresultatet än. Det tog flera försvarsperioder att radera det civila försvaret, och det kommer tyvärr inte att ta endast en försvarsperiod att bygga upp det igen. Vi har dock gjort en historisk budgetsatsning, och jag ser fram emot att jobba med att leverera den och göra det på ett så smart sätt som möjligt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.56 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 14 Svar på interpellation 2020/21:128 om sjukskrivna med ekonomiskt bistånd

Anf. 81 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Ida Gabrielsson har frågat mig om jag avser att ta några initiativ för att människor som är sjukskrivna ska få ersättning från sjukförsäkringen i stället för att tvingas söka ekonomiskt bistånd från kommunen.

Utredningen om en trygg sjukförsäkring med människan i centrum har överlämnat betänkandena *En begriplig och trygg sjukförsäkring med plats för individen* (SOU 2020:6) och *En sjukförsäkring anpassad efter individen* (SOU 2020:26). Utredningen har lämnat flera förslag för att säkerställa en mer ändamålsenlig sjukförsäkring. Betänkandena har remitterats och bereds i Regeringskansliet.

Regeringen beslutade den 10 september 2020 att ge Försäkringskassan ett uppdrag om förbättrad kvalitet i ärenden om rätt till sjukpenning. Det gäller kvaliteten i handläggningen av ärenden där sjukpenning från dag 180 i sjukperioden nekas, detta mot bakgrund av brister som har identifierats av nämnda utredning. En förutsättning för tilltron till sjukförsäkringen är att Försäkringskassans beslut är begripliga och att myndighetens slutsatser är underbyggda.

Den 26 mars 2020 beslutade regeringen om kommittédirektiven *Ett mer ändamålsenligt regelverk i sjuk- och aktivitetsersättningen och för förmåner vid rehabilitering*. Syftet med utredningen är att säkerställa att

Prot. 2020/21:40
24 november

Svar på
interpellationer

sjuk- och aktivitetsersättningen ger trygghet vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga, god förutsebarhet för den enskilde samt stabilitet i tillämpningen över tid. Vidare syftar utredningen till att skapa ett mer modernt regelverk som kan bidra till att förebygga ohälsa och ge stöd vid såväl rehabilitering som omställning till annat arbete. Utredningen ska redovisa uppdraget senast den 30 juli 2021.

Regeringen har tagit flera initiativ rörande sjukförsäkringen, och arbete pågår. Människor ska känna sig trygga med att sjukförsäkringen ger ekonomisk trygghet om man blir sjuk och inte kan arbeta. Stöd och en fungerande rehabilitering ska ges för att man ska kunna återgå till arbetslivet.

Anf. 82 IDA GABRIELSSON (V):

Fru talman! Tack, socialförsäkringsministern, för svaret!

Sjukförsäkringen har länge varit trasig. Coronapandemin har satt detta i blyxtbelysning. Sjukförsäkringen är en försäkring som vi alla betalat in pengar till, men när det väl gäller funkade det inte. Tidigare fanns den så kallade stupstocken. Nu ökar utförsäkringarna vid 180 dagar, år efter år, för att 2020 nå något slags topp.

Oavsett regering har utförsäkringarna fortsatt. Att det skulle behövas en pandemi för att vi ska förstå att vi alla kan bli sjuka! Otaliga är exemplen på personer som fått lida svårt, men ingenting händer. Många förändringar är nödvändiga. De som redan är utförsäkrade och har förlorat sin SGI måste få upprättelse.

Det behövs en kriskommission som ser över detta. Personer som är sjuka kastas i dag ut ur försäkringen och uppmanas att söka försörjningsstöd. Människor lever i bästa fall på sina anhöriga, i värsta fall inte alls. Självmod har för en del känts som den enda utvägen.

Undersköterskan Christine Udding ryckte in i vården och smittades med covid-19. Nu nekas hon förlängd sjukpenning. Är det tacken? På liknande sätt har många andra långtidssjuka vägrats den ersättning de borde ha rätt till.

Så här kan vi inte ha det. Alla partier måste nu samlas och släppa prestigen. Det handlar om människor som är värda bättre än politiskt spel. Vänsterpartiet har därför väckt ett initiativ om att införa regeringens färdigutredda förslag om förändringar av 180-dagarsregeln och prövningen mot påhittade jobb på arbetsmarknaden.

Fru talman! Socialförsäkringsministern har själv sagt att det ligger ett förslag på regeringens bord och att han är beredd att införa det närhelst det finns majoritet för det. Så har socialförsäkringsministern sagt om det förslag Vänsterpartiet nu går fram med. Flera partier har sedan slutit upp, och den majoritet som ministern angett som det enda hindret har Vänsterpartiet nu ordnat.

Min fråga är därför: Står ministern fast vid sitt ord? Kommer Socialdemokraterna och regeringen på torsdag, då det avgörs, att stödja utredningens förslag och vara tydliga med att det ska gälla alla sjuka, utan undantag?

Anf. 83 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Tack, Ida Gabrielsson, för frågan och kommentarerna! Låt mig inledningsvis framföra ett stort tack till Ida Gabrielsson för ett konse-

kvent engagemang under lång tid för socialförsäkringar och den del av socialförsäkringen där vi ser allvarliga brister, nämligen sjukpenningen.

Vi har en situation som vi inte kan acceptera, och det är att människor blir av med sin ekonomiska trygghet när de verkligen behöver den tryggheten för att kunna fokusera på rehabiliteringen. Det regelverk som vi har i dag och den tillämpning som vi har av det regelverket innebär att människor tvingas att avsluta sin vårdinsats och rehabilitering och faktiskt tvingas antingen att söka arbete eller att gå tillbaka till sitt arbete, trots att vårdbehandlingen eller rehabiliteringen inte är slutförd.

Det är en sjukförsäkring som sviker människor. Den utveckling som vi ser är att andelen som blir av med sjukpenningen dag 180 har ökat. Vi kunde se att det i år ser ut att bli runt 40 procent som får avslag på sin sjukpenning dag 180. Det är inte något som vi kan acceptera.

Vi kan konstatera att pandemin har hjälpt oss att se bristerna i vårt samhälle. Det här är brister som har existerat under lång tid. Nu förtydligas bristerna, inte minst i socialförsäkringarna, när människor som har gjort stora insatser för vårt samhälle inte får den ekonomiska trygghet de förtjänar den dag de blir sjuka. Det är skamligt att sjuksköterskor och undersköterskor inte får slutföra sin rehabilitering utan blir av med sin sjukpenning dag 180. Så här kan vi inte ha det.

Precis som Ida Gabrielsson säger har vi förslagen på vårt bord. Jag har här utredningen med titeln *En begriplig och trygg sjukförsäkring med plats för rehabilitering*. Betänkandet har remitterats, och merparten av remissinstanserna har instämt i analysen och ställer sig bakom förslagen som handlar om att vi ska ändra reglerna i prövningen dag 180, sänka beviskraven och säkerställa att människor får möjlighet att slutföra sin rehabilitering och sin vårdinsats. Hela poängen med de här förslagen är ju att människor ska få förutsättningar att kunna slutföra sin rehabilitering för att kunna gå tillbaka till sitt arbete.

Vi har hittills haft låsningar mellan höger och vänster här i kammaren som har gjort att vi inte har kunnat förbättra sjukförsäkringen. Min förhoppning är att vi tack vare de insikter som växer fram under pandemin kan ta oss förbi dessa låsningar så att vi kan lägga undan all politisk prestige och genomföra de här förändringarna.

Det är ingen hemlighet att regeringen arbetar med de här förslagen och att vi vill förändra regelverket med utgångspunkt i förslagen. Just nu sitter tjänstemännen på Socialdepartementet och jobbar med förslagen och förbereder en proposition.

Detta förutsätter att det finns politiska förutsättningar för att vi ska kunna lägga fram den propositionen: dels att det finns en majoritet här i kammaren, dels att de partier som ingår i budgetsamarbetet kommer överens. De samtalen förs just nu. Min förhoppning är att vi inom kort ska landa i slutsatsen att detta behöver göras och lämna över förslagen till riksdagen, så att vi tillsammans kan göra det som är nödvändigt för att människor ska få ekonomisk trygghet vid sjukdom.

Detta är rimliga, befogade förväntningar som svenska folket har. Arbetstagarorganisationer, arbetsgivarorganisationer och organisationer för människor med funktionsnedsättning har alla hört av sig under de senaste dygnen och verkligen uppmanat regeringen att agera. Vi gör vad vi kan för att detta ska lösas så fort som möjligt.

Prot. 2020/21:40
24 november

Svar på
interpellationer

Anf. 84 IDA GABRIELSSON (V):

Fru talman! Jag tackar socialförsäkringsministern för svaret.

För oss i Vänsterpartiet är detta att släppa prestigen. Vi har gått fram med det som är kompromissförslaget, det vill säga utredningens förslag. Vänsterpartiet vill egentligen helt slopa 180-dagarsgränsen och rehabiliteringskedjan i nuvarande form. Vi har en annan idé och ett annat förslag till system för hur människor ska bli friska eller få rätt till ersättning om de ändå, trots insatser, fortsätter att vara sjuka.

Den kompromiss som vi går fram med var färdigutredd redan i januari. Det verkar som att departementet ändå har varit ganska snabbt med att titta på förslagen, men nu börjar det kännas bråttom. Förslaget har legat länge på regeringens bord.

Socialdemokraterna och socialförsäkringsministern har tidigare lyft upp just bristen på majoritet för förslaget som orsaken till att man inte går fram med det. I dag finns den majoriteten. Därför undrar jag varför Ardalán Shekarabi inte lämnar ett tydligare svar på att man kommer att gå fram med förslaget, som kommer att förbättra för många som har utsatts för utförsäkring.

Anf. 85 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Ida Gabrielsson och jag har samma inriktning, nämligen att situationen måste lösas så fort som möjligt, helst i går. Det förs samtal just nu mellan de partier som har ett budgetsamarbete, och min förhoppning är verkligen att samtalen leder till att det blir förutsättningar att lägga fram förslag på riksdagens bord så fort som möjligt.

Bristerna i sjukförsäkringen drabbar människor varje dag. Vi har bara under de senaste veckorna kunnat ta del av vittnesmål om människor som har gjort stora insatser under pandemin, som har tagit risker för oss och som har arbetat inom sjukvården och äldreomsorgen och smittats av sjukdomen covid-19. Nu när de är sjuka och behöver ekonomisk trygghet för att slutföra sin rehabilitering blir de av med sjukpenningen.

Inget parti borde acceptera detta. Ingen borde nöja sig med en sådan situation. Det spelar ingen roll om det är människor som har drabbats av långtids-covid eller cancer eller vad det är för sjukdom. Om arbetsförmågan är nedsatt, om man behöver hjälp, rehabiliteringsinsatser och vårdinsatser, måste man ha en ekonomisk trygghet under den tiden så att man kan slutföra sin rehabilitering och därmed få förutsättningar att komma tillbaka till sitt arbete.

Men i dag är det en stor del av de försäkrade som inte får den ekonomiska tryggheten, och vi har vetat det ett tag. Det var därför utredningen tillsattes, och det var därför regeringen påbörjade processen med lagändringar. Nu måste vi tillsammans hjälpas åt. Jag välkomnar den pragmatiska inställningen här, och jag hoppas verkligen att samtliga partier i Sveriges riksdag visar samma pragmatiska inställning så att vi kan ta oss förbi partigränserna och låsningarna och driva igenom förslagen. Därmed gör vi det som svenska folket förväntar sig av oss. Vi är skyldiga våra medborgare detta.

Vi är skyldiga alla dem som har gjort stora insatser under pandemin detta, det vill säga att lösa de brister som finns i sjukförsäkringen. Vi ska göra det som krävs så att människor verkligen får möjlighet att slutföra sin

rehabilitering. Jag kan inte göra annat än att vädja till alla politiska partier att ta in detta.

Visst har vi haft olika ideologiska utgångspunkter i sjukförsäkringsfrågan, men nu när bristerna är så uppenbara och när vi vet att utförsäkringarna ökar så radikalt för varje år som går är det dags att lägga undan ideologiska låsningar, räkka ut en hand till varandra och lösa problemet. Detta gäller speciellt det förslag som finns på vårt bord och har remitterats. Det har dessutom välkomnats av merparten av remissinstanserna.

Jag lovar Ida Gabrielsson att regeringen gör vad vi kan för att nå fram med de förändringar som föreslås i denna utredning.

Anf. 86 IDA GABRIELSSON (V):

Fru talman! Det var den socialdemokratiska regeringen som satte målet om nio sjukdagar per år. Efter det sköt utförsäkringarna vid 180 dagar i höjden.

Det låter bra när Ardalan Shekarabi pratar om ambitionen att vilja förändra för dem som har utförsäkrats och för dem som nu står inför att kanske bli av med sin sjukpenning. Det är bråttom. Vi behöver tillfälliga ändringar för alla sjuka oavsett diagnos, men vi behöver framför allt förändra och förbättra permanent.

Menar socialförsäkringsministern på fullaste allvar att i ett sådant läge låter Socialdemokraterna ett parti som har knappt 2 procent diktera hur och om vi ska komma fram med en gemensam lösning? Som jag förstår det är en stark majoritet i riksdagen för förändringarna, om socialförsäkringsministern menar det han säger. Då måste Socialdemokraterna visa var skåpet ska stå och se till att man menar allvar med dessa frågor. Annars känns det mer som prat och inte så mycket verkstad.

Jag hoppas verkligen att frågan är så pass prioriterad för socialförsäkringsministern och för Socialdemokraterna att vi nu på torsdag när Vänsterpartiet väcker förslaget kan få en majoritet redan då i frågan. Det gäller både tillfälliga lättnader för alla och framför allt för de permanenta förändringar som de utförsäkrade och sjuka har väntat på så länge.

Anf. 87 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Jag tackar Ida Gabrielsson för interpellationen, som verkligen behövs.

Jag vill instämma i Ida Gabrielssons ställningstagande om att ord inte räcker. Det är självklart att varken ord eller ställningstagande i riksdagen genom ett utskottsinitiativ är tillräckligt, utan det som krävs är en lagändring. Det är regeringens uppgift att bereda en lagändring och lägga fram förslag på riksdagens bord om konkreta lagändringar. Det är också det som är inriktningen på vår politik.

Vi instämmer i den kritik som framförs i utredningen mot den rådande ordningen och det regelverk som tillämpas i dag av Försäkringskassan. Det finns uppenbara brister när det gäller rätten till ekonomisk trygghet vid sjukdom. Ur vårt perspektiv är det inget alternativ att acceptera en sådan utveckling.

Jag är stolt medlem i det parti som byggde upp socialförsäkringen och som tog striden i kammaren för införandet av den allmänna obligatoriska sjukförsäkringen. Jag ser det som en skyldighet att i denna regering tillsammans med de partier som tar ställning för en bättre sjukförsäkring age-

Prot. 2020/21:40
24 november

Svar på
interpellationer

ra så att vi tillsammans återigen kan återupprätta den ekonomiska tryggheten för långtidssjuka. Jag använder ordet återupprätta eftersom det i dag inte finns ett tillräckligt bra ekonomiskt skydd för de långtidssjuka. Det måste bli ändring på detta, och regeringen avser att agera och göra det vi kan för att regelverket ska ändras.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellationerna 2020/21:133 och 134 om elenergikapacitet

Anf. 88 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Lotta Olsson har i två interpellationer tagit upp frågor om elkapacitet. Hon har frågat mig om jag har gjort någon analys av huruvida elenergitillgången är säkrad i Mälardalen för kommande år för att trygga företagens behov och expansioner eller om jag har för avsikt att vidta några specifika åtgärder för att säkra elenergitillgången i Mälardalen. Hon har också frågat mig vilken analys jag gör av orsaken till den rådande effektbristen och hur det påverkar de åtgärder jag kommer att vidta för att lösa problemet.

Lotta Olsson tar upp att det i debatten förekommer olika syn på tillgången på el i Sverige. Till viss del verkar det bero på begreppsförvirring.

För att börja med energi, det vill säga elförsörjning sett över tid, är det ett faktum att Sverige har gott om el. Under 2019 nettoexporterade Sverige rekordmycket el med mycket låga utsläpp av koldioxid. Under 2020 har vi hittills varje vecka haft en nettoexport av el till våra grannländer.

När det gäller effekt handlar det i stället om förmågan att förse elförbrukarna med el under den timme på året då elförbrukningen är som högst. Sveriges kraftbalans har blivit mer ansträngd de senaste åren, men Sverige har stor kapacitet i elförbindelserna till grannländer, och Svenska kraftnät bedömer att risken för effektbrist är liten även på längre sikt. Inga elförbrukare har behövt kopplas bort på grund av effektbrist i Sverige.

Sedan finns det utmaningar med lokal kapacitet på några håll i Sverige, bland annat i Skåne förra året. Regeringen och nätföretagen i Malmö och Stockholm tog därför förra hösten ett gemensamt initiativ för att säkerställa kapaciteten i Malmö och Stockholm på både kort och lång sikt. Regeringen uppdrog samtidigt åt Energimarknadsinspektionen att utreda och föreslå åtgärder för att säkerställa kapaciteten även i andra delar av Sverige. Energimarknadsinspektionen redovisade uppdraget den 1 oktober 2020. Regeringen kommer att analysera förslagen i syfte att säkerställa att ansvariga aktörer vidtar de åtgärder som krävs för att säkerställa att det finns kapacitet till befintliga kunder samt att tillkommande kunder får el inom rimlig tid i alla delar av Sverige, inklusive Mälardalen.

I Sverige råder anslutningsskyldighet av nya förbrukare för nätföretagen. Nätföretagen har dock rätt att neka anslutning om det inte finns kapacitet i nätet. Det är således en dialog mellan anslutande part och nätföretag, och om de inte kan komma överens prövas frågan i slutändan av Energimarknadsinspektionen. Samtidigt kan ingen aktör förvänta sig att det alltid och överallt ska finnas utrymme för att ansluta nya stora elförbrukare till

elnätet. Eftersom elnäten i slutändan bekostas av användarna skulle ett sådant elnät bli orimligt dyrt för konsumenter och industri.

Jag vill avslutningsvis lyfta fram att Svenska kraftnät genomför historiskt stora investeringar i ny elnätskapacitet. Den kommande treårsperioden planeras investeringar på 17 miljarder kronor, jämfört med 7 miljarder kronor de senaste tre åren.

Anf. 89 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Sverige har en lång historia som industrination, vilket har varit en förutsättning för vår ekonomi, våra jobb och vår välfärd. Vår ekonomi är till hälften baserad på export, en export som förutsätter att vår industri är mycket konkurrenskraftig.

Vår industri är också till stor del mycket energikrävande. Svensk stålindustri, fordonsindustri och skogsindustri är alla beroende av en stor och säker energieffekt. Dessutom hade ”den nya industrialiseringen” med batterifabriker och tunga datorhallar inte ens förlagts till Sverige om vi inte haft bra, relativt billig och leveranssäker elenergi här.

Vår tidigare så säkra tillgång till elenergi har helt enkelt varit en framgångsfaktor för oss. Men denna framgångsfaktor är inte längre en självklarhet, fru talman, för det krävs inte bara mycket energi. Den måste också finnas i rätt mängd och med rätt effekt när vi behöver den, för modern industri förlorar enormt i effektivitet om man tvingas till avbrott beroende på elleffektbrist – om det ens är möjligt att stänga av produktionen. En stor del av vår tunga industri går inte ens att stänga av. Då förstörs hela processen, som i stålindustrin.

Fru talman! Mycket av processerna i våra industrier är dessutom tufft slimmade effektivitetsmässigt för att klara kvalitetskrav, svenska löner och global konkurrens. Det är så villkoren för vår industri ser ut. Utan att vara extremt konkurrenskraftig klarar man inte att finnas kvar på världsmarknaden.

Industrin gör vad den kan för att vara konkurrenskraftig, men politiken måste göra sitt. Det är inte enskilda företag som står för regleringen av elmarknaden; det är politiken. Om inte vi klarar att leverera en politik som gör det möjligt att ta fram elenergi till rimliga priser riskerar vi hela den svenska ekonomin.

Fru talman! För att klara den uppgiften måste regeringen till att börja med erkänna att utmaningen finns. Det har funnits en stor förnekelse av hela problematiken ända sedan vi i oppositionen redan för ett och ett halvt år sedan lyfte de akuta problemen i Skåne. Då ansåg ministern detta vara en överdrift och inget problem alls. Sverige exporterade ju el, vilket sågs som ett tecken på att effektbrister inte kunde uppstå.

Så i slutet av september i år presenteras en akut krisplan för att säkra energieffekten i Skåne. Därför är det rimligt att vi i denna debatt får klargjort av ansvarig minister hur han ser på eleffekten i Mälardalen. Är det på samma sätt som på Skåne för ett och ett halvt år sedan, som ett nollproblem, eller avser minister Ygeman att skrida till handling innan han tvingas till krishantering?

Anf. 90 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Först ska jag bara vidimera Lotta Olssons världsbild. Sverige drar åt sig investeringar från hela världen tack vare att vi har stora

Prot. 2020/21:40
24 november

Svar på
interpellationer

överskott av el och Europas lägsta elpriser. Vi har de största överskotten av el någonsin, och det är naturligtvis glädjande. Det ska vi fortsätta ha. Vi fortsätter producera stora överskott. Vi exporterar motsvarande två tredjedelar av hela Danmarks elförbrukning.

Det har inte funnits någon förnekelse av att vi har effektproblem i vissa delar av landet. Det har gjorts stora investeringar för att komma till rätta med det, och det görs stora investeringar framöver för att komma till rätta med det. Tyvärr har en av de största av de investeringarna blivit försenad. Vi hoppas att den ska invigas den 19 december.

Men jag har en fråga tillbaka till Lotta Olsson. Hon nämner det initiativ som regeringen tog tillsammans med energibranschen för att garantera effekten i Skåne och garantera effekten i Stockholm. Det är bra att Lotta Olsson lyfter fram det. Men min fråga till Lotta Olsson är varför Moderaterna röstade emot detta.

Anf. 91 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! För att nå de klimatmål som Sverige skrivit på till 2030 krävs stora insatser. Regeringen presenterade i december förra året en klimatpolitisk handlingsplan. Där framhålls vikten av styrning av utsläpp för att nå de ambitiösa målen. Det krävs för att klara att ställa om från fossila bränslen till fossilfria, framför allt i transportsektorn och industrin. Vi har redan kommit långt vad gäller exempelvis bostäder. Men dessa mål är inte möjliga att nå om vi inte kan få fram tillräckligt med fossilfri energi, framför allt elenergi.

Från moderat håll har vi varit tydliga: Vi klarar inte övergången till det fossilfria samhället tillräckligt snabbt utan kärnkraften. Den svenska elmixen bör innehålla en stor del kärnkraft tillsammans med den nog så viktiga vattenkraften för att klara basförsörjningen av elenergi – så också i Mälardalen, för det är den södra halvan av Sverige som kommer att känna av effektbristen mest. Problemen är redan tydliga i Skåne, där man tvingats använda fossilt bränsle för att producera elenergi. Det är inte så vi klarar klimatmålen.

Fru talman! Mälardalen har många av våra viktiga industrier. En stor del av våra exportvaror kommer från industrierna här. Här kommer också en stor del av de nya fordon som vi behöver för omställningen att produceras.

Fossilfritt Sverige visar på potentialen att minska utsläppen från industrin med 60–80 procent till 2045 jämfört med 2016. En stor del av den potentialen finns i Mälardalen. Industri och transporter står tillsammans för två tredjedelar av CO₂-utsläppen, så just här finns stora klimatvinster att göra. Men detta förutsätter att tillräcklig elenergieffekt finns.

Fru talman! Att inte tillse att vi har en politik för tillräckligt med elenergieffekt i Mälardalen innebär att vi sätter krokben för oss själva. Vi kommer inte att klara vare sig klimatmålen, jobben eller välfärden. Det är detta ministern nu är ansvarig för att tillse.

Fru talman! Energipolitiken är tätt sammanflätad med vår konkurrenskraft och vår välfärd. Det är till och med så att Anders Ygemans förmåga att driva framgångsrik energipolitik kommer att vara mer avgörande för dagens och morgondagens pensionsnivåer än vad statsrådet Ardalan Shekarabi är.

Vår energipolitik är avgörande för landets ekonomi och tillväxt, för hur vi klarar klimatmålen och för hur vi finansierar vår skola, vår vård och vår omsorg. Och vår energipolitik är avgörande för storleken på din och min pension och för pensionerna för dagens pensionärer och dagens unga.

Prot. 2020/21:40
24 november

Svar på
interpellationer

Anf. 92 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Tack, Lotta Olsson, för uppläsandet av den fina, förskrivna repliken! Jag vill bara påminna om att vi under den här regeringens tid har tredubblat investeringarna i elnät. Vi har de största elöverskotten någonsin. Vi har kärnkraft, och det står var och en fritt att investera i kärnkraftsindustri i Sverige.

Men det blir lite konstigt när Lotta Olsson talar om att fossilt bränsle används i Skåne. Det var ju detta som fasades ut genom det gemensamma initiativet. Vi gjorde så att det fossila bränsle som eldades i kraftvärmeverken i Skåne ersattes med biobränsle.

Därför återstår den fråga som Lotta Olsson inte klarade att besvara på sina fyra minuter: Varför röstade Moderaterna mot det initiativ som säkrar effekttillgången i Skåne och Stockholm och innebär att fossila bränslen byts ut mot biobränslen?

Anf. 93 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Jag är inte regeringsföreträdare, så min huvuduppgift är att ställa frågorna här – inte tvärtom.

Vi behöver stärka tillgången till eleffekt totalt sett. Vi håller på att ställa om hela vår tunga industri, hela vår fordonsindustri och hela vår fordonsflotta till el. Då måste alla som deltar i dessa processer och vi som konsumenter vara säkra på att det faktiskt finns el när vi behöver det. Om jag inte kan ladda min bil är väl en sak, men om ett av våra stora järnverk inte kan få energi kan det få fatala konsekvenser.

Vi behöver ändra målet för vår elproduktion från förnybart till fossilfritt om vi ska klara utmaningen. Vi har att välja på om vi ska stå upp för helt förnybart eller för snabba klimatmål.

Vi behöver möjliggöra utveckling av ny kärnkraft och ta fram en färdplan för nästa generations kärnkraft samt forskning och tester i det sammanhanget. Vi behöver också titta på att förlänga driften av Ringhals 1, för Norrland kommer att behöva sin vattenkraft själva. Man ställer om sin tunga järn- och stålindustri till eldrift nu. Så oavsett hur mycket pipelines minister Ygeman kommer att dra från Norrland behövs elen till batterifabriker och för att ta bort det fossila bränslet i våra stålverk.

Ursäkta, men den här kalkylen håller inte för mig.

Anf. 94 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Det stämmer att Lotta Olsson inte är regeringsföreträdare. Lotta Olsson är riksdagsledamot. Hon har skrivit två interpellationer för att diskutera effektsituationen i Sverige med ansvarigt statsråd – det är jag. Men en riksdagsledamot måste också kunna svara på hur hon själv har röstat i riksdagen. Det är ju riksdagen som är den lagstiftande församlingen i Sverige.

När Lotta Olsson hade chansen att skapa mer eleffekt i Skåne röstade hon nej. När hon hade chansen att skapa mer eleffekt i Stockholm röstade hon nej. När hon hade chansen att byta ut fossila bränslen mot biobränslen

röstade hon nej. Men hon kan inte inför denna kammare försvara det beslutet.

Sverige har de största elöverskotten någonsin. Vi har Europas lägsta elpriser. Vi attraherar investeringar från andra länder på grund av våra goda förutsättningar för el till låga priser. Dessutom exporterar vi el så att andra länder kan klara sin klimatutmaning. Vi exporterar motsvarande två tredjedelar av hela Danmarks energiförbrukning.

Vi ska använda elproduktionen i Sverige för att ställa om svensk industri och transportsektor, Lotta Olsson, och vi ska samtidigt hjälpa till att dra en lans för Europas klimatutmaning. Jag ser fram emot detta och hoppas att jag kan få Moderaternas stöd för det.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2020/21:127 om rätt till nattis

Anf. 95 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Daniel Riazat har frågat mig om jag med erfarenhet från det år som gått är beredd att överväga lagstiftning om rätt till barnomsorg på obekväm arbetstid.

Hösten 2019 var drygt 4 800 barn inskrivna i omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. De flesta barn som är inskrivna kvällar, nätter och helger finns i verksamheter som drivs i kommunal regi. Nästan sju av tio kommuner har barn inskrivna i omsorg på så kallad obekväm arbetstid.

Det är mycket tydligt i skollagen att kommunen ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under den tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds i den omfattning som behövs, bland annat med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete. Trots detta kan det fortfarande finnas föräldrar som har behov av sådan omsorg men inte får det. Ambitionen måste dock enligt förarbetena vara att tillhandahålla omsorg även under så kallad obekväm arbetstid åt familjer som har behov av detta, även om det inte är en rättighet i enskilda fall. Kommunen bör därför göra en individuell bedömning utifrån de lokala förutsättningarna för varje ansökan om plats. I bedömningen bör även ingå föräldrarnas reella möjligheter att ordna omsorg för sina barn själva.

Jag är övertygad om att införandet av den nya skollagen 2011 har varit viktigt för att stimulera kommuner att erbjuda omsorg på obekväma tider i ökad omfattning. Detsamma gäller regeringens satsning sedan 2013 med ett sökbart statsbidrag för sådan omsorg. Statsbidraget kan sökas av kommuner för att användas till både befintlig och ny verksamhet.

Utgångspunkten för regeringen är att det i ett modernt samhälle ska gå att kombinera föräldraskap och förvärvsarbete. Många yrkesgrupper har arbetstider helt eller delvis förlagda till kvällar, nätter eller helger. Föräldrar ska kunna känna sig trygga med omsorgen för sina barn, även om de arbetar andra tider än dagtid måndag till fredag. Om kvinnor och män ska ges samma möjligheter till ekonomiskt oberoende, utvecklingsmöjligheter i arbetet och delat ansvar för hem och barn krävs det att samhället ger stöd till dem som arbetar inom yrken som medför tjänstgöring på udda tider.

Inte minst för ensamstående föräldrar är omsorg för barn under så kallad obekväm arbetstid viktig.

Det är dock min uppfattning att den reglering som finns i dag är tillräcklig även sett till det gångna året. Formuleringen i 25 kap. 5 § skollagen är uppfordrande och inte något som kommunerna kan bortse från.

Med detta sagt, fru talman, är jag dock helt enig med Daniel Riazat om att frågan är viktig och fortsatt behöver följas under pandemin och vidare.

Anf. 96 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Aldrig har det varit så tydligt som 2020 hur beroende vi är av de samhällsbärande yrkena – av dem som vårdar våra sjuka i vården, ger omsorg till de äldre, undervisar barnen, kör bussarna, städar eller arbetar inom livsmedelsindustrin och handeln för att vi ska kunna handla den mat vi behöver.

Gemensamt för nästan alla dessa grupper, utöver att de inte har kunnat arbeta hemifrån under 2020, är att de ofta arbetar just på obekväma arbetstider. Kommunerna ska enligt skollagen, precis som statsrådet nämnde, sträva efter att erbjuda barnomsorg på obekväm arbetstid. Men vad detta innebär tolkas tydligen olika av kommunerna, enligt Skolinspektionens tidigare granskning av verksamheten.

Vänsterpartiet har länge drivit att barnomsorg på obekväm arbetstid ska vara en rättighet. Det ska inte spela någon roll vilken kommun man bor i. Alla föräldrar ska kunna ha ett jobb och ta ett jobb och veta att om det behövs finns det någon som tar hand om deras barn. Så här i pandemi-tider blir tillgången till barnomsorg ännu viktigare när vårt samhälle behöver dessa funktioner för att fungera.

Det är viktigt att barnomsorgen, oavsett när på dygnet den sker, är just omsorg och inte barnpassning. Verksamheten måste bedrivas på pedagogisk grund. Där tror jag att vi är helt överens. Därför är det avgörande att den personal som arbetar i barnomsorgen har rätt utbildning och att även de som arbetar utanför normal arbetstid får möjlighet till fortbildning. Kommunerna måste också bli bättre på att granska kvaliteten på verksamheten, vilket vi har krävt länge.

Fru talman! När kommunerna erbjuder barnomsorg på obekväm arbetstid är det oftast på deras egna villkor, utan större hänsyn till föräldrarna. I många av de kommuner som faktiskt erbjuder barnomsorg på obekväm arbetstid förväntas föräldrarna själva aktivt höra av sig och efterfråga denna tjänst utan någon som helst information från kommunens sida. Om information finns att läsa på kommunens hemsida är den ytterst sällan på andra språk än svenska. För att få rätt till omsorgen förväntas föräldrarna också känna till sina exakta scheman för lång tid framöver, något som inte alltid är möjligt när de jobbar i exempelvis verksamheter som ska förhålla sig till en pandemi.

Med nuvarande otydliga lagstiftning är det svårt att från nationellt håll ställa krav på en fungerande förskoleverksamhet på andra tider än kontorstid. Så länge barnomsorg på obekväm arbetstid inte är en generell rättighet kommer det att vara på det sättet. Därför är det hög tid att ändra lagen och lagstifta om rätt till barnomsorg på obekväm arbetstid.

Prot. 2020/21:40
24 november

Svar på
interpellationer

Av svaret från statsrådet framgår att regeringen inte avser att göra några ändringar i lagstiftningen i frågan. Med tanke på hur verkligheten ser ut i år och med tanke på hur många kommuner som nu kommer att skära ned på verksamheter som bland annat rör förskola, inklusive barnomsorg på obekvämt arbetstid, undrar jag därför: Varför vill regeringen inte ändra lagstiftningen så att alla barn kan få den omsorg de har rätt till?

Anf. 97 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Det råder inget tvivel om att så kallat nattis, omsorg på obekväma tider, är otroligt viktigt. Det är viktigt för föräldrar som har yrken som måste utföras på obekvämt arbetstid. Det är viktigt för vårt samhälle, som ska hållas igång och där många yrken måste utövas för att folk ska känna trygghet och för att samhället ska fungera. Men kanske allra viktigast är det för barnen, som inte ska behöva vara ensamma när mamma eller pappa går till jobbet. De ska i dessa pandemitider inte vara beroende av att mormor och morfar eller farmor och farfar rycker in och passar dem, för det ska mor- och farföräldrar inte göra i dessa hemska tider.

Den skollag vi har fastslår tydligt att detta är ett kommunalt ansvar. När man lyssnar på Daniel Riazat får man nästan intrycket att ett kommunalt ansvar skulle vara lika med inget ansvar alls. I verkligheten är det uppfordrande och tydliga skrivningar i skollagen, och det är skrivningar som ska följas.

Vi har här i Sveriges riksdag lagstiftat om vilka skyldigheter som finns, och jag utgår från att kommunerna följer detta. Därutöver är det faktiskt viktigt hur man röstar i kommunalvalen och vilka politiker som driver våra kommuner. I dessa tider, när regeringen har tillfört kommunsektorn gigantiska miljardbelopp för att hantera pandemin, är det för mig självklart att de pengarna också finns där för obekvämt omsorg nattetid.

Fru talman! Att en fråga är ett kommunalt ansvar innebär inte att den är ingens ansvar. Det innebär att den är just ett kommunalt ansvar.

Jag vill också peka på att regeringen, trots att detta är ett kommunalt ansvar, har valt att tillhandahålla ett statsbidrag för det som vi kallar för nattis, och jag vill betona att detta statsbidrag har mer än fördubblats sedan regeringen Löfven tillträdde 2014.

Fru talman! Jag är tyvärr medveten om att det här och var finns kommuner som inte erbjuder nattis, kanske till och med en eller annan kommun där vänsterpartister har ett tydligt beslutmandat. Jag hoppas att kommunerna ska ta det stora ansvar som de enligt skollagen har och att de verkligen ställer upp på det. Jag kan försäkra att om kommunerna inte gör vad de ska här kommer jag inte att tveka att agera.

Anf. 98 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Som så många gånger tidigare vet jag att jag och statsrådet håller med varandra när det gäller själva grundfrågan, i det här fallet att det ska finnas barnomsorg på obekvämt arbetstid. Men när det gäller hur verkligheten ser ut och vad vår roll på riksnivå är skiljer vi oss åt.

När Skolinspektionen kommer med kritik av hur barnomsorg på obekvämt arbetstid är reglerad och hur regelverket om detta tolkas olika i kommunerna är det något som vi som rikspolitiker och Anna Ekström som statsråd bör ta på stort allvar.

Jag kan ta ett exempel. I Danderyd stängde kommunen nattis, alltså barnomsorgen på obekvämt arbetstid. Detta ledde till att de sju familjer som utnyttjade det inte längre kunde göra det. En av dem var en akuttläkare, och en annan var en sjuksköterska, det vill säga de yrken som vi har haft ett extremt behov av under det här året – egentligen har vi alltid ett extremt behov av dem, men speciellt under pandemin är behovet stort när det råder en sådan press på att sjukvården ska vara fungerande även nattetid.

Vad säger vi till dessa familjer och till de personer som arbetar inom dessa yrken och har behov av att lämna sina barn till barnomsorgsverksamhet nattetid? Hänvisar vi till att det är kommunen som har ansvaret – lagen är tydlig, kommunerna har ett ansvar? Det hjälper ju inte dessa familjer eftersom det uppenbart tolkas olika från kommun till kommun. Där menar jag att vi från statens sida måste in och agera.

Om något är otydligt för kommunerna måste det tydliggöras. Om kommunerna tycker att lagstiftningen inte är så tydlig att de behöver följa den måste vi skärpa den. Så tänker vi inom alla andra områden, och jag förstår inte riktigt varför vi inte kan tänka så på det här området.

Det finns en annan fråga som är viktig i sammanhanget och som jag tog upp tidigare, nämligen att nio av tio kommuner gör nedskärningar i sina skolförvaltningar och barn- och ungdomsförvaltningar. Det påverkar bland annat barnomsorgen på obekvämt arbetstid i en rad kommuner. Jag är fullt medveten om att regeringen har ökat satsningarna och det statsbidrag som finns för barnomsorg på obekvämt arbetstid – vi i Vänsterpartiet var själva med på den höjningen – men det jag undrar är varför regeringen inte ser på denna fråga med lite större allvar med tanke på dels att vi är mitt i en pandemi, dels att det är nio av tio kommuner som gör nedskärningar i sina skol- och förskolebudgetar.

Anf. 99 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Den här frågan ska tas på stort allvar. För mig är det inte att underlåta att ta ansvar att konstatera att detta är en kommunal fråga. Det är en fråga där det finns ett kommunalt ansvarstagande. De läkare och sjuksköterskor i Danderyd som går miste om denna barnomsorg ska givetvis ställa sig frågan: Hur kommer det sig att regeringens fördubblade statsbidrag inte används till denna viktiga omsorgsform?

Man bör också som kommunmedborgare ta noga reda på vilka frågor som drivs av vilka partier. Nu är detta inte en fråga för riksdagens interpellationsdebatt, men ett vanligt gott råd kan vara att rösta på Socialdemokraterna också i kommunalvalet.

Fru talman! Jag letar lite efter orden. Det är så lätt att stå i riksdagens talarstol och sätta likhetstecken mellan att en fråga ska vara ett statligt ansvar och att ta frågan på allvar. För mig är det att ta en fråga på allra djupaste allvar när man konstaterar att det finns ett tydligt kommunalt ansvar, det finns en lagstiftning som är uppfordrande och det finns ett statsbidrag, förslaget av regeringen och beslutat av riksdagen, som har fördubblats. Att antyda att detta inte är att ta frågan på allvar tycker jag faller på sin egen orimlighet.

Med detta sagt, fru talman: Skulle det vara så att kommunerna inte förmår att ta sitt ansvar i den här frågan är jag på intet sätt främmande från att ta initiativ, men riktigt där är vi inte, i ärlighetens namn. Allting kan inte lösas med mer lagstiftning.

Anf. 100 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag vet, som jag sa tidigare, att statsrådet egentligen bryr sig om dessa frågor. Men jag menar ändå att svaret inte riktigt var det som jag hade förväntat mig.

Anledningen till att jag säger att regeringen inte tar detta på tillräckligt stort allvar är att vi inte ska vänta tills situationen har blivit så pass absurd att det måste till en skärpning av lagstiftningen. Jag menar tvärtom. När vi ser varningssignaler om att det finns saker som inte fungerar med den nuvarande lagstiftningen måste vi ta det på stort allvar. Skolinspektionen har själv sett detta. Det är alltså myndigheten som ansvarar för att utöva tillsyn på dessa områden.

Jag menar också att detta blir extra viktigt när vi är i en situation av pandemi och när vi är i en situation där nio av tio kommuner som sagt håller på att skära ned.

Det stämmer att detta är en kommunal angelägenhet. Det är även resten av skolväsendet. Skolan ligger ju under ett kommunalt ansvar. Sjukvården ligger under regionernas ansvar. Det innebär inte att vi inte genom lagstiftning kan se till att sätta ramverk för dessa verksamheter, så att de blir väl fungerande ute i kommunerna, som ska ha detta ansvar.

Om vi ändrar lagstiftningar och skärper lagstiftningar inom vissa områden kanske det inte blir så att Danderyd lägger ned detta och en annan kommun gör på ett helt annat sätt. Det är det som är min kritik och anledningen till att denna lagstiftning bör ändras.

Jag har lyssnat på statsrådet och kommer att använda mig av uttalandet om att ni kommer att ändra lagen ifall ni ser att det finns större problem. Vi får väl se i framtiden om den situationen uppstår.

Anf. 101 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag vill passa på att tacka Daniel Riazat för att Daniel Riazat väcker denna fråga. Den är viktig; det råder det ingen som helst tvekan om.

Jag är uppvuxen i ett familjedaghem, där min mamma hade barn som kom på obekväma tider. Jag vet hur det luktar i en säng där det ligger ett litet nyvaket barn, och jag är glad att det finns varma, mjuka bäddar åt barn som behöver omsorg också på nätterna. Men jag tillhör ett parti som driver denna fråga mycket hårt i de kommunala budgetarna och i de kommunala valrörelserna, och jag är stolt över att tillhöra ett parti som driver denna fråga mycket hårt.

Jag anser faktiskt inte att svaret på varenda fråga är ett ökat statligt ansvarstagande. Därmed, fru talman, är det inte sagt att det ibland inte kan vara det. Skulle det vara så att denna fråga behöver lösas med statliga ingripanden och att det skulle behövas ännu mer från staten kommer jag inte att tveka. Men jag vill att de kommunala företrädarna tar det ansvar som vi i Sveriges riksdag har förutsatt att de ska göra genom de uppfordrande skrivningar som finns i vår skollag.

Jag kommer, som sagt, att följa denna fråga mycket noga. Jag kommer att göra det av ett enda skäl. Samhället behöver folk som jobbar på nätterna. Många människor behöver jobba på nätterna, och barnen behöver omsorg när mamma och pappa är borta och jobbar på nätterna. För de barnens skull ska vi se till att vi har en kommunal nattomsorg, barnomsorg på

obekväm arbetstid, ett så kallat nattis. Jag hoppas att den frågan ska tas på största allvar av våra kommunala företrädare.

Prot. 2020/21:40
24 november

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

§ 17 Svar på interpellation 2020/21:125 om hastighetssänkning på E14

Anf. 102 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jörgen Berglund har ställt ett antal frågor om sänkt maxhastighet på väg E14.

En god tillgänglighet i hela Sverige är nödvändig för att det ska vara möjligt att bo, leva och verka i alla delar av landet samt för att Sverige ska kunna hålla ihop.

Regeringen genomför nu stora investeringar i väginfrastrukturen för att stärka tillgängligheten och öka trafiksäkerheten, bland annat för att öka säkerheten för oskyddade trafikanter och förstärka bärighet men också tjäl-säkerhet. Regeringens arbete med trafiksäkerhet utgår från nollvisionen, där ansvaret för trafiksäkerheten delas mellan dem som utformar och dem som använder transportsystemet. En av Trafikverkets många åtgärder för att minska antalet döda och svårt skadade i trafiken är att anpassa hastighetsgränser utifrån vägens utformning.

Regeringen beslutade under förra mandatperioden om en ny nationell trafikslagsövergripande plan för transportinfrastrukturen för perioden 2018–2029, och den omfattar satsningar på över 700 miljarder kronor. Efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2018 tillfördes 100 miljoner kronor per år under perioden 2018–2020 till vägunderhåll, bland annat i syfte att främja den regionala tillväxten och goda levnadsvillkor på Sveriges landsbygd.

Till följd av regeringens extra ändringsbudgetar för 2020 tillfördes 300 miljoner kronor för vägunderhåll i landsbygd under 2020. Regeringen har dessutom i budgetpropositionen för 2021 föreslagit ytterligare ökningar av anslaget för vägunderhåll med 500 miljoner kronor per år 2021–2023, där fokus bland annat är det finmaskiga vägnätet på landsbygden.

Jag vill också framhålla att åtgärder som förkortar restiden på landsbygd ska prioriteras då Trafikverket nu fördelar upp till 1 miljard kronor för att samfinansiera trafiksäkerhetsåtgärder på det regionala vägnätet.

Trafikverket genomför för närvarande en översyn av hastighetsgränser på flera vägar runt om i landet men har ännu inte fattat något beslut om just E14. Jag kan inte föregripa myndighetens beslut i den frågan.

Anf. 103 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Jag vill inledningsvis tacka statsrådet Eneroth för svaren på frågorna. Dock var det inte mina frågor han svarade på. Jag efterfrågade nämligen inte en uppradning av vad regeringen satsar på olika vägar från år till år. Ska vi vara ärliga och prata pengar kan vi väl konstatera att vi moderater lägger mer pengar på vägunderhåll än vad regeringen gör. Det tror jag faktiskt att vi har gjort i samtliga våra skuggbudgetalternativ.

Nej, fru talman, det jag frågade var:

1. Vilka åtgärder avser ministern att vidta för att stoppa sänkningen av maxhastigheten på E14?
2. Om ministern inte avser att vidta några åtgärder för att stoppa sänkningen, vad är motiven till det?
3. Anser ministern att sänkt hastighet på E14 underlättar eller försvårar för människor och företag att leva och verka på landsbygden?

De tre frågorna är fortfarande obesvarade, men jag hoppas naturligtvis att statsrådet i sina tre kommande anföranden tar tillfället i akt att svara på dem.

Fru talman! Varför är det då så viktigt att hastighetssänkningen på bland annat E14 inte kommer till stånd? Det finns flera vägar som hotas eller som redan har fått nedsatt hastighet. Jag tänker dock uppehålla mig vid just E14, som är en viktig pulsåder i min valkrets. Det är en livsnerv för människor och näringsliv.

I stora delar av Sverige, inte minst i norra Sverige, är väldigt många människor beroende av bilen för att ta sig till jobbet, hämta och lämna på skola och förskola, handla mat, besöka vårdcentralen eller hälsa på släkt och vänner. Inte sällan är det ganska stora avstånd. De större vägarna är centrala, till exempel E14. I stora delar av Sverige är det inte cykelavstånd. Kollektivtrafiken är inte så utvecklad som i Stockholm. Bilen är det som står till buds.

Fru talman! Det är inte bara människor som är beroende av bilen och vägar som E14. Det är också näringslivet. Västernorrland är ett skogs-industrilän som bidrar med tusentals jobb och skatteintäkter på många miljarder per år – det är pengar som gör det möjligt med välfärd.

E14 är en viktig transportlänk för industrin längs Norrlandskusten, men den är också en viktig väg för bland annat turismen i Jämtland, som även statsrådets socialdemokratiska kollegor har motionerat om många gånger här i Sveriges riksdag. Kort och gott är en fungerande, snabb och säker E14 inte bara viktig för de berörda regionerna utan för hela Sverige, för utan vägar stannar Sverige.

Fru talman! Alldeles nyligen ägde det rum ett möte i Ånge kommun i sydvästra Västernorrland. Med på mötet fanns det socialdemokratiska kommunalrådet och det moderata oppositionsrådet. De var överens. Till Sundsvalls Tidning sa de att dialogen med Trafikverket inte ger något resultat och att de nu måste gå vidare och påverka rikspolitikerna. Trafikverket hade nämligen meddelat att de i slutet av 2021 tänker sänka hastigheten från 100 och 90 till 80 kilometer i timmen.

Jag är en sådan rikspolitiker, precis som statsrådet. Det är alltså vårt ansvar nu. Det är vårt ansvar att se till att människor och företag kan fortsätta att leva även utanför storstäderna. Jag tänker göra vad jag kan för att stoppa sådana förslag. Nu frågar jag igen: Vad avser infrastrukturminister Tomas Eneroth att göra?

Anf. 104 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Tack, Jörgen Berglund! Det är intressant med Moderaterna, som nu, i opposition, säger sig vilja satsa mer pengar på vägarna. Det gjorde ni aldrig i regeringsställning. Faktum är att den problematik

som vi har i dag, med bristande kvalitet på vägarna, inte minst på landsbygden, hänger samman med att ni prioriterade skattesänkningar. Det var viktigare med jobbskatteavdrag – ett, två, tre och fyra – och satsningar på storstädernas infrastruktur än att satsa på vägar.

När vi kom till regeringsmakten valde vi att lägga 100 miljarder kronor mer i den nationella planen för infrastruktur. Bara för vägar ligger vägunderhållet på 164 miljarder, och då har jag ändå inte räknat in bärighet och tjälsäkerhet och andra trafiksäkerhetsåtgärder. Att jag nämnde detta i interpellationssvaret tror jag att de flesta begriper, för om vi har bra vägkvalitet behöver vi inte anpassa hastigheterna.

År 2014 gav alliansregeringen beskedet att om vägstandarden inte förbättras ska Trafikverket arbeta med hastighetssänkningar på vägarna. Jag tänker att det är bra att vi kortar restiderna. Jag tänker att det är bra att vi har bra och lämpliga hastigheter för att det ska vara attraktivt att bo på landsbygden. Därför har vi valt att göra stora satsningar, inte minst på vägar på landsbygden. Det är välkommet att Moderaterna nu i opposition tycker att detta är viktigt, men i regeringsställning var det annat som var viktigare än att satsa på infrastruktur.

I grunden är det därför viktigt hur mycket resurser vi lägger, men inte bara det. Vi valde i den nationella planen för 2018, som jag kunde presentera, att säga från statens sida att vi är beredda att samfinansiera länsvägar, som kommuner och regioner har ansvar för, just för att få till stånd till exempel mitträckesuppsättning. I stället för att sänka hastigheten sätter man upp ett mitträcke och kan till och med höja från 90 till 100. På det sättet har man i många delar av landet, kanske inte i så stor utsträckning där Jörgen Berglund kommer ifrån, gjort en omprioritering av länsmedel för att kunna uppgradera och samtidigt öka trafiksäkerheten.

Det är ändå till slut trafiksäkerheten som vi pratar om. Jag ska inte anklaga Jörgen Berglund för hastighetspopulism, men jag kan bli bekymrad ibland när jag ser hur en del tycks glömma det faktum att hög hastighet dödar. En sänkning från 90 till 80 kilometer i timmen innebär att restiden blir 50 sekunder längre per mil. Om man har en sträcka på tre mil innebär det två och en halv minut längre restid, men sannolikheten att dö i en olycka minskar dramatiskt. Vi har ändå att beakta att vi vill att färre ska skadas och dö i trafiken. Faktum är att förra året hade vi det lägsta antalet skadade och dödade i trafiken någonsin.

Jag tycker att det är viktigt att vi fortsätter att rusta upp Sveriges vägar så att vi inte behöver arbeta med hastighetssänkningar. Vi har tillfört mer medel så att man också på länsvägarna kan göra sådana insatser.

Jag tycker att en prioritering naturligtvis borde kunna vara långa pendlingssträckor, men jag tycker också att politiker som säger sig vilja värna liv, hälsa och trafiksäkerhet också ska våga tala om att på en kort sträcka på kanske tre mil kan två och en halv minut längre restid rädda liv. Detta måste vi våga stå för, även i Sveriges riksdag.

Anf. 105 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Jag noterar till min besvikelse att statsrådet gärna blickar bakåt, inte framåt, och att han pratar om historien. Jag pratar om var vi står här och nu. Den regering som Tomas Eneroth tillhör är inne på sitt sjunde år. Jag pratar gärna framtid – jag tycker att det är viktigt.

Jag tycker inte riktigt om att man när man pratar om hastighetssänkningar drar upp att sänka bara lite grann. Det påverkar människors vardag mycket. Det är bara några minuter, men dessa minuter tickar på för varje mil längre bort en person kommer från sin pendlingsort. Om man ska prata om minuter kan man också diskutera höghastighetståg, där minuter sparas på korta sträckor, till ofantliga penningssummor.

Med detta sagt, fru talman, är det som jag efterfrågar från statsrådet något slags åsikt. Vad tycker han om dessa saker? Tycker han att det är bra? Tycker han att det är dåligt? Av svaret kunde jag utläsa att statsrådet nog inte kunde gå in på det därför att det är Trafikverket som är ansvarigt. Men man kan till exempel tänka sig att statsrådet genom ett regeringsbeslut tydliggör för Trafikverket det övergripande transportpolitiska mål som vi har.

Vi har två delar: Det är funktionsmålet, som ska medverka till att ge alla en grundläggande tillgänglighet, med god kvalitet och användbarhet, samt bidra till utvecklingskraft i hela landet, och så är det hänsynsmålet, som handlar om hur vi ska få ned antalet skadade och döda i trafiken, kopplat också till miljömålen.

Det står att dessa mål ska vara jämställda. Men senare i texterna kan vi läsa något som ruckar balansen. Det står nämligen att för att det övergripande transportpolitiska målet ska kunna nås behöver funktionsmålet i huvudsak utvecklas inom ramen för hänsynsmålet. Så mycket för att målen ska vara jämställda – det är de alltså inte. Det där med utvecklingskraft i hela landet är underordnat. Detta har regeringen själv skrivit, och jag kan inte se att det har något med Trafikverket att göra.

Jag menar att det ligger i statsrådets makt att göra något åt detta. Det hoppas jag verkligen att han gör, för jag tror att vi i grund och botten är överens om att hela Sverige ska kunna leva.

Statsrådet tog upp antalet döda i trafiken. Jag läste en rapport från april från myndigheten Trafikanalys. Där slår man helt sonika fast att när det gäller de transportpolitiska målen och deras utveckling minskar dödligheten och att målet om antalet döda i trafiken bedöms kunna nås i tid. Det är ju alldeles utmärkt. Då finns det ju ännu mindre anledning att skynda på med dessa saker.

Det måste vara bättre att satsa på säkra vägar med till exempel mittseparering. Att mittseparera E14 skulle vara betydligt billigare. Måhända tjänar man minuter åt människor, men det kostar betydligt mer med höghastighetståg.

Jag hoppas att statsrådet kan visa att det faktiskt går att göra dessa förändringar och upprätthålla att funktionsmålet och hänsynsmålet ska vara jämställda. Om inte har han svarat på min tredje fråga. Han anser alltså att en hastighetssänkning försvårar möjligheterna att bo och verka på landsbygden men är inte beredd att göra något åt det. Statsrådet får gärna visa att jag har fel.

Anf. 106 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! När jag hör Jörgen Berglund förstår jag att han vill fly till framtiden i stället för att ta ansvar för det som Moderaterna tidigare beslutat om: att inte lägga pengar på vägarna, att lämna över ett svårt nedslitet järnvägs- och vägsystem med uppenbara brister, eftersom Moderaterna i regeringsställning valde att prioritera skattesänkningar.

Detta är skälet till att vi nu gör omfattande investeringar i både järnvägssystemet och vägarna – 164 miljarder. Det omfattar insatser inte minst på vägunderhåll och trafiksäkerhet för att se till att man inte behöver sänka hastigheten utan faktiskt till och med kan höja den på sträckor som får mitträcken.

Jag tycker att det hade varit intressant att höra Jörgen Berglund resonera lite kring hastigheter. Är det vid något tillfälle eller vid någon kvalitet på en väg som Jörgen Berglund tycker att det är befogat att anpassa hastigheten? Det är ändå så att risken för att omkomma minskar med 40 procent vid en kollision i 80 kilometer i timmen jämfört med en kollision i 90 kilometer i timmen. Det är inte bara som jag tycker – det vill jag ändå säga – utan det är forskning. Den tycker jag att vi ska tro på.

Jag tycker att vi ska komma ihåg detta när vi raljerar över hastighets-sänkningar på kortare sträckor. Och jag tycker att det är rimligt att vi prioriterar och gör förstärkningar i vägarna för att inte få hastighetssänkningar, inte minst på längre pendlingssträckor eller där det är viktigt för besöksnäringen. Men jag tycker också att man som politiker måste ha modet att säga att trafiksäkerheten är viktig.

Jag noterade att Jörgen Berglund refererade till Trafikanalys. Men dödligheten minskar inte med automatik i trafiken. Den minskar tack vare de investeringar som vi gör, tack vare att fordonsindustrin arbetar med säkra bilar och att vi förnyar bilparken och tack vare att vi inför regler. En av mina första insatser var att se till att det blev förbjudet att tala i mobiltelefon under tiden som man kör. Det var tillåtet förut. Det är ganska rimligt att man ägnar uppmärksamheten åt att köra bilen och titta framåt.

På detta sätt kan vi minska dödligheten i trafiken. Men vi kan också öka säkerheten genom mitträcken. Där gör vi historiskt stora satsningar. Att Moderaterna nu i opposition är beredda att lägga resurser på detta välkomnar jag, för det behövs.

Men jag tror också att det är viktigt att man för en diskussion. Jag tror att Jörgen Berglund sa att det inte är någon fara att sänka hastigheten lite grann. Men det är en viss fara om man inte beaktar vilken risk det innebär att inte sänka hastigheten i rätt sammanhang.

Hastighet dödar. Det vet alla trafikforskare. Låt oss se till att lägga tillräckliga resurser på våra vägar för att kunna se till att vi har korta pendlingsavstånd. Låt oss se till att bygga ut järnvägssystemet. Jag noterar att Jörgen Berglund raljerar över nya stambanor för höghastighetståg. Men det kommer i så fall att byggas stambanor som går via Linköping, Norrköping, Jönköping, Borås och Hässleholm. Därmed ökar pendlingsmöjligheterna så att lastbilar men också människor som pendlar till jobben inte behöver ge sig ut på vägar där det kan vara trångt. Man kan i stället åka säkert och klimatsmart med tågen.

På samma sätt hoppas jag att Botniabanan, Ostkustbanan, Norrbotnia-banan och andra satsningar faktiskt gör att vi kan minska trycket på vägtrafiken där det är möjligt. Det är så vi bygger ett hållbart transportsystem, och det är så vi har modet att göra investeringar för att klara klimatomställningen. Det är den nationella transportpolitiken.

I denna fråga fortgår det investeringar på E14 för att öka trafiksäkerheten. Men jag tycker också att det är viktigt att prioriteringen ska ske på längre pendlingssträckor.

I den diskussion som vi ska ha framöver om nationell plan hoppas jag se att Jörgen Berglund och Moderaterna vill ha mer pengar till infrastruktur. Det behövs. Det tycker nog varje infrastrukturminister.

Anf. 107 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Jag måste säga att det blir väldigt fel när statsrådet säger att Moderaterna inte lade pengar på vägar utan i stället prioriterade skattesänkningar. Detta är helt enkelt inte sant. Där faller statsrådet på eget grepp. Det är ju den regering som han ingår i som bland annat har avskaffat värnskatten för dem som tjänar allra mest. Den har också sänkt flera andra skatter. Men uppenbarligen kan ni ändå få till väginfrastruktur. Det är faktiskt så det fungerar.

När det gäller att hastighetssänkningar inte är så viktiga för att rädda liv var jag mycket otydlig. Det är klart att de räddar liv. Men den invändning som man också kan ha när detta alltid används är: Varför sänker man inte till 70, 50 eller 40? Jag tycker inte att detta håller. Det är bättre att göra de investeringar som jag efterfrågar.

Fru talman! Jag har absolut ingen anledning att söka konflikt med statsrådet i frågan om sänkt hastighet bara för sakens skull. Men jag är inte den som tittar bakåt. Jag vill se framåt. Jag vill lösa problem och ta itu med utmaningar. Det var också därför som jag en gång engagerade mig politiskt.

Jag tycker att problem och oönskade effekter av politiska beslut ska rättas till och att man inte ska låta det gå prestige i det, vilket jag upplever att det gör i dessa frågor. Ibland gör man fel, och ibland blir det fel. Både socialdemokrater och moderater gör fel. Fel begångna medvetet eller ej kan man rätta till.

De som tog dessa beslut hade inte utgångspunkten, det förstår jag också, att försämra för människor och företag utanför storstäderna. De tog sin utgångspunkt i att rädda liv och minska utsläpp. Det är viktigt. Men det är balansen mellan dessa saker och möjligheten att bo och verka där bilen är nödvändig som inte får bli för stor. Då faller så att säga legitimiteten. Så anser jag att det har blivit i fråga om detta.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag skicka med statsrådet något att fundera på. Och det är inte jag som har kommit på det. Det är Abraham Lincoln som har sagt det: Man ska aldrig skämmas för att medge att man har gjort fel, för det betyder att säga att man är klokare i dag än man var i går.

Anf. 108 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jag tackar Jörgen Berglund för detta. Vi kan säkert fortsätta att diskutera detta. Och jag uppskattar om Jörgen Berglund också vill se till att vi satsar mer på kvaliteten på våra vägar och inser att hastighet dödar.

Sedan är det en skillnad – mer sakupplysning – mellan att sänka från 90 till 80, från 70 till 50 eller från 50 till 40. Det är viktigt i många sammanhang att sänka hastigheten. Men när det gäller att sänka från 90 till 80 är det en väldigt stor skillnad i krockvåld, hur bilarnas konstruktion är och vilket skydd det ger för individer.

När det gäller just E14 vill jag ändå upprepa – jag tror att det är viktigt för dem som följer debatten att höra detta – att Trafikverket nu genomför en översyn. Det har inte fattats några beslut om hastighetssänkningar på

just E14, vad jag förstår. Skulle det göras kan ett sådant beslut komma att överklagas. Om sådana beslut överklagas hamnar de hos mig. Det händer. Vi får faktiskt en hel del överklaganden när det gäller hastighetssänkningar. I många fall har jag också återförvisat ärendena och sagt att jag inte delar Trafikverkets uppfattning utan att jag vill att man ytterligare tittar på hur framför allt Trafikverket och kommuner har resonerat tillsammans. Här krävs det en väl fungerande dialog, där Trafikverket kan vara med och medfinansiera och samfinansiera insatser. Och kommuner och regioner kan säga att man ändrar i sin länsplan för att just på en viktig sträcka sätta upp ett mitträcke. Så gör man i många delar av landet.

Jag hoppas att man också vill göra så i Jörgen Berglunds valkrets för att på det sättet se till att öka trafiksäkerheten. Det är så vi ska jobba med trafiksäkerhet. Vi ska jobba tillsammans, och vi ska också se till att vi hittar rätt prioriteringar. Det är viktigt inför nationell plan, som vi snart ska arbeta med och fatta beslut om. Men det är också viktigt i politiken i allmänhet. Min utgångspunkt är att försöka lyssna på motståndarnas bästa argument. Det brukar ligga någonting där.

I Jörgen Berglunds fall är det klart att vi ska jobba tillsammans med att säkra kvaliteten på våra vägar. Låt oss hjälpas åt där.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2020/21:126 om godspendlar

Anf. 109 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jens Holm har frågat mig om jag avser att ta initiativ för att minst en godspendel för transporter på järnväg inrättas i närtid.

Jag kan konstatera att de initiativ som Jens Holm efterlyser redan är tagna, inte minst som del i verkställandet av den nationella godstransportstrategin. Låt mig ta några exempel.

För 2020 har 200 miljoner kronor tillförts till en miljökompensation som syftar till en överflyttning av godstransporter från väg till järnväg. I budgetpropositionen för 2021 har regeringen föreslagit en utökning så att 400 miljoner kronor årligen avsätts för en fortsatt miljökompensation under perioden 2021–2025. Ambitionen är att stödet ska effektiviseras för att ytterligare öka miljöstyrningen och träffsäkerheten.

Trafikverket har regeringens uppdrag att intensifiera arbetet med att främja det som kallas intermodala järnvägstransporter. Det ingår i uppdraget att föra dialog med olika aktörer om möjligheterna att på olika sätt få till stånd en överflyttning av godstransporter från väg till järnväg. Arbetet med dialogerna pågår just nu i ett projekt som Trafikverket kallar Möjligheternas godståg.

På uppdrag av regeringen har Trafikverket även undersökt vilka hinder som finns för ökade intermodala järnvägstransporter och beskrivit vad som kan göras. Åtgärderna rör bland annat regelverk för tåglägestilldelning och innovationsupphandling inom ramen för terminalhantering, överflyttningsteknik och effektiva tågssystem.

Regeringens insatser syftar till att underlätta en överflyttning av gods från väg till järnväg. Jag kan konstatera att många initiativ nu tas. Exempelvis utökade Coop sin trafik med godspendlar under våren 2020 och kör

nu tre tågpar varje vardagsdygn mellan Bro och Malmö. Flera hamnar arbetar också aktivt med tågpendlar från hamnen. Ett exempel på en ny sådan godspendel är det tåg som sedan mitten av september 2020 körs mellan Oslo och Göteborgs hamn en gång i veckan, där hamnens ambition är att öka antalet avgångar till tre per vecka inom överskådlig tid och därefter till fem avgångar per vecka.

Jag kommer som ansvarig minister att fortsatt arbeta för att underlätta för att fler godstransporter ska kunna genomföras med tåg.

Anf. 110 JENS HOLM (V):

Fru talman! Förra veckan stod infrastrukturministern och jag här och debatterade hållbara godstransporter apropå min interpellation om att det behöver göras mer för att vi ska transportera mer gods på järnväg och till sjöss och mindre på vägarna. Jag konstaterade då att vi var helt överens om det men att regeringens politik hittills inte har varit särskilt framgångsrik på området. År 2019 minskade godstransporterna både till sjöss och på järnväg.

Nu har vi en pandemi, och då har transporterna totalt sett minskat. Men under en väldigt lång tid har vi sett att godstransporterna på väg fortsätter att öka. Det gäller inte minst utländska lastbilar. Dessa åkare ger sina anställda väldigt dåliga arbetsvillkor och låga löner. Man dumpar marknaden helt enkelt.

Det finns således många goda skäl – förutom miljöskälen förstås – att se till att vi får mer ordning och reda och flytta över mer transporter från väg till järnväg.

Fru talman! Ett konkret sätt att göra detta vore att inrätta godspendlar på järnvägen. Det skulle vara permanenta stråk som går från en ort till en annan för transport av varor. Jag vet att ett stort arbete med detta pågår. Ministern nämnde några exempel. Men när jag lyssnar på ministern låter det som att han är ganska nöjd med hur det ser ut i dag. Det är inte jag.

Cooppendeln som körs är en stängd pendel. Dessa transporter körs ju av företaget Coop. Det är förstås bra. Pendeln mellan Göteborg och Oslo är också ett väldigt bra initiativ, men det är inte särskilt många tåg som går där. Det kanske heller inte är Sveriges främsta godsstråk.

Statliga bolaget Jernhusen har länge försökt få till stånd en godspendel från södra Sverige upp till terminalen i Årsta här i Stockholm. De har räknat lite på det. Om man skulle inrätta en pendel från Skåne som går upp till Årsta fem gånger i veckan skulle det varje dag ersätta 36 lastbilstransporter. På ett år motsvarar det 17 000 lastbilstransporter som inte skulle behöva gå på väg med det buller, den trängsel och de utsläpp som det innebär. Godset skulle i stället gå på järnväg. Utsläppen skulle minska med tusentals ton. Vill vi ha en sådan pendel? Man kan också tänka sig en liknande från Göteborg till Stockholm.

Intresset är stort. Men om vi vill att detta ska komma igång behövs någon form av statligt stöd. Man skulle det första året eller de två tre första åren kunna garantera att det här är en pendel som går runt rent ekonomiskt. Det finns ett antal förslag på området. Trafikverket har föreslagit en starta upp-garanti. Trafikanalys talar om en breddad ekobonus. Man kan tänka sig att staten eller Trafikverket går direkt in och gör en upphandling och ser till att det finns en finansiering.

Jag ser inga sådana förslag i Tomas Eneroths svar till mig. Jag vill därför veta vad ministern mer tänker göra för att vi ska få permanenta godspendlar på järnvägen för transport av gods.

Prot. 2020/21:40
24 november

Svar på
interpellationer

Anf. 111 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Tack, Jens Holm, för engagemanget! Jag delar det verkliga. Jag tror att både Jens Holm och jag brinner av längtan efter att transportsystemet ska ställa om och bli hållbart men också att mer godstransporter ska gå på järnväg och med sjöfart. Det är otroligt viktigt.

För den som tillkommit i debatten vore det kanske bra att veta att det som Jens Holm tidigare refererade till om minskad överlastning från väg till järnväg kommer från ett RUT-pm på två sidor. Där konstaterade man att detta inte kan mätas för det finns inte tillförlitlig statistik. Det trafikutskottets ordföranden nu säger är alltså en sanning med modifikation. Det var det första jag ville säga.

Det andra är att om vi tittar på just godspendlar kördes 5 935 miljoner tonkilometer med kombitåg i inrikes- och utrikestrafik i Sverige år 2019. Det är en ordentlig ökning. Det går åt rätt håll, men det går för sakta.

Jag är definitivt inte nöjd. Om jag hade varit det hade vi definitivt inte lagt 400 miljoner kronor årligen nu på den väldigt stora satsningen för att stimulera och öka förutsättningarna för godstrafik på järnväg. Då hade vi heller inte haft en nationell godstransportstrategi sedan två år tillbaka. Vi gör nu större satsningar än någonsin i Sverige för att se till att vi får ett hållbart transportsystem för gods men också en tydlig överflyttning från väg till järnväg och sjöfart.

Jag delar uppfattningen att det är för trångt på vägarna. Det är dessutom ur hållbarhetssynpunkt en lång resa tills vi har elektrifierat alla vägtransporter. Jag hoppas att det ska gå fort nu när vi har Elektrifieringskommissionen på plats, men det kommer att ta tid. Därför måste vi lägga över än mer gods på järnväg och på sjöfart så att det inte blir trångt på vägarna.

Det ska förstås vara sjysta villkor för dem som kör på vägarna. Jag noterar att Jens Holm nämner utländska lastbilar. I grunden vill ju vi se till att de som kör på svenska vägar – även om de kör i utländska lastbilar – ska ha sjysta villkor. Det ska vara samma villkor som för svenska åkerier. Det ska vara utstationering från dag ett. Det är just detta vi har lyckats med när vi på europeisk nivå har drivit igenom mobilitetspaketet.

Tillsammans med insatser som handlar om klampning, beställarsvar och sanktionsavgifter har vi nu bättre förutsättningar än någonsin att skapa ordning och reda på vägarna. Det är ett arbete som den här och den förra socialdemokratiska ledda regeringen har prioriterat för att se till att även vägtransporterna ska ske under sjysta villkor. Det är dock ingen tvekan om att mer kan göras.

Jag är däremot inte lika angelägen som Jens Holm är om att inrätta statligt organiserade godstransporter. Vi måste se till att de aktörer som finns utvecklar sitt ansvar. Det gör vi med ekonomisk stimulans, med att underlätta regler och med att öka förutsättningarna för omflyttning.

Det som jag ändå är särskilt oroad över och som jag valt att ge Trafikverket i uppdrag att titta på gäller Trelleborg och förbindelserna ut i Tyskland. För dem som inte känner till det är godstransportsystemen viktiga för att transportera inom Sverige men även ut till kontinenten. Mycket av vår export går dit, inte minst till Tyskland. Det finns en järnvägsfärja mellan

Trelleborg och Tyskland, men den står tyvärr med ledig kapacitet. Det skulle kunna gå mer trafik där.

Vi har därför gett Trafikverket i uppdrag att ihop med det berörda rederiet och andra aktörer se vilka ytterligare insatser som kan göras för att stärka just denna transportled så att inte alla transporter går via Öresundsbron. Detta görs för att skapa redundans i transportsystemet men också för att se om det finns skäl att göra särskilda ekonomiska insatser.

För den som är transportköpare borde det vara en rimlig premie att säkerställa att även denna transportväg finns så att man slipper eventuella dyra stilleståndskostnader vid ett stopp på Öresundsbron.

Anf. 112 JENS HOLM (V):

Fru talman! Låt oss först ta det här med statistiken. Uppgiften om att godstransporter på järnväg minskade med 3 procentenheter under 2019 kommer från Trafikanalys, inte från den promemoria som riksdagens utredningstjänst har gjort för min räkning.

Vad riksdagens utredningstjänst däremot gjorde för min räkning var ett försök att kvantifiera effekterna av ministerns godstransportstrategi, som nu har funnits i två år. De konstaterade att de inte kunde hitta några kvantifierbara positiva resultat av ministerns godstransportstrategi. Det fick mig att känna att vi behöver lite starkare styrmedel. Godstransportstrategin är jättebra. Vi ska fortsätta arbeta med den. Men det behövs kanske lite mer konkreta åtgärder för att vi verkligen ska kunna flytta över transporter från väg till järnväg och sjöfart.

Ministern nämner den årliga miljökompensationen på 400 miljoner. Vi i Vänsterpartiet står bakom den. Problemet är bara, fru talman, att ministern samtidigt tar 2 miljarder kronor med den andra handen. Det är fem gånger mer än det han betalar ut i bidrag till hållbara godstransporter. Det sker i form av banavgifter.

Banavgiften är en avgift som de som transporterar på svensk järnväg betalar till staten. Banavgifterna för godstransporter har ökat otroligt mycket de senaste tio åren – de har ökat med närmare 300 procent sedan 2009. Detta konstateras i en av de rapporter jag har med mig här. Den är från Trafikverket och har gjorts på ministerns uppdrag. Det går inte att ge med den ena handen och ta med den andra handen.

Låt oss tala om godspendlarna och om att få till stånd permanenta stråk med järnvägstransporter för gods. Det finns ett väldigt stort intresse där ute, men man vill veta att dessa pendlar finns kvar även nästa vecka och nästa månad. Det är därför Trafikverket i denna rapport talar om en starta upp-garanti, alltså ett mindre bidrag.

Jag vill korrigera ministern lite och säga att det inte är staten som ska köra dessa pendlar, utan det blir självklart branschen som får köra. Men staten går in med ett mindre bidrag – som successivt fasas ut – de tre första åren för att man ska bygga upp volymer av gods som kan transporteras, till exempel från Göteborg till Stockholm och från Malmö eller Helsingborg upp till Stockholm.

Även ett annat förslag kommer på ministerns direkta uppdrag. Det kommer från Trafikanalys, som talar om det som kallas för en breddad ekobonus. En ekobonus finns i dag för sjöfarten. Man säger att detta är ett bra stödssystem. Det skulle kunna användas också för järnvägen, just för att skapa godspendlar för järnvägstransporter.

Jag vill fråga ministern: Har ministern tagit del av dessa konkreta förslag? Tänker han bara kasta dem i papperskorgen eller låta dem ligga i något skåp någonstans på departementet, eller tänker han göra något konkret med detta? Kan ministern ge någon form av svar? Tycker han att godspendlar är bra och att det är rimligt att staten går in och ger denna garanti de första åren så att vi kan sätta igång dessa godspendlar och på riktigt flytta över gods från väg till järnväg? Det skulle jag vilja veta, fru talman.

Anf. 113 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jag ler här, och jag gör det för att jag tycker att det är härligt att de exempel som Jens Holm lyfter fram är exempel som kommer ur direktiv och uppdrag som jag har gett till de myndigheter som ligger under Infrastrukturdepartementet just för att få fram fler förslag. Dessa förslag diskuterar och hanterar vi naturligtvis inom ramen för regeringens arbete.

Det är klart att jag är beredd att göra väldigt många insatser för att öka trafiken, inte minst godspendlarna. Inte minst dessa 400 miljoner kronor per år visar vilket starkt engagemang regeringen har för att öka denna möjlighet. Det är just för att vi behöver göra fler insatser som jag har bett Trafikverket, Trafikanalys och andra myndigheter att plocka fram olika förslag. Dessa förslag bereds inom ramen för godstransportrådets arbete.

Vi kan pricka av flera av de insatser som görs för att få en överflyttning från väg till sjöfart och till järnväg, för att förbättra förutsättningarna för stråktänkandet och mer intermodalitet och för att öka den horisontella samordningen, det vill säga att man på ett bättre sätt än tidigare ser till att utbyta information om vilket gods som ska transporteras i Sverige och då kan öka fyllnadsgraden så att det inte går tomma pendlar på ett håll och fulla vagnar på andra håll.

Faktum är att det går åt rätt håll. År 2019 var det, som jag sa tidigare, 5 935 miljoner tonkilometer som gick med kombitåg. Siffran var lägre 2018, men det är klart att vi behöver göra mer.

Jens Holm och Vänsterpartiet har ju alltid mer pengar; så är det. Fördelen med att vara i opposition är att man kan lägga väldigt mycket mer pengar. Vi väljer dock att prioritera insatser som vi vet ger resultat, och vi bereder flera olika förslag för att kunna göra ytterligare insatser. Men vi är också mitt i en pandemi och har att upprätthålla verksamheten och kompetensen inom transportsystemet, oavsett om vi talar om rederier, järnvägsföretag, kollektivtrafik eller andra delar av transportsystemet. Låt oss fortsätta att arbeta tillsammans med många goda förslag för att stärka möjligheten för gods på järnväg.

Jag vill fullfölja det resonemang om Trelleborg som jag påbörjade i den förra debattrundan. Jag tror nämligen att om vi ska skapa fler vägar ut för godset via järnväg måste det inte bara gå en signal till regeringen om att betala mer, utan då måste det också gå en signal till transportköparna om att fundera över vilka ställningstaganden de gör när de väljer transportvägar.

Jag ska ta ett exempel. Vi arbetar nu med klimatdeklarationer och hoppas få fram ett förslag som gör att man ska redovisa klimatavtrycket för varje transport som sker. Det kommer att innebära att de transportköpare – och det är nog ganska många – som i dag säger att de vill minska sina koldioxidavtryck kommer att titta på var de kan hitta de smartaste vägarna för detta. Svaret är sannolikt inte vägtransporter utan järnvägstransporter.

På det sättet kan transportköpare med hjälp av klimatredovisningar i större utsträckning välja det som är klimatsmarta transporter, alltså sjöfarten och järnvägen.

I detta fall blir det extra intressant att se beredskapen för att kunna upprätthålla järnvägstrafiken mellan Trelleborg och Tyskland eller andra stråk som är viktiga för att ha bra och klimatsmarta transportvägar men som i dag inte utnyttjas fullt ut.

Det handlar alltså delvis om ekonomiska incitament från regeringen; jag kan dela den uppfattningen. Vi gör också många insatser, inte minst historiskt stora miljökompensationer. Men det handlar också om attityder och om förväntan på transportköparna.

Anf. 114 JENS HOLM (V):

Fru talman! Ministern ska ha en eloge för sin optimism. Det är bra. Det behöver man, för det är ganska stora utmaningar vi har framför oss. Drygt 3 miljoner lastbilar kommer till svenska kajer från andra länder varje år. Av dem angör 2 miljoner Skåne eller Blekinge medan 500 000 angör Stockholmshamnar och ytterligare 500 000 angör Göteborgs hamn. De flesta av dessa fortsätter med att köra på väg. Det finns utmärkta möjligheter för omlastning till järnväg på terminaler i våra hamnar.

Vi måste få dessa transporter att flytta över – om det inte är kortare transporter inom landet ska de flytta över till hållbarare transportsätt. De ska antingen fortsätta att gå till sjöss eller flytta över till järnväg.

Ministern säger att det går åt rätt håll, men jag vet inte riktigt. Jag vet att vi tidigare hade fasta godspendlar. Jag vet att Green Cargo körde. Norska Cargonet körde från Göteborg till Stockholm; man lade ned för ungefär tio år sedan.

Det är någonting som faktiskt har blivit svårare för godstransporter på järnväg, och jag tror att det har mycket med det ekonomiska att göra. Det betalas alltmer banavgifter till staten, så antingen måste banavgifterna sänkas betydligt eller så får man hitta direkta stöd för godspendlar. Det kan också vara en kombination av dessa.

Att få igång ett par välfungerande godspendlar är inte rocket science – det är inga konstiga saker. Det behövs en starta upp-garanti. Det behövs en breddad ekobonus. Det behövs en upphandling. Någonting av detta behövs, så att vi under ett par års tid går in med en mindre summa och garanterar att dessa godspendlar kan komma igång.

Jag frågar för sista gången: Är ministern beredd att ta initiativ till detta? Det här är ju förslag som ligger på ministerns bord; de har legat där i över ett år. Nu behöver vi verkstad, Tomas Eneroth.

Anf. 115 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jag uppskattar verkligen entusiasmen och tankarna om att ett antal insatser ska revolutionera världen. Som jag sa i det förra replikskiftet är detta förslag som jag själv har sett till att vi arbetat fram.

Det som har hänt under det här året – jag tror inte att någon i detta land har missat det – är att vi har drabbats av en pandemi och att vi har tvingats att göra extraordinära insatser, med elva extra ändringsbudgetar, för att ens upprätthålla kapaciteten, inte minst i godstransportsystemet. Regeringens prioritering har varit att säkerställa att vi kan upprätthålla bra godstransporter för att säkra livsmedelsförsörjningen och för att säkra import och

export. I det sammanhanget har arbetet fungerat relativt väl tack vare de insatser vi gjort.

Nu lägger vi dock, utöver de tidigare 200 miljoner kronorna, 400 miljoner årligen till just godstransporter på järnväg. Jag kommer naturligtvis också att titta på alla de förslag som myndigheterna på mitt uppdrag nu tagit fram, för jag vill att vi ska fortsätta på den vägen.

Jag vill passa på att säga att järnväg inte finns överallt, utan lastbilar behövs. Vi behöver transporter på väg för att ha en levande landsbygd. Vi behöver transporter på väg för att ha flexibilitet. Vi behöver transporter på väg för att kunna möta alla de krav som vi har för att få varor till oss i hela landet.

Därför måste också vägtransporterna förändras. Därför måste vi elektrifiera, använda biobränslen, bygga ut laddinfrastrukturen, satsa på elvägar och på annat sätt säkerställa att det inte är bara i storstadsområdena som det finns bra möjligheter till godstransporter och hållbara transporter. Det ska finnas i hela landet. Då kan inte allt gods gå över på järnväg och sjöfart. Vi måste se till att ha hållbara transporter i hela landet. Det är också regeringens prioritering.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellation 2020/21:129 om externa stationslägen

Anf. 116 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jens Holm har ställt två frågor till mig om lokaliseringen av stationer på de nya stambanorna för höghastighetståg.

I januariavtalet, den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, anges att stambanor för höghastighetståg ska färdigställas så att Stockholm, Göteborg, Malmö och regioner och städer längs med och i anslutning till banans sträckning bättre knyts samman med moderna och hållbara kommunikationer.

Nya stambanor för höghastighetståg är ett mycket stort projekt. Det är viktigt att det analyseras noggrant, inklusive hur banorna ska finansieras. Regeringen gav därför i juni i år Trafikverket ett särskilt uppdrag om att redovisa uppdaterade och kompletterande uppgifter angående nya stambanor inom en total investeringsram på 205 miljarder kronor, i 2017 års prisnivå. Samtidigt fick Trafikverket också i uppdrag att ta fram ett inriktningsunderlag inför arbetet med en ny nationell plan, vilket redovisades den 30 oktober i år.

Trafikverket lämnade den 31 augusti i år en första, inledande, delredovisning av uppdraget om nya stambanor. Den innehåller övergripande analyser, bedömningar av de övergripande systemkonsekvenserna och bedömningar inför Trafikverkets fortsatta arbete. Det förtjänar att förtydligas att denna delredovisning inte innehåller några ställningstaganden från Trafikverket. Den är snarare en redovisning av några av frågeställningarna inför det fortsatta arbetet.

Prot. 2020/21:40
24 november

Svar på
interpellationer

När det gäller den promemoria från Trafikverket som Jens Holms interpellation utgår från kan jag konstatera att den är framtagen inför de dialogmöten Trafikverket höll med bland annat kommuner, regioner och branschorganisationer i början av november i år.

Nu fortsätter Trafikverket sitt uppdrag med att ta fram ett fördjupat underlag och inte minst belysa andra faktorer som påverkar kostnaderna såsom tekniska standarder, produktionsteknik och planeringsförutsättningar. Det uppdraget ska slutredovisas i sin helhet senast den 28 februari 2021.

Anf. 117 JENS HOLM (V):

Fru talman! Höghastighetsbanor kommer att bli århundradets investering i järnvägssystemet i Sverige. Det är inte ofta det görs så stora investeringar. När vi bygger nya banor får vi möjlighet att flytta över mängder av transporter från flyget till järnvägen. Det bör vi göra för att minska våra utsläpp. Vi får också möjlighet att avlasta de banor som finns i dag, så att de kan fungera mer som regionala banor. Vi pumpar helt enkelt in mer kapacitet i järnvägssystemet. Vi ser till att man kan köra mer tåg och att alla ska kunna resa med tåg, som är det mest hållbara sättet.

Men vi måste göra det på rätt sätt. Vi behöver goda underlag för att fatta beslut om byggandet av de nya banorna. Jag vill påminna om att det har gjorts en hel del utredningar om höghastighetsbanor. Det har planerats mycket, inte minst inom ramen för den så kallade Sverigeförhandlingen. Kommuner runt om i landet, på de berörda orterna, har skakat hand med staten och sagt: Ja, vi åtar oss att bygga nya bostäder och att utveckla våra städer ifall ni bygger de nya banorna och tågen stannar hos oss.

Fru talman! Därför var det märkligt att regeringen gav Trafikverket i uppdrag att komma med ett konkret förslag baserat på en helt annan kalkyl än den som förhandlats fram i Sverigeförhandlingen. I Sverigeförhandlingen har man pratat om 230 miljarder kronor, dessutom i 2015 års prisnivå. Men i det förslag som Tomas Eneroth lade fram till Trafikverket var det blott 205 miljarder kronor, alltså 25 miljarder kronor mindre, att hantera.

Vi kan nästan säga: Som man frågar får man svar. Ifall man lägger fram ett sådant förslag till Trafikverket måste de skära ned på någonting. Och det har Trafikverket nu gjort i sitt förslag. Jag vill understryka att det är ett diskussionsunderlag. Det är viktigt att säga att det inte är definitivt. Men det är också viktigt att vi får tid att diskutera förslaget även här.

En stor del av järnvägsstationerna – Norrköping, Linköping, Jönköping, Borås och Landvetter – har i förslaget förlagts i externa lägen i flera av de scenarier som Trafikverket målar upp. Ett externt stationsläge ford-
rar, precis som Trafikverket säger i sitt underlag, att man reser dit, och det förutses att de flesta kommer att resa dit med egen bil.

Fru talman! Anser ministern att det blir ett hållbart sätt att ta sig till och från stationen om man ska resa dit med egen bil? Anser ministern att det är en bra lösning att lägga tågstationer utanför städerna och inte centralt inne i staden, där vi annars är vana vid att tågstationer förläggs? Ifall han anser att det inte är en bra idé med externa stationslägen är det väl en bra idé att han redan här och nu är tydlig och kanske ger Trafikverket ett nytt uppdrag där externa stationslägen inte är ett alternativ eller möjligtvis det sista alternativet, när det inte finns några andra.

Fru talman! Jag är i allra högsta grad överens med Jens Holm om att vi behöver satsa mer på järnvägen och öka kapaciteten. Jag påmindes om det för inte så länge sedan, ungefär ett år sedan, när jag åkte med det miljonte tåget. Det var det miljonte tåget som gick på järnvägen det året. Det har aldrig gått så många tåg på den svenska järnvägen. Det var mitt sätt att uppmärksamma glädjen över att allt fler människor vill åka tåg, ur klimatsynpunkt, och att allt fler företag vill skicka gods på tågen. Men jag ville också manifesteras att det är trångt på spåren. Det är nu så pass mycket tåg att det börjar bli trångt. Trafikverket varnar för att vi slår i kapacitetstaket. Därför behövs det mer järnväg.

Det sista vet Jens Holm. Men det är viktigt för den som lyssnar att veta att om vi vill fortsätta att ställa om transportsektorn och nå klimatmålen måste vi investera i mer järnväg. Det är ingen tvekan om det. Nya stambanor är en viktig del i det.

Sverigeförhandlingen arbetade på ett förtjänstfullt sätt med att mobilisera engagemang och intresse, och inte bara i Stockholm, Göteborg och Malmö utan i inte minst Linköping, Norrköping, Hässleholm, Borås och Jönköping. Man visade också att vi längs stambanorna ska bygga städer och bostadsområden. Vi ska investera i klimatsmarta transporter och i regionförstoring, så att vi med järnvägen får bättre möjlighet att resa till släkt och vänner och att pendla till arbetet klimatsmart.

Samtidigt som vi ökar kapaciteten frigör vi möjligheten att ha mer gods på Södra stambanan eller att öka antalet pendeltåg. Vi slipper det som många säkert har upplevt någon gång, att ett X2000-tåg måste sänka hastigheten eftersom det går ett långsamtgående pendel- eller godståg framför. Genom att separera det kan man öka möjligheten för mer transporter, till exempel på nya stambanor, och för högre hastigheter.

Trafikverket jobbar på det. Redan i nuvarande nationell plan har vi slagit fast satsningen på Linköping–Järna, Göteborg–Borås och Lund–Hässleholm. Regeringens utgångspunkt är att fortsätta med bygget. Det är viktigt för Sverige. Men det är också viktigt att se till att använda resurser effektivt. Jag har konstaterat att det blir allt dyrare att bygga infrastruktur. Kostnaden och kostnadsökningen för att bygga infrastruktur är till och med högre än för mycket annan byggnation. Det är inte hållbart.

Hur gärna jag än vill satsa på järnväg, väg och sjöfart måste det ske till rimligt pris. Därför finns utöver uppdraget med ett kostnadstak ett uppdrag till Trafikverket att särskilt analysera de kostnadsökningar vi ser nu vid byggandet av infrastruktur.

I det aktuella uppdraget, som Trafikverket nu har delredovisat, är fokus att få en diskussion om på vilket sätt systemförändringar kan förbilliga kostnader för byggandet av stambanor. Nu går Trafikverket vidare och tittar på bland annat produktionskostnader.

Låt mig ta ett välbekant exempel. När Trafikverket såg på möjligheten att gå från slab track, betongpelare, till ballasterat mellan Linköping och Järna visade det sig att denna ändrade byggteknik skulle kunna innebära 11 miljarder i lägre kostnader – medan restiden förlängdes kanske fyra till sex minuter.

Jag kan förstå att detta är en rimlig fråga att ställa. Och eftersom jag vill att vi också ska ha nya stambanor för höghastighetståg vill jag att vi nagelfar varje krona så att vi vet att vi får mer järnväg för pengarna.

Anf. 119 JENS HOLM (V):

Fru talman! Låt oss börja i slutet med hur vi bygger nya banor mest rationellt. Jag håller verkligen med om att det finns mycket att lära, inte minst av hur man gör i andra länder. Att till exempel bygga på pelare skulle fungera på många platser i Sverige där vi i dag tänker oss att höghastighetsbanor ska byggas. Det skulle också kräva mindre yta än att bygga nya banvallar och så vidare.

Fru talman! Jag har länge saknat en vision hos infrastrukturministern och regeringen för hur höghastighetsbanorna ska byggas. För mig är det uppenbart att detta projekt lämpar sig för precis det Sverigeförhandlingen föreslog: Man lånar upp hela summan och gör ett separat projekt i en separat projektorganisation. Man gör det i industriell form, alltså bygger flera delar samtidigt och bygger ut banorna så fort som möjligt.

De ska inte byggas del för del genom nya anslag som äskas från statsbudgeten, vilket är modellen vi har nu, för då tar det för lång tid. Det kostar också mer pengar än om man gör det som ett separat projekt.

Vi kan lära mycket av hur Öresundsbron byggdes, för den byggdes på ungefär de premisserna.

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet är djupt frustrerade över att det händer så lite i höghastighetsbaneprojektet, och så kommer ett förslag som känns helt verklighetsfrämmande. Är det så här vi ska pressa byggkostnaderna, genom att ha en station ute på en åker där det inte finns en människa?

Ministern var verkligen något på spåren när han till Kristianstadsbladet den 10 november sa: "Det är ingen nytta om en snabb järnväg åker förbi samtliga städer."

Kan infrastrukturministern bekräfta att det var så han sa? För om det var så han sa är vi ganska överens om att externa stationslägen inte är en bra lösning. Men ändå får vi ett förslag där extern station ska läggas i Norrköping, i Linköping, i Jönköping, i Borås, i Landvetter och så vidare. Det kan väl inte vara en bra lösning?

Är infrastrukturministern beredd att ge Trafikverket ett nytt uppdrag och säga att detta inte var en bra idé utan att Trafikverket ska hitta andra sätt att pressa byggkostnaderna?

Och varför utgick ministern inte från Sverigeförhandlingens förslag när han gav Trafikverket uppdraget? Varför inte säga 230 miljarder som var förslaget i Sverigeförhandlingen? Det är ändå Sverigeförhandlingen som är grunden för det samarbete som vi har med alla berörda kommuner och regioner runt om i landet. Jag tror att väldigt många vill veta varför ministern har frångått Sverigeförhandlingen.

Anf. 120 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Jag är inte säker på att väldigt många vill veta, för hittills har jag inte fått den frågan. Det stämmer inte heller, för utgångspunkten är bland annat Sverigeförhandlingens förslag. Det var ett gediget och framgångsrikt arbete av HG Wessberg – frid över hans minne – och Catharina Håkansson Boman. De gjorde ett fantastiskt arbete med att mobilisera

kommuner och regioner på ett bra sätt, vilket också är utgångspunkten för arbetet.

Jag blir extra glad när Jens Holm väljer att citera mig, för det är alla statsråds dröm. Givetvis är utgångspunkten denna. Vi bygger järnväg för att öka möjligheterna till regionförstoring. Vi ska öka kommunikationerna i landet och ta vara på det engagemang som finns hos kommuner och regioner.

Trafikverket är dock en självständig myndighet som har i uppdrag att titta på olika sätt att få en sådan stor och viktig satsning att hålla sig inom kostnadsramarna och även hur man kan minska kostnadsökningarna i stora infrastrukturella projekt. Därför ska det bli spännande när uppdraget redovisas i sin helhet och vi får se produktionsteknikförändringar eller annat som kan innebära att kostnaderna minskar.

Just nu uppmärksammas särskilt en diskussion om schaktmassor. Det finns nämligen en risk att schaktmassor blir dyrare framöver till följd av en tolkning som en annan myndighet har gjort om natur- och miljövärden i schaktmassor. Detta skulle givetvis fördyra inte bara nya stambanor för höghastighet utan också många andra infrastrukturprojekt i vårt land.

Vi behöver bygga mer infrastruktur. Vi behöver ha mer kapacitet i det svenska järnvägssystemet. En viktig del i att bygga nya stambanor och få det snabbt genomfört är att ha en samlad organisationsform. Det ska också genomföras industriellt, för vi behöver hitta smarta byggtekniker. Därför var det intressant när studien visade att det med förändrad byggteknik mellan Linköping och Järna skulle bli 11 miljarder billigare och förlängd res-tid med bara fyra till sex minuter.

Vi ska vara aktsamma med statens resurser och våra gemensamma skattemedel. Jag tycker att utgångspunkten är att vi ska ha mer järnväg för pengarna. Jag ser fram emot att se expertisen och kompetensen på Trafikverket redovisa hur till exempel förändringar i produktionsteknik kan göra att stambanorna blir billigare att bygga.

Till skillnad från Jens Holm tänker jag inte tala mig varm för någon särskild byggteknik. Huruvida det ska vara pelare, ballasterat, slab track eller andra tekniker överlåter jag med varm hand åt ingenjörer.

Jag är dock noga med att vi ska använda internationell erfarenhet. Därför har vi slutit ett särskilt avtal med bland annat Frankrike. Tack vare statsminister Löfvens och president Macrons samarbete har vi också på transportministernivå slutit ett avtal om att utbyta information och kunskap om just byggandet av stambanor för höghastighetståg. Här har fransmännen bred erfarenhet, vilket varken svenska entreprenörer eller Trafikverket har.

Detta kunskapsutbyte är viktigt, för det här kommer att bli det största industriella projektet i Sverige i modern tid. Det går att likna vid byggandet av stambanorna en gång i tiden. Därför är det viktigt att vi noga analyserar och kostnadsuppdaterar underlagen innan vi slutgiltigt tar ställning. Men när vi väl gör det ska vi bygga så snabbt och så smart som möjligt.

Anf. 121 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag ställde ett antal frågor, och ibland får man inte alltid svar i dessa debatter. Men jag fick faktiskt ganska många svar. En fråga var varför ministern inte utgår från Sverigeförhandlingen, och ministern svarade att utgångspunkten är Sverigeförhandlingen.

Prot. 2020/21:40
24 november

Svar på
interpellationer

Det är bra. Då borde inte externa stationslägen vara en lösning över huvud taget, och då borde också budgeten vara större än det som ministern satte upp som en ram och begränsning för Trafikverket. Därför är det fortfarande lite höljt i dunkel var siffran 205 miljarder kronor kommer från. Infrastrukturministern har fortfarande en chans kvar att svara på det.

Ministern bekräftade också att han var korrekt citerad och att det inte är någon nytta om tågen bara åker förbi städerna.

Det tolkar jag som ett ganska tydligt besked om att externa stationer inte är någon vidare bra lösning.

Jag fick också besked om att ministern tycker att det rimliga är att bygga höghastighetsbanorna som ett separat industriellt projekt. Självklart säger inte jag att de ska gå på pelare på alla ställen; jag sa det som ett intressant, konkret exempel eftersom vi ändå pratar om pressade produktionskostnader och nya lösningar.

Den sista frågan, som jag inte fick något svar på, är helt enkelt: När blir det ett beslut om att vi ska bygga höghastighetsbanor i Sverige? Vi är väldigt många som vill få besked om det, och vi har väntat väldigt länge. Kan ministern ge oss det beskedet här i kväll vore jag väldigt tacksam.

Anf. 122 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Den sista frågan förbryllar mig något. Det torde ändå vara ganska välbekant att beslut om infrastruktursatsningar i Sverige tar vi i nationell plan. Det är där vi beslutar vilka infrastruktursatsningar vi gör, och besluten om Göteborg–Borås, Lund–Hässleholm eller för den delen Linköping–Järna är beslut som redan nu finns i nationell plan.

Det är klart att utgångspunkten när vi beslutar om infrastruktur är den ram som riksdagen ställer till regeringens förfogande efter en infrastrukturproposition, och sedan är det beslut i nationell plan. Det är så vi i Sverige beslutar om infrastrukturprojekt.

I övrigt tycker jag att utgångspunkten måste vara det gedigna arbete som en alliansregering faktiskt satte igång. Det är intressant att notera både för Jens Holm som vänsterpartist och för mig som socialdemokrat att det var en borgerlig regering som påbörjade arbetet inom ramen för Sverige-förhandlingen. Sedan tog vi vid i regeringsställning – Socialdemokraterna tillsammans med Miljöpartiet – och fortsatte arbetet.

Dessvärre har Moderaterna och Kristdemokraterna på nationell nivå ändrat sig och står inte längre bakom byggandet av nya stambanor. Vi kan dock notera att ute i Sveriges regioner finns det ett väldigt starkt stöd, inte minst i Jönköping, Göteborg, Hässleholm, Borås, Linköping och andra orter längs stambanor. Hur kommer det sig? Jo, för att i byggandet av ny järnväg ser man också möjligheterna att utveckla städer och arbetsmarknadsregioner, att bygga mer bostäder och att kunna klara klimatmålen.

Vid sidan av alla diskussioner om byggtekniker tror jag att det viktiga för den som lyssnar på denna debatt är att komma ihåg varför vi diskuterar byggandet av mer järnväg: Det är för att klara klimatkraven och för att se till att vi i vår generation tar vårt ansvar. Där är byggandet av järnväg väldigt smart.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 123 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Angelika Bengtsson har ställt tre frågor till mig om dansbandens överlevnad utifrån den coronapandemi som pågår. Hon frågar om jag håller med om att dansbandskulturen löper stor risk att försvinna för gott till följd av coronapandemin och dess effekter, hur jag ska säkerställa att dansbanden lever vidare efter pandemin och hur jag ska säkerställa att folkparker och andra scener och platser finns kvar och inte går i konkurs till följd av coronapandemin.

Låt mig först konstatera att jag verkligen förstår den mycket svåra och allvarliga situation som kulturverksamheter och dansband befinner sig i under denna pandemi. Rådande rekommendationer som manar till avstånd mellan personer omöjliggör eller i vart fall försvårar kraftigt dansbandsarrangemang, eftersom dansen förutsätter närhet mellan personer. Dansbanden är en viktig del i utbudet av kultur i hela landet. Förutom att dansbanden bidrar till vårt Musik- och kultursverige och till rörelse, glädje och närhet, som är så viktiga delar för vårt välbefinnande, är dansbanden också viktiga för besöksnäringen på många orter runt om i landet.

Regeringen har under året infört olika krisstöd som riktar sig både till näringslivet generellt och till det särskilt drabbade kulturområdet. Av årets riktade krisstöd på totalt 2,5 miljarder kronor till kulturområdet är redan 1 miljard fördelad. Jag vet att den del av krisstödet som Statens kulturråd ansvarat för även har beviljats vissa dansband.

Under 2021 kommer ytterligare krisstöd till kulturområdet att kunna sökas av dansband, andra kulturaktörer och arrangörer. Regeringen har nyligen, den 9 november, även aviserat att förlänga flera andra krisstöd för att vi tillsammans ska kunna ta oss genom denna pandemi och samtidigt minska skadeverkningarna på kulturen, näringslivet generellt och övriga samhället. Stöden omfattar bland annat korttidspermittering, anstånd med skattebetalningar, omställningsstöd och omsättningsstöd till enskilda näringsidkare. Även dessa stöd kan sökas av konstnärer och kulturaktörer, det vill säga även dansband och dansarrangörer.

Regeringen har under året och för kommande år även stärkt det statliga stödet till allmänna samlingslokaler, som bland annat Folkets Hus och Parke- och andra lokalhållande organisationer kan söka.

Regeringen gör betydande och nödvändiga insatser för att Kultursverige ska klara krisen. Alla goda krafter behövs dock för att vi fortsatt ska ha ett starkt kulturliv även efter krisen. Regeringen har därför även stärkt regioners och kommuners ekonomi genom betydande förstärkningar av det generella statsbidraget. Förstärkningarna uppgår 2020 till 26 miljarder kronor och 2021 till 22,5 miljarder kronor. Även dessa medel kan användas till kulturområdet. Därtill kommer ytterligare stöd att behövas till kulturen med anledning av det svåra läget och de skärpta restriktioner som nu drabbar kulturlivet än mer.

Alltsedan krisen slog till i våras har jag löpande haft dialoger, möten och samtal med många olika kulturaktörer för att få kunskap om läget inom alla delar av kulturlivet. Häromveckan hade jag tillsammans med statsrådet Mikael Damberg och Folkhälsomyndigheten ett så kallat publikråd för arrangörer inom kultur- och idrottsområdet om förutsättningarna för att ta emot publik och hur reglerna kan förändras när pandemin så småningom

Svar på
interpellationer

lättar. Det var ett mycket bra möte, och aktörerna och Folkhälsomyndigheten kommer att ha fortsatt dialog.

För att svara på Angelika Bengtssons tre frågor vill jag summera genom följande: Jag tror inte att dansbanden kommer att försvinna för gott framöver. Jag tror att kärleken till dansbandsmusiken och dansen består, varför även dansbandskulturen kommer att finnas kvar även efter att pandemin har släppt taget om oss. Det är det som jag och regeringen arbetar för varje dag.

Anf. 124 ANGELIKA BENGTSSON (SD):

Fru talman! Tack, kulturminister Amanda Lind, för svaret på min interpellation!

Frågan om dansbandens överlevnad kan vid en första anblick verka lite banal, framför allt om man själv inte har intresse eller förståelse för hur stor denna kultur och genre faktiskt är. Årligen arrangeras 9 000 danser med 3,5 miljoner människor. Det kan jämföras med fotbollen, som hade 3,2 miljoner i publiken 2019 och inga i år.

Jag är fullt medveten om att även dansbanden har kunnat ta del av de krisstöd som har presenterats under året. En del band har sökt, andra inte. Jag och många med mig är dock fortfarande oroade över bandens överlevnad. Det är, precis som ministern också skriver i sitt svar, inte bara banden som denna fråga handlar om, utan de blir en del i ett kretslopp. Utan band, ingen musik. Den biten förstår vi alla. Men utan dansbana kan inga band bokas, och då blir det inte några intäkter för någon. Det här blir inte bara en kulturfråga utan mycket riktigt även en näringspolitisk fråga, som i och för sig inte ligger på kulturministerns bord men så nära man kan komma.

De dansställen som finns kvar är viktiga och har stor betydelse för bygden och orten. Många gånger ligger de kanske inte i centrala staden utan en bit utanför. Av den anledningen blir detta även en landsbygdsfråga. Hela landet ska leva – inte bara Stockholm.

Fru talman! Jag är orolig över att många band kommer att tappa hoppet om att börja spela och turnera igen. Även om jag hoppas att vi kan öppna upp teatersalonger, biografer och hela samhället igen till sommaren tyder mycket på att det inte kommer att bli så. Vi kommer att se 2021 som ytterligare ett år med hårda restriktioner.

Av den anledningen blir det ännu viktigare att ha något att se fram emot som gör en glad och lycklig. Dansen är något många saknar och ser fram emot: Var ska vi sova i natt? Leende guldbruna ögon. Guld och gröna skogar. Det är inte så 2020 blev. Många frågar sig om vi dansat och sjungit dem för sista gången.

Branschen står inför många utmaningar och faktiska problem. Man har fått sälja turnébussen för att få likviditet i bolaget. Man har lämnat branschen för att försörja sig genom att exempelvis bli snickare eller chaufför.

Hur ska branschen återhämta sig när man varken har gnistan, material eller lusten att återvända till dansbandslivet? Jag undrar genuint hur regeringen ser på detta. Banden flyr branschen eftersom man inte känner framtidshopp. När hoppet har lämnat en, hur ska man då överleva?

Anf. 125 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Jag instämmer i det Angelika Bengtsson beskriver. Det gäller dansbanden som kulturyttring, som forum för landsbygdsutveckling

och betydelsen för lokal besöksnäring. Det gäller framför allt den glädje som så många längtar efter när det handlar om just dansen.

Den känsla av hopplöshet som Angelika Bengtsson beskriver finns hos många inom dansbandssektorn och speglar också den hopplöshet som finns inom stora delar av kulturlivet nu. Det tycker jag själv naturligtvis är oerhört tråkigt, och det är något där vi behöver göra vad vi kan från politiskt håll för att underlätta.

Vi är mitt i en pandemi nu, och det är på många sätt oförutsägbart att se vart den kommer att ta vägen. Men likväl är det viktigt att vi kan jobba med flera saker samtidigt. Som en följd av de mer hårda restriktionerna och den ökade smittspridningen måste vi verkligen lägga vår kraft på att bekämpa pandemin. Det är tufft, men jag känner en uppslutning från stora delar av samhället.

Jag stod i dag i pressrummet och hade en pressbriefing tillsammans med representanter för trossamfunden. Nu går vi in i den kanske viktigaste perioden för många kristna. Att i det läget stänga kyrkorna smärtar för många, men man inser att det är nu det behöver göras för att vända smittspridningen. Vi måste få en bred uppslutning bakom detta, för ju snabbare vi bekämpar smittan, desto snabbare kan vi också återgå till det normala.

Men samtidigt måste vi förbereda för en annan verklighet. Vi måste både stötta de sektorer som har drabbats mest och se till att det finns en möjlighet till återhämtning och återstart. Vi måste planera för ett läge då smittan ser annorlunda ut. Det är det arbetet som jag har lyft upp i det publikråd som regeringen har kallat in till. Det är det uppdrag vi har gett till Folkhälsomyndigheten att se på hur man kan tänka framåt när det handlar om regelverket. Sedan är det också arbetet med den nya pandemilagen. Dessa punkter är viktiga. Det ger hopp, och det ger en känsla av att vi vill och behöver se en annan framtid.

Just dansen, som så mycket bygger på kontakt mellan människor och många som delar ett dansgolv tillsammans, är särskilt drabbad av pandemin. Då menar jag att det såklart är viktigt med arbetet med vaccin. Det ger hopp i sig, även om vi inte ska tro att det kommer att gå fort. Och det är också nödvändigt med ekonomiskt stöd. Jag är mycket glad att regeringen för några veckor sedan aviserade att vi förlänger stödet till korttidspermittering en bra bit in på nästa år. Vi har också gått ut med en förlängning av omsättningsstödet för egenföretagare och omställningsstödet. Det är viktigt. Just för dansbanden vet vi att korttidspermitteringarna har varit ett av de allra viktigaste näringspolitiska stöden som ett komplement till de riktade kulturstöden.

Just nu jobbar Kulturrådet med att fördela det senaste stödpaketet till det fria kulturlivet. Precis som jag och regeringen har sagt tidigare anser vi, utifrån det nya läget, att om pandemin påverkar kulturområdet under en längre tid kommer det att finnas behov av ytterligare stöd.

I budgeten för nästa år finns också 1 miljard avsatt för kulturens återstart. Ju längre pandemin påverkar, desto mer kommer de pengarna också säkert att ta sig uttryck som rena krisstöd, men vi måste också ha tanken på kulturens omställning och återstart framför ögonen. Jag är glad att Angelika Bengtsson lyfte upp just dansbanden, för det är en särskilt utsatt grupp som jag kommer att följa noggrant under nästa år.

Prot. 2020/21:40
24 november

Svar på
interpellationer

Anf. 126 ANGELIKA BENGTTSSON (SD):

Fru talman! De som protesterat och hörts i debatten har föreslagit bland annat sänkt momssats och sittande publikgräns på 500 personer. Detta var i och för sig innan den andra pandemivågen slog till. Efter en ännu restriktivare publikgräns som till slut landade på åtta personer för allmänna sammankomster känns det långt ifrån ett öppnande för dansbanden med tanke på närheten vid dans.

Har regeringen tittat eller ens tänkt på om det går att ha andra restriktioner just för att försöka öppna så långt det går? Det kan till exempel gälla att öppna för par som bor ihop, eller personer som träffas ofta, med tanke på att det är dem vi nu enligt rekommendationerna ska träffa, eller att öppna för en procentandel av maxantalet som en lokal kan ta emot. Det kan vara fråga om 20 procent av en publik eller folksamling som en lokal kan ta. Är det något som regeringen har tittat på? Det är fortfarande viktigt att uppmuntra och skapa incitament för återöppnande.

Det finns mycket att säga om regeringens politik, och mycket har gjorts. Men det jag verkligen vill försöka uppmärksamma ministern på är att frågan inte är liten eller banal. Dans lockar fler än de som tittar på fotboll, och de är många; 3,5 miljoner människor. Det är läge att rädda det som räddas kan.

De stöd som har presenterats inom kulturområdet är många, och det har varit breda stöd. Det är för att kulturområdet inom politiken är bred. Det kan vara en fördel, men det kan också vara en nackdel.

I fråga om de stödpaket som ministern menar ska presenteras framöver, kommer man att prioritera de områden inom branschen som inte har varit prioriterade? Kan vi se att dansbanden får en prioriterad satsning? Eller kommer det att vara lika breda satsningar som tidigare?

Anf. 127 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Låt mig börja med Angelika Bengtssons fråga om regeringen har tittat på regleringarna, att öppna för ett mer flexibelt regelverk för till exempel par som lever tillsammans alternativt en procentandel av en arena. Där är svaret att så länge vi använder oss av ordningslagen kommer det att vara problematiskt med den typen av undantag. Det kommer att vara svårt att formulera dem, och framför allt kommer det att vara svårt att kontrollera dem. En straffrätt är kopplad till ordningslagen, så polisen ska snabbt kunna se om villkoren följs. Där kan det vara svårt med den typen av villkor och krav. Även procentandel av en arena har inte bedömts vara möjligt inom ramen för undantag till ordningslagen.

Däremot får vi se på arbetet med den nya pandemilagen. Där är målet att lagen ska kunna användas med fokus att bekämpa en pandemi och att verksamheter som kan utföras smittsäkert ska kunna göra det utan att drabbas på det sätt som ordningslagen har medfört i konsekvenser. Jag kan inte föregripa den process som nu sker i fråga om exakt hur den flexibiliteten kommer att se ut. Socialdepartementet jobbar med den frågan, sedan får vi se när förslaget finns på bordet vad det kan innebära. För kulturens del ser jag framför mig att verksamheter som man kan bedöma kan utföras på ett smittsäkert sätt ska ha bättre möjligheter till det.

De förslag till undantag som Angelika Bengtsson lyfter fram här, det vill säga att göra undantag för sittande publik med avstånd mellan platser, var något som vi hade färdigt i höstas och gick ut med. Ungefär samtidigt

började smittspridningen ta fart i olika delar av landet, vilket medförde att länsstyrelserna införde regionala restriktioner. Nu är vi dessutom i ett annat läge då åtta är norm. Det är också något som länsstyrelserna har valt att sätta för sittande publik.

Det handlar också om hopp. Det är viktigt att undantaget ligger kvar. När det finns en möjlighet, när smittan lättar, finns det regelverket på plats. Det ska då gå snabbt för aktuella länsstyrelser i de regioner där det är möjligt, där smittläget tillåter, att stegvis släppa på för lite mer sittande publik under säkra former.

Vi måste jobba så nu, det vill säga bekämpa smittan hårt här och nu och även ha siktet framåt. För alla de delar av kultursektorn och många andra sektorer är det framtidshoppet viktigt. Att man ser att det finns en framtid kan avgöra att man vill kämpa vidare och hålla sig kvar i sektorn, vilket är viktigt vad gäller kompetensen på kulturområdet.

Jag ska också säga att stödet som vi har infört nu, det riktade stödet till samlingslokaler, såklart är viktigt.

Vad gäller de stöd vi ger till kultursektorn är det viktigt att de är breda, som Angelika Bengtsson säger. Men vi har också försökt få träffsäkerhet så att de ska kunna nå många delar av kultursektorn, som är drabbade på olika sätt.

Jag tror att det kan vara svårt att specialdestinera pengar till ett enskilt uttryckssätt. Det finns ju ganska många delar i inte minst livekulturen, scenkonsten och danskulturen som är hårt drabbade. Men vi ska ständigt och löpande utvärdera vilka stöd vi har och se till att de blir så träffsäkra som möjligt. Vi ska också kunna komplettera de näringslivsstöd som också finns. De stöden tycker jag att det är väldigt viktigt att vi ser till att inte bara företag utan också civilsamhället har möjlighet att söka. Vi vet att föreningar och i hög grad också arrangörer är viktiga för den infrastruktur som möjliggör kultur och dansband runt om i hela landet.

Anf. 128 ANGELIKA BENGTTSSON (SD):

Fru talman! Den träffsäkerhet som ministern talar om är viktig, inte minst för den här branschen. Jag kan inte nog poängtera hur viktigt det är att man tänker på det inför kommande stödpaket som ska presenteras.

Jag förstår att det är svårt att inte ha en pandemilag på plats. Det är tråkigt att man inte har arbetat snabbare med det.

Det är likadant med publikfrågan – den skulle ha varit på plats redan före sommaren, tycker jag. Det gick ett halvår innan man fick ihop mötet om ett publikråd. Det var alldeles för sent – inte minst för den här branschen, som har sommaren som sin högsäsong. Det är då man får in hela årets inkomster.

Återigen: Ju fler som lämnar branschen, och det kommer att vara många innan det här året är slut, desto färre är det kvar med ett framtids hopp. Det ska vi inte glömma bort.

Med det sagt: Lyssna till ditt hjärta, och gråt inga tårar! *De sista ljuva åren* hoppas jag att vi lyssnar och dansar till med en papaya coconut en sommar i Sverige år 2021. Det finns mycket att göra. Jag hoppas verkligen att ministern inte glömmar bort den här branschen i det stora hela. Den är viktig för dem i den men också för oss som gillar att dansa och sjunga till dansbanden.

Tack för den här debatten!

Anf. 129 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Först ska jag säga att före sommaren, när vi gick mot maj och början av juni, hade vi fortfarande väldigt höga dödstal i Sverige. Då var fokus på att bekämpa pandemin. Vi visste inte då hur utvecklingen skulle se ut under sommaren.

Sedan dess har vi jobbat på med att få till en process och tydliga undantag från ordningslagen men också med att sätta igång det långsiktiga arbetet, och det tycker jag är viktigt. Jag kan också önska att vi kunde ha kommit igång snabbare med det, men pandemin har ju varit det allra viktigaste att jobba med. Det gällde inte minst före sommaren.

Vad gäller publikrådet har både jag och Kulturdepartementet och många andra departement naturligtvis träffat olika aktörer löpande sedan krisen började. Men jag tycker att det är viktigt, nu när vi ser att den kommer att påverka sektorn länge, att vi inrättar detta sakråd för att ha det forumet framöver.

Som sagt är dansbandskulturen en viktig tradition, en viktig kulturform för många människor och ett levande kulturarv för vårt land. Jag vidhåller att ingen pandemi i världen kan ta kål på människors kärlek till och längtan efter musik och dans. Därför är jag övertygad om att dansbandskulturen kommer att finnas kvar även efter pandemin, och det är det som jag och regeringen arbetar för.

Med det sagt ska vi inte underskatta de skador som pandemin åsamkat kulturlivet och dansbandskulturen. Det här är en tuff kris för oss alla att gå igenom, och när vi inte får njuta av kultur som dans och musik blir den ännu tuffare och torftigare.

Det kommer att ta tid, men vi kommer att klara det. En dag hoppas jag att vi kan ses igen, kramas igen och dansa igen. Jag tror att det är den dagen, det ljuset i tunneln, som vi alla kan motiveras av för att stå ut med de exceptionellt omfattande åtgärder som nu behövs för att bekämpa pandemin. Det är också därför regeringen vidtar exceptionellt omfattande krisåtgärder. En dag kommer vi att stå där.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 21 Svar på interpellation 2020/21:139 om identitetspolitik och diskriminering

Anf. 130 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Aron Emilsson har frågat mig om jag anser att etnicitet är en relevant faktor vid rekrytering inom kulturområdet och om jag kommer att verka för att regeringen ska förtydliga hållningen kring diskriminering, representation och identitetspolitik inom kulturministeriets ansvarsområde.

Aron Emilsson har vidare frågat om det är min uppfattning att viss representation av etnicitet, kön eller andra tillhörigheter är relevant i radio, i tv och i svenska filmproduktioner och om dessa bör vara mål för stödgivning. Om så inte är fallet frågar interpellanten om jag kommer att verka för att sådana mål ändras.

Slutligen frågar Aron Emilsson om det är regeringens uppfattning att det är svårt att leva sig in i eller ha som förebild en person som har ett

annat kön än det egna eller en annan etnicitet än den egna och att det därför är relevant med representationstillsättning inom kulturområdet.

Enligt de nationella kulturpolitiska mål som antagits av riksdagen ska kulturen vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund, där alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Det är ett mål som förpliktar. Alla oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder ska ha samma möjligheter att ta del av och skapa kultur.

I de sändningstillstånd som reglerar Sveriges Radios, Sveriges Televisions och Utbildningsradions verksamhet slås det fast att programverksamheten som helhet ska bedrivas utifrån ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv. Vidare sägs att programutbudet ska spegla förhållanden i hela landet och den variation som finns i befolkningen som helhet.

Att mål om jämlikhet, jämställdhet eller mångfald finns inom kultur- och mediepolitiken är för de flesta okontroversiellt. Mål och villkor av denna typ har funnits under lång tid och beslutats av skiftande men breda majoriteter i riksdagen. Det är mål som syftar till att bekräfta att vi är ett samhälle bestående av en mångfald av människor och att denna mångfald ska tas till vara inom kultur- och mediepolitiken liksom i samhällslivet i övrigt. Jag ser därför, till skillnad från Aron Emilsson, inget skäl till att ändra eller ta bort dessa mål.

Vi människor är skapande och empatiska varelser. Vi har förmågan att sätta oss in i andra människors känslor och upplevelser. Kön, ålder eller bakgrund är inte avgörande för vår förmåga att skildra en annan människas verklighet. Dessa faktorer är inte heller avgörande för vår kompetens. Kompetens finns hos individer med olika bakgrund i hela samhället. Tillgången till en bredd av erfarenheter och perspektiv berikar såväl vårt samhälle som våra institutioner.

Det är inte upp till mig som kulturminister att avgöra vilken typ av kompetens som är relevant för en enskild verksamhet. Rekryteringsfrågor sköts av den som är ansvarig för den aktuella verksamheten. Principen om armlängds avstånd ska råda mellan politiken och kulturlivet. Men det är viktigt att betona att mål om jämställdhet och mångfald inte syftar till att välja bort kompetens, som Aron Emilsson antyder, utan tvärtom att välja till. Det handlar om att inkludera.

Anf. 131 ARON EMILSSON (SD):

Fru talman! Jag vill initialt tacka kultur- och demokratiminister Amanda Lind för svaret.

Uppenbarligen har vi lite olika bilder av hur omfattande problemet med identitetspolitik och diskriminering är och har blivit, vad det handlar om och hur det faktiskt gestaltar sig, alldeles oavsett vad syftet är på papperet i regeringens intentioner och i riksdagens nuvarande kulturpolitiska mål.

Jag menar att den svepande orkan som identitetspolitiken vuxit till är ett tecken på den sönderslagna sammanhållning som decennier av uppluckrad gemenskap och segregation lagt grunden för. Bristen på samhörighet, hemkänsla och gemenskap gör att meriter får stryka på foten för ovidkommande yttre kriterier för rekrytering, stödgivning, måluppfyllelse och grupptillhörighet.

Prot. 2020/21:40
24 november

Svar på
interpellationer

Detta tar sig, fru talman, som jag belägger i interpellationen uttryck i färska upprop vid Sveriges Radio och inom filmbranschen. Där har dessutom fler röster stämt in i denna problembeskrivning sedan jag skrev interpellationen. Det var också märkbart i den kulturarvsproposition som regeringen lade fram 2017.

Det jag pekar på i interpellationen är inte i första hand en uppfattning eller en åsikt utan en rad faktum som, menar jag, inte besvaras i ministrarnas svar. Min åsikt är att jag, liksom många andra i denna kammare och i landet, tycker att denna trend är direkt skadlig – för de enskilda, för de bortvalda, för svensk demokrati och för värderingen av kompetens och kreativitet.

Utvecklingen är särskilt tydlig just på kultur- och demokratiministerns ansvarsområden, och det handlar inte längre om enskilda yttre fall utan om något som är inbakat i regeringens egen politik – därav mina frågor till statsrådet.

Människor ska inte tillskrivas egenskaper som bygger på ovidkommande yttre kriterier. Det hoppas jag att vi kan vara överens om. Att försöka kompensera för diskriminering genom representationstillsättning och kvotering förstärker snarare vissa människors felaktiga övertygelse att inre egenskaper kan härledas till exempelvis hudfärg.

Vi vet att strukturell diskriminering på basis av etnicitet och kön är väldigt begränsad i Sverige i förhållande till i många andra länder, där denna problematik är större. Vi har snarare sett att antalet fall av omvänd rasism och diskriminering som vänder sig mot majoritetsbefolkningen ökar.

Även om diskriminering på olika plan existerar i samhället bekämpas den inte genom ny identitetspolitik och representationstillsättning, tvärtom. Två fel ger inte ett rätt. Det handlar snarare om att ge människor verktyg att nedmontera förutfattade diskriminerande uppfattningar. Det sitter i människors gärningar, kunskap, sätt att möta motgångar och förhålla sig konstruktivt i mötet med sina medmänniskor. Det handlar inte heller om att tillskrivas en uppsättning normer, värderingar och åsikter på basis av sin etnicitet eller sitt kön.

Fru talman! Vid det tillfälle staten eller en annan offentlig huvudman, eller för den delen en med offentliga medel finansierad aktör, accepterar idéer som söker tillskriva människor egenskaper efter yttre ovidkommande kriterier ser vi ett sluttande plan i alla riktningar. När man begagnar sig av ett identitetspolitiskt språk, uppmuntrar eller ens godkänner att mångfaldsmål tillämpas på ett sätt som gör att hudfärg eller kön är relevant vid rekryteringar eller särskilt kognitivt arbete bör regeringen tydligt markera mot detta.

Jag upplever inte att kultur- och demokratiministern gör det i sitt svar och skulle därför fortfarande vilja veta hur Amanda Lind vill bryta den här destruktiva utvecklingen och om hon kan besvara de fyra frågor jag ställt.

Anf. 132 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Denna diskussion är inte fullt så enkel som Aron Emilsson vill göra gällande. För mig, och enligt vad som står skrivet i de kulturpolitiska och filmpolitiska målen, som också Sverigedemokraterna för övrigt stod bakom, inte minst jämställdhets- och mångfaldsmålet, handlar det om att skapa rättvisa förutsättningar för alla. Oavsett vem du är och varifrån du kommer ska du kunna söka dig till den plats i samhället där du vill vara.

I dag finns det strukturer som gör att alla inte har samma chanser att etablera sig där man vill i samhället. Jag menar att det är en både legitim och fullständigt rimlig målsättning att aktörer anstränger sig för att komma till rätta med detta.

Förr i tiden var det för många omöjligt att föreställa sig till exempel kvinnliga riksdagsledamöter eller statsråd. För de allra flesta är detta nu en fullständigt självklar och naturlig sak, men det kom inte av sig självt. Det kom som ett resultat av decennier av demokratikamp. Med Sverigedemokraternas låtgåpolitik skulle väl även detta ha setts som en ovidkommande faktor, och då hade vi inte varit där vi är i dag när det gäller den svenska jämställdheten.

Det är viktigt att det finns förebilder. Det inspirerar, och det underlättar för unga att våga satsa på sina drömmar, oavsett vem man är. Även om det inte finns några formella hinder för att söka sig till en viss plats kan det ofta vara hämmande för en människa att uppleva den allmänna känslan av att inte passa in. Ser inte Aron Emilsson detta? Erkänner inte Sverigedemokraterna att det finns hinder av denna typ och att förebildskap är viktigt, precis som det var viktigt med den första kvinnliga riksdagsledamoten i denna kammare, eller den första kvinnliga ministern?

Jag tycker, fru talman, att det är väldigt talande att Sverigedemokraterna tycker att det är så skräckinjagande med jämställdhets- och mångfaldsambitioner från politikens sida. Det är lätt att stå och raljera om identitetspolitik men mycket svårare att peka ut en alternativ riktning. Vad är det Sverigedemokraterna vill?

Fru talman! Jag ska vara tydlig: Självklart sitter inte kompetens och förmåga i en persons hudfärg eller kön. Men det är det heller ingen som har påstått. Självklart ska formella meriter, kompetens och kvalitet vara styrande vid rekryteringar och beslut om kulturstöd. Principen om arm-längds avstånd är fullständigt avgörande. Så är det också i dag.

Detta hindrar inte att man aktivt försöker leta mer djupt och brett i samhällslivet när man söker kompetens. För mig handlar arbetet med mångfalds- och jämställdhetssträvan ytterst om att förbättra kvaliteten och bredda och fördjupa urvalet. Ju större urval, desto större möjlighet att hitta rätt kompetens.

Mångfald breddar perspektiven och minskar risken för grupptänkande och tunnelseende. Mångfaldssträvan i hela vårt samhälle leder till frihet för den enskilda individen, och det leder enligt mig också till ett bättre samhälle.

Anf. 133 ARON EMILSSON (SD):

Fru talman! Låt oss konstatera att det i dag råder stor enighet om att diskriminering är fel i vårt land, i samhället och i alla sammanhang där den uppstår. Riksdagens demokratijubileum är initierat, och i detta vårt lands högsta beslutande organ handlar kampen, som kulturministern själv sa, inte längre om att begränsa eller villkora deltagandet på vår demokratiska arena. Det handlar inte om att begränsa eller villkora deltagandet i skola eller utbildning eller möjligheten att söka diverse tjänster på basis av kön, hudfärg eller något annat som vi i dag menar är ovidkommande. Kampen står mycket mellan konstruktivitet och destruktivitet, skulle jag vilja påstå.

Det hjälper inte minoritetsgrupper eller individer att skylla merparten eller en stor del av problemen på majoritetssamhället. Det tar bort incita-

ment och tron på att man som enskild har förmåga att förändra sin situation. Det hjälper inte majoritetssamhället att tillskriva vissa grupper ett visst kollektivistiskt sätt att vara, uppträda och handla utan att kunna se individen. Människor ska bli dömda efter sin förmåga, och det är rimligare att välja förebilder efter en persons gärningar än efter, till exempel, hudfärg eller kön.

Det är mot denna bakgrund, jämte det faktum att identitetspolitiken slår vitt och brett mot ambitionen att ha rätt person på rätt plats och undvika aktivism till exempel i statligt finansierade kultur- och medieinstitutioner, som jag ställer dessa frågor. Det är på grund av en verklighetsbild som växer fram.

Kulturministern hänvisar i sitt svar till riksdagens nuvarande kulturpolitiska mål och till att man oavsett sin identitet ska ha samma möjlighet att delta i kulturlivet. Detta är vi överens om, och det är just därför som representationstillsättning och villfarelser under ett slags identitetspolitiskt paraply är så oroväckande och stötande. Samtidigt är det just detta som sker inom en del av ministrarnas ansvarsområden.

Vidare hänvisar man till sändningstillstånden för radio och tv, där det talas om att spegla hela landet. Om det uppdraget och den definitionen är vi också överens, men sannolikt inte om hur det ska ske och varför man måste kunna kryssa i ett visst antal yttre attribut för att anses spegla landet. Så har det ändå tolkats i stor utsträckning i dag, oaktat ministrarnas eller mitt mål i frågan.

Kulturministern framhåller: "Kön, ålder eller bakgrund är inte avgörande för vår förmåga att skildra en annan människas verklighet." I nästa stycke svarar ministern att målen om jämställdhet och mångfald handlar om att välja till just kompetens och att inkludera andra perspektiv.

Det är här resonemanget brister. Den här typen av kriterier är alltså inte avgörande, men de är en faktor för viss kompetens. Just dessa egenskaper tillskriver man alltså betydelse i ministrarnas svar och i regeringens politik. Så länge man tillämpar den politiken och ser detta som en faktor är det i förlängningen något som rättfärdigar och kommer att tolkas som att det rättfärdigar diskriminering, och detta bryter mot just målet om jämställdhet och mångfald. Jag menar att regeringen måste bestämma sig för vilken fot man ska stå på.

Att professionen inte sitter i etnicitet eller kön har på senare tid ytterligare filmproducenter och medarbetare vid till exempel Sveriges Radio understrukit. Reportern Mårten Arndtzén vid SR fångar, menar jag, problemet i en intervju i Dagens Nyheter, där han säger så här: "Visst kan ens bakgrund bidra till ens kvaliteter som journalist, men inte per automatik. Det är en auktoritär tanke, för att den medför ett tolkningsföreträde för vissa personer, gällande specifika bevakningsområden. Det leder till en syn på journalisten som förkämpe för sin identitet. Och det är en syn som går fullständigt på tvärs mot opartiskheten."

Generalfelet när den här typen av problematik uppstår är att man inte låter historien tala för sig, utan med illa dold förväntan vill man se en utveckling som inte värdesätter just meriter och kompetens. Det tycker jag är oroväckande.

Fru talman! Överdrifterna haglar, och jag undrar om det handlar om okunskap eller om det är medvetna vantolkningar som riksdagsledamoten ägnar sig åt. Vem har hävdats det som du säger? Var går det att utläsa i de kulturpolitiska målen?

Riksdagsledamoten talar om konstruktivitet och destruktivitet och att den stora striden nu står däremellan. Jag vill då mena att det är Sverigedemokraterna som står för destruktiviteten. Ni vill radera det arbete som har byggts upp på jämställdhets- och mångfaldssidan.

Aron Emilsson säger att vi har kommit långt i dessa strävanden. Det är absolut inte på grund av Sverigedemokraterna. Ert track record när det gäller jämställdhetspolitiken är ju noll och intet. Jag menar att det är destruktivt när Sverigedemokraterna i andra debatter argumenterar för att vilja styra kulturen i sina egna ideologiska syften, inte minst när det gäller kulturarvsfrågan.

Ni ser ju kulturarvet som ett instrument för att omvandla samhället som ni vill ha det. Ni har stått här i en debatt och tillstått att kulturen ska styras till sitt innehåll för att forma samhällsidentiteten. Det vill jag helt motsätta mig, och jag kommer att fortsätta att bekämpa det. Det är därför jag och regeringen har tagit ett flertal initiativ för att stärka principen om armlängds avstånd, både i kulturarvspolitiken – där Sverigedemokraterna alltid väljer att missförstå det – och i uppdraget till Myndigheten för kulturanalys, som ska lämna sin rapport nästa år. Jag ser fram emot det resultatet.

Jag vill stärka principen om armlängds avstånd och kulturens frihet. Jag beklagar verkligen att Sverigedemokraterna gång på gång på både lokal och nationell nivå ständigt väljer att överträda den principen. Det är destruktivitet för mig i ordets sanna bemärkelse.

Sverigedemokraternas omdömeslöshet och oförståelse för demokratiska ramverk visar sig också. Aron Emilsson hänvisar till Sveriges Radiouppropet. Riksdagsledamoten Josef Fransson skrev på Twitter att de som har skrivit under detta upprop är politiska aktivister och borde vara särdeles enkla att avskeda från sitt uppdrag. Detta fick genast officiell sanktion från Aron Emilssons parti. Detta visar Sverigedemokraternas antidemokratiska reflex att alltid genast vilja sparka människor som vågar ge uttryck för en annan uppfattning än den som är Sverigedemokraternas. Det syns överallt i de kommuner där Sverigedemokraterna har inflytande: Man vill sparka människor som inte är lojala, precis som man gör i de auktoritära regimer som Sverigedemokraterna har som förebild. Detta är för mig destruktivitet.

Jag är glad över att Sverige har haft en framstående och aktiv jämställdhetspolitik i decennier. Det har banat vägen för kvinnliga riksdagsledamöter, kvinnliga ministrar och kvinnliga kulturskapare inom sektorer som vanligtvis och tidigare i historien har varit förbehållna män. Det arbetet är det viktigt att hålla i, och det arbetet är också viktigt när det handlar om killars, unga pojkars, möjligheter att ta plats.

I statistiken ser vi nu att läsandet och skrivandet bland pojkar går ned. Det tycker jag är ett problem, och det vill jag motarbeta genom att främja det läsfrämjande arbetet särskilt riktat mot killar. Det finns många sådana projekt.

Kön är ingen ovidkommande faktor, Aron Emilsson. Det kan vara ett reellt hinder, och då är det vårt ansvar att jobba för att motverka det.

Anf. 135 ARON EMILSSON (SD):

Fru talman! Med detta hoppas jag att kulturministern med acklamation instämmer i den biblioteks- och lässatsning som Sverigedemokraterna har budgeterat för och vill ska komma fler till gagn.

I Kulturarvspropositionen från 2017 skriver regeringen att det är viktigt att utställningar och samlingar breddas för att bättre motsvara en historisk mångfald och att alla som befinner sig i vårt samhälle ska kunna finna något som är angeläget. Här ser vi samma typ av resonemang. Det generalfel man gör här är att man inte låter historien tala för sig själv, utan att man med illa dold förväntan vill se samlingar och utställningar som bättre speglar vår samtid. Det kan inte vara förenligt med ministerns svar om armlängds avstånd. Detta gav också upphov till den diskussion om debattmuseer etcetera som fördes under mer än ett halvår och som inte är okänd.

I svaret på interpellationen väljer ministern att ignorera att jag anfört att genom identitetspolitiken ges inte alla likvärdiga möjligheter att ta del av och skapa kultur. När man inte tar avstånd från att hudfärg eller kön ses som en faktor – man säger inte att det är avgörande, men det är en faktor – blir följdfrågan: Hur mycket och inom vad är dessa olika faktorer avgörande? Att tillskriva dem en liten betydelse är ändå att hävda att de har betydelse. Det kan också innebära att arbetsgivare helt klanderfritt kan välja en kandidat med en viss hudfärg bland två annars likvärdiga kandidater i en rekryteringsprocess.

Till skillnad från vad kulturministern hävdar menar jag inte att det är kontroversiellt att ha mål om jämlikhet, jämställdhet och mångfald – innebörden av det kan diskuteras – men jag ifrågasätter om de verkligen följs genom regeringens tolkning och dess underliggande kultur- och medieinstitutioner. Man kan snarare hävda motsatsen och att detta beteende i någon mån accepteras och sanktioneras av regeringen. Det tycker jag är bekymmersamt.

Anf. 136 Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Kulturarvspropositionen och debatten därom är en anka som tyvärr fortsätter att leva kvar i denna kammare. Aron Emilsson fortsätter att hänvisa till olika typer av inbillade undertexter och ställningstaganden.

I den kulturarvspolitiska propositionen resonerar regeringen dels om att kulturarvet är beständigt och generellt och kan vara en gemensam referenspunkt för alla, dels om att kulturarvet inte är fixt och färdigt. Om Aron Emilsson hävdar något annat är det en antiintellektuell och antivetenskaplig hållning.

I kulturarvspropositionen stärkte vi avståndet mellan politiken och de självständiga kulturarvsmyndigheterna. Den armen ska vara lång, och jag kommer att fortsätta att jobba för att den ska vara det. Jag företräder en kulturarvssyn som jag också har gemensam med forskarsamhället.

Fru talman! Det är mig väldigt främmande att gå in och recensera hur rekryteringsprocesser går till, inte minst i självständiga stiftelser som till exempel Filminstitutet eller Sveriges Radio, som Aron Emilsson nämner. Jag konstaterar att Aron Emilsson fortfarande inte kommenterar de antidemokratiska reflexer som Sverigedemokraterna sanktionerade efter den här debatten. I en diskussion om hur man förhåller sig gentemot varandra på

en arbetsplats vill Sverigedemokraterna sparka dem som har gett uttryck för en viss uppfattning. Det är faktiskt en fruktansvärd hållning!

Jag vill mena att de som ägnar sig åt identitetspolitik är Sverigedemokraterna. Ni är upptagna med ursprung och identitet och sätter er till doms över människor för att de inte ser ut eller agerar som ni tycker att de ska göra.

Fru talman! Jag är glad och stolt över att vi har målsättningar för jämställdhet och mångfald även inom kulturpolitiken. Sedan ska det vara arm-längds avstånd till innehållet, men ingen har heller hävdats annat.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 22 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Propositioner

2020/21:50 Skadeståndets omfattning vid finansiell rådgivning

2020/21:52 Tillträdesförbud till butik och förstärkt straffrättsligt skydd mot tillgreppsbrottslighet

Motioner

med anledning av prop. 2020/21:47 Uppföljning av vaccinationer mot covid-19

2020/21:3771 av Karin Rågsjö m.fl. (V)

med anledning av skr. 2020/21:39 Riksrevisionens rapport om arbetsförmedlingens tjänst Stöd och matchning

2020/21:3772 av Magnus Persson m.fl. (SD)

§ 23 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 20 november

2020/21:159 Tillståndprocesser

av *Eric Palmqvist* (SD)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:160 Det framtida reseavdraget

av *Eric Palmqvist* (SD)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:161 Kyltorn och legionellasmitta

av *Eric Palmqvist* (SD)

till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2020/21:162 Medborgarnas förtroende för den svenska strategin

av *Jan Ericson* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

Prot. 2020/21:40
24 november

Svar på
interpellationer

2020/21:163 En urholkning av föräldrarollen

av *Mikael Eskilander* (SD)
till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:164 Djur i konsumentköplagen

av *Sofia Westergren* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:165 Den tillfälliga lagen om utökat mandat för regeringen under pandemin

av *Jan Ericson* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:166 Bonus–malus

av *Sofia Westergren* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:167 EU:s medlemskapsförhandlingar med Albanien och Nordmakedonien

av *Ludvig Aspling* (SD)
till statsrådet Hans Dahlgren (S)

2020/21:168 Tortyr- och våldtäktsrån

av *Tobias Andersson* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:169 Tidsbegränsade utvisningar

av *Tobias Andersson* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:170 Kapacitetsbrist i Skåne och övriga Sverige

av *Lars Hjälmered* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:171 Kvinnors roll i konfliktlösning och fredsarbete

av *Alexandra Anstrell* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)

den 23 november

2020/21:172 Ytterligare dispens för yrkesförarkompetens

av *Thomas Morell* (SD)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:173 Föräldrapåverkan på skolans personal

av *Roger Haddad* (L)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:174 Barnets rätt till tanke-, samvets- och religionsfrihet

av *Sara Gille* (SD)
till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

§ 24 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 20 november

2020/21:581 Förlängning av permitteringsstödet

av *Tobias Andersson* (SD)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:582 Praktisk tillämpning av barnrätt

av *Mikael Eskilander* (SD)

till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:583 Myndigheternas och statliga företags hållbarhetsarbete

av *Jan Ericson* (M)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:584 Elförsörjningen i Skåne

av *Mats Sander* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:585 Uteblivna satsningar på friluftslivet

av *Ulrika Jörgensen* (M)

till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2020/21:586 Restaurangnäringen, alkoholservering och smittspridning

av *Mats Sander* (M)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:587 Exemplet Danmark

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:588 WHO:s rekommendation om munskydd

av *John Weinerhall* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:589 Regeringens ansvar och en eventuell pandemilag

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:590 Verksamhet vid nöjesparker och ambulerande tivolin

av *Lars Beckman* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:591 Straffrabatten för 15-17-åringar

av *Louise Meijer* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:592 Handläggningstider för permitteringsstödet

av *Louise Meijer* (M)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:593 Belarus och mänskliga rättigheter

av *Margareta Cederfelt* (M)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:594 Elektronisk kommunikation på Sis-boenden

av *Louise Meijer* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:595 Lagen om allmänna vattentjänster

av *Mikael Strandman* (SD)

till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2020/21:596 Fångvårdsanstalter under pandemin

av *Lotta Olsson* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:597 Föräldrars tillgång till myndiga ungdomars studieresultat

av *Lars Hjälmered* (M)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

Prot. 2020/21:40

24 november

2020/21:598 Behovet av ett implementeringsråd

av *Lars Hjälmered* (M)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:599 En väg in

av *Lotta Finstorp* (M)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:600 Kameratillstånd på allmän plats

av *Louise Meijer* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:601 Tillståndsplikten för kamerabevakning

av *Louise Meijer* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:602 Förändrad lagstiftning för ordningsvakter

av *Louise Meijer* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:603 Myndigheternas hållbarhetsarbete

av *Jan Ericson* (M)

till statsrådet Lena Micko (S)

2020/21:604 Krispaketet efter elkriserna

av *Lars Hjälmered* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:605 Selektion till idrottsgymnasier

av *Åsa Coenraads* (M)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:606 Polisens arbete mot barnsexbrott

av *Åsa Coenraads* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:607 Vargar i Västra Götaland

av *Sten Bergheden* (M)

till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2020/21:608 Handläggningstiderna för miljötillstånd

av *Lars Hjälmered* (M)

till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2020/21:609 Sveriges roll inom AI

av *Lars Hjälmered* (M)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:610 Elbrist som hot mot nya elektrifierade fordon

av *Lars Hjälmered* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:611 Israels brott mot barns rättigheter

av *Lotta Johnsson Fornarve* (V)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:612 Korttidspermittering

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:613 Ökad belastning på Sveriges nationella informationsnummer

av *Alexandra Anstrell* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:614 Planeringsförutsättningarna för det civila försvaret

av *Alexandra Anstrell* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:615 Skenskrivningar

av *Angelica Lundberg* (SD)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:616 Personuppgiftsskydd i familjerättsliga processer

av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:617 Familjerätt för barnets bästa

av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:618 Undersökningar av Estonia före nästa sommar

av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:619 Barnfattigdom bland ensamstående föräldrar

av *Linda Lindberg* (SD)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2020/21:620 Bristen på radiologer inom mammografin

av *Clara Aranda* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:621 Demokrati och digitala plattformar

av *Josef Fransson* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:622 En regelförenkling för yrkesfisket

av *Lars Hjalmered* (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:623 Pilotområden för moderna transportlösningar

av *Lars Hjalmered* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:624 Åtgärder för havsföretagande

av *Lars Hjalmered* (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:625 Likvärdig cancervård i hela landet

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:626 Åtgärder för att undvika elkris i vinter

av *Lars Hjalmered* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:627 Tidsbegränsade licenser

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:628 Konsekvensanalyserna av regeringens förslag gällande företagare

av *Lars Hjalmered* (M)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:629 Tjuvåkning i pandemin

av *Helena Antoni* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:630 Transporter och mobilitet i händelse av kris

av *Lars Hjalmered* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

Prot. 2020/21:40

24 november

2020/21:631 Omvårdnad och behandling av långtidsjuka covid-19-patienter

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2020/21:632 Ytterligare krisstöd till företag

av *Lars Hjälmered* (M)
till näringsminister *Ibrahim Baylan* (S)

2020/21:633 Svenskt medlemskap i Nato

av *Lars Hjälmered* (M)
till utrikesminister *Ann Linde* (S)

2020/21:634 Fiskebäckens hamn

av *Lars Hjälmered* (M)
till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2020/21:635 Regelverk för farliga kemiska ämnen i byggprodukter

av *Helena Antoni* (M)
till miljö- och klimatminister *Isabella Lövin* (MP)

2020/21:636 Klassningen av kärnkraft och vattenkraft i EU:s taxonomi

av *Lars Hjälmered* (M)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2020/21:637 Lärarnas dokumentationsbörda

av *Kristina Axén Olin* (M)
till utbildningsminister *Anna Ekström* (S)

2020/21:638 Konsekvenser av att stänga Ringhals 1

av *Lars Hjälmered* (M)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2020/21:639 Åtgärder mot effektbrist i vinter

av *Lars Hjälmered* (M)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2020/21:640 Havsbaserad vindkraft

av *Jörgen Berglund* (M)
till försvarsminister *Peter Hultqvist* (S)

den 23 november

2020/21:641 EU:s taxonomi för gröna investeringar

av *Mats Nordberg* (SD)
till statsrådet *Per Bolund* (MP)

2020/21:642 Personlig integritet vid misstänkt utbrott av matförgiftning

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2020/21:643 Medicinsk expertis hos försäkringsbolag

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till statsrådet *Per Bolund* (MP)

2020/21:644 Miljökvalitetsmålet Levande skogar

av *Mats Nordberg* (SD)
till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)

2020/21:645 Svenska folkets stöd för Frankrike

av *Boriana Åberg* (M)
till statsminister *Stefan Löfven* (S)

2020/21:646 Skydd av religiösa lokaler

av *Maria Nilsson* (L)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:647 Vindkraftssnurror som icke återvinningsbart avfall

av *Yasmine Eriksson* (SD)

till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2020/21:648 Säkerhet kring vindkraft

av *Mattias Bäckström Johansson* (SD)

till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:649 Kulturarvsbrott

av *Mattias Karlsson* i Norrhult (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:650 Kunskap i svenska på förskolor

av *Markus Wiechel* (SD)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:651 Skenskrivningar

av *Angelica Lundberg* (SD)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

Prot. 2020/21:40

24 november

§ 25 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 20 november

2020/21:371 Ett nödrop från norra Bohuslän

av *Johan Hultberg* (M)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

§ 26 Kammaren åtskildes kl. 20.49.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till och med § 11 anf. 60 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.56,

av andre vice talmannen därefter till och med § 19 anf. 120 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

TUULA ZETTERMAN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Återrapportering från informellt möte med EU:s stats- och regeringschefer.....	1
Anf. 1 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	1
Anf. 2 JESSIKA ROSWALL (M).....	2
Anf. 3 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	3
Anf. 4 JESSIKA ROSWALL (M).....	3
Anf. 5 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	4
Anf. 6 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	4
Anf. 7 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	4
Anf. 8 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	4
Anf. 9 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	5
Anf. 10 ANDERS W JONSSON (C)	5
Anf. 11 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	5
Anf. 12 ANDERS W JONSSON (C)	6
Anf. 13 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	6
Anf. 14 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	6
Anf. 15 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	7
Anf. 16 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	7
Anf. 17 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	7
Anf. 18 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	8
Anf. 19 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	8
Anf. 20 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	9
Anf. 21 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	9
Anf. 22 JOAR FORSSELL (L).....	9
Anf. 23 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	10
Anf. 24 JOAR FORSSELL (L).....	10
Anf. 25 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	11
Anf. 26 MARIA STRÖMKVIST (S).....	11
Anf. 27 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	11
Anf. 28 MARIA STRÖMKVIST (S).....	11
Anf. 29 AMANDA PALMSTIERNA (MP)	11
Anf. 30 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	12
Anf. 31 AMANDA PALMSTIERNA (MP)	12
Anf. 32 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	13
Anf. 33 JOHAN HULTBERG (M).....	13
Anf. 34 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	14
Anf. 35 JOHAN HULTBERG (M).....	14
Anf. 36 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	14
§ 2 Justering av protokoll	15
§ 3 Anmälan om ersättare.....	15
§ 4 Meddelande om frågestund	15
§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	15
§ 6 Anmälan om faktapromemoria.....	17
§ 7 Ärenden för bordläggning	17
§ 8 Svar på interpellation 2020/21:118 om kontantförbud vid handel med metallskrot.....	17
Anf. 37 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	17

Anf. 38	MIKAEL STRANDMAN (SD)	18
Anf. 39	THOMAS MORELL (SD)	19
Anf. 40	Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	20
Anf. 41	MIKAEL STRANDMAN (SD)	21
Anf. 42	THOMAS MORELL (SD)	22
Anf. 43	Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	22
Anf. 44	MIKAEL STRANDMAN (SD)	23
Anf. 45	Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	23
§ 9 Svar på interpellation 2020/21:123 om fortsatt stöd till bussbranschen		
	bussbranschen	24
Anf. 46	Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	24
Anf. 47	THOMAS MORELL (SD)	24
Anf. 48	Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	25
Anf. 49	THOMAS MORELL (SD)	26
Anf. 50	Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	27
Anf. 51	THOMAS MORELL (SD)	28
Anf. 52	Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	28
§ 10 Svar på interpellation 2020/21:143 om Postnords kundbemötande		
	kundbemötande	29
Anf. 53	Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	29
Anf. 54	MIKAEL LARSSON (C)	29
Anf. 55	Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	30
Anf. 56	MIKAEL LARSSON (C)	31
Anf. 57	Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	32
Anf. 58	MIKAEL LARSSON (C)	32
Anf. 59	Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	32
§ 11 Svar på interpellation 2020/21:84 om tidsgränser för häktning		
	häktning	32
Anf. 60	Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S)	32
Anf. 61	ELLEN JUNTTI (M)	33
Anf. 62	Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S)	34
Anf. 63	ELLEN JUNTTI (M)	35
Anf. 64	Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S)	36
Anf. 65	ELLEN JUNTTI (M)	37
Anf. 66	Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S)	38
§ 12 Svar på interpellation 2020/21:98 om balkongflickor och oskuldskontroller		
	oskuldskontroller	38
Anf. 67	Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S)	38
Anf. 68	AMINEH KAKABAVEH (-)	40
Anf. 69	Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S)	41
Anf. 70	AMINEH KAKABAVEH (-)	42
Anf. 71	Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S)	43
Anf. 72	AMINEH KAKABAVEH (-)	43
Anf. 73	Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S)	44
§ 13 Svar på interpellation 2020/21:113 om ett tillräckligt befolkningsskydd		
	befolkningsskydd	44
Anf. 74	Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S)	44
Anf. 75	ALEXANDRA ANSTRELL (M)	45
Anf. 76	Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S)	46
Anf. 77	ALEXANDRA ANSTRELL (M)	47

Anf. 78 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S).....	48
Anf. 79 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	48
Anf. 80 Statsrådet MIKAEL DAMBERG (S).....	48
Ajournering.....	49
Återupptaget sammanträde.....	49
§ 14 Svar på interpellation 2020/21:128 om sjukskrivna med ekonomiskt bistånd.....	49
Anf. 81 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	49
Anf. 82 IDA GABRIELSSON (V).....	50
Anf. 83 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	50
Anf. 84 IDA GABRIELSSON (V).....	52
Anf. 85 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	52
Anf. 86 IDA GABRIELSSON (V).....	53
Anf. 87 Statsrådet ARDALAN SHEKARABI (S).....	53
§ 15 Svar på interpellationerna 2020/21:133 och 134 om elenergi- kapacitet.....	54
Anf. 88 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	54
Anf. 89 LOTTA OLSSON (M).....	55
Anf. 90 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	55
Anf. 91 LOTTA OLSSON (M).....	56
Anf. 92 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	57
Anf. 93 LOTTA OLSSON (M).....	57
Anf. 94 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	57
§ 16 Svar på interpellation 2020/21:127 om rätt till nattis	58
Anf. 95 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	58
Anf. 96 DANIEL RIAZAT (V).....	59
Anf. 97 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	60
Anf. 98 DANIEL RIAZAT (V).....	60
Anf. 99 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	61
Anf. 100 DANIEL RIAZAT (V).....	62
Anf. 101 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	62
§ 17 Svar på interpellation 2020/21:125 om hastighetssänkning på E14.....	63
Anf. 102 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	63
Anf. 103 JÖRGEN BERGLUND (M)	63
Anf. 104 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	64
Anf. 105 JÖRGEN BERGLUND (M)	65
Anf. 106 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	66
Anf. 107 JÖRGEN BERGLUND (M)	68
Anf. 108 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	68
§ 18 Svar på interpellation 2020/21:126 om godspendlar	69
Anf. 109 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	69
Anf. 110 JENS HOLM (V)	70
Anf. 111 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	71
Anf. 112 JENS HOLM (V)	72
Anf. 113 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	73
Anf. 114 JENS HOLM (V)	74
Anf. 115 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	74
§ 19 Svar på interpellation 2020/21:129 om externa stationslägen	75

Anf. 116	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	75	Prot. 2020/21:40
Anf. 117	JENS HOLM (V)	76	24 november
Anf. 118	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	77	
Anf. 119	JENS HOLM (V)	78	
Anf. 120	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	78	
Anf. 121	JENS HOLM (V)	79	
Anf. 122	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	80	
§ 20	Svar på interpellation 2020/21:130 om dansbandens överlevnad	81	
Anf. 123	Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP)	81	
Anf. 124	ANGELIKA BENGTSSON (SD)	82	
Anf. 125	Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP)	82	
Anf. 126	ANGELIKA BENGTSSON (SD)	84	
Anf. 127	Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP)	84	
Anf. 128	ANGELIKA BENGTSSON (SD)	85	
Anf. 129	Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP)	86	
§ 21	Svar på interpellation 2020/21:139 om identitetspolitik och diskriminering	86	
Anf. 130	Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP)	86	
Anf. 131	ARON EMILSSON (SD)	87	
Anf. 132	Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP)	88	
Anf. 133	ARON EMILSSON (SD)	89	
Anf. 134	Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP)	91	
Anf. 135	ARON EMILSSON (SD)	92	
Anf. 136	Kultur- och demokratiminister AMANDA LIND (MP)	92	
§ 22	Bordläggning	93	
§ 23	Anmälan om interpellationer	93	
§ 24	Anmälan om frågor för skriftliga svar	94	
§ 25	Anmälan om skriftligt svar på fråga	99	
§ 26	Kammaren åtskildes kl. 20.49	99	